

أم المؤمنين أم سلمة قدوة الفضائل والولاء

MÜMİNLERİN ANNESİ HZ. ÜMMÜ SELEME FAZİLETLERİN VE VELÂYETİN TİMSALİ

YAZAR:

TAKLİT MERCÎ AYETULLAH EŞ-ŞEYH
MUHAMMED EL-YA'KÛBÎ

ÇEVİRİ: ALİ ORAK (SEYYİD ALİ HÜDÂÎ)

İLİYA YAYINCILIK ••

Yazar: Ayetullah Şeyh Muhammed el-Yakubî

Eserin Özgün Adı: أم المؤمنين أم سلمة قدوة الفضائل والولاء

Yayın Yönetmeni: Ali ORAK (Seyyid Ali Hüdâî)

Editör: Baraka Kitap

Çeviri: Ali ORAK (Seyyid Ali Hüdâî)

Kapak Tasarım: Mert Ali ERDAĞI

ISBN: 9781-_____

Yayıncı Sertifika No: 76315

Matbaa Sertifika No:

Baskı Tarihi:

Baskı:

İLİYA YAYINCILIK (ALİ ORAK) | ۰۰

Sipariş İletişim: +90 537 515 80 20

© Tüm hakları saklıdır. Yayıncıdan izinsiz olarak yayımlanamaz,
izinsiz alıntı yapılamaz ve hiçbir platformda kullanılamaz.

Giriş

Kadın, Yüce Allah'ın lütfu ve güzel muvaffakiyeti sayesinde hem erkekler hem de kadınlar için güzel bir örnek ve önder olabilir. Yüce Allah, Firavun'un karısı (Müzâhim kızı Âsiye) ve İmran kızı Meryem'de, iman edenler için bir misal vermiştir ki bu, erkek ve kadın tüm müminleri kapsayan genel bir misaldir. Biz, Kur'anî bir iktibasta¹ onlar hakkında konuşmuştuk.

Bugün ise başka bir misal sunuyoruz; o da Allah Resûlü'nün hanımı, mübarek Seyyide Ümmü Seleme'dir (r.a). O, İslam'ın doğuş ve filizlenme çağındaki yüce zirvelerinden bir zirvedir. Bu mertebeye, Yüce Allah'a ve Resûl-i Ekrem'e (s.a.a) olan iman ve teslimiyetiyle, yüce ahlakı, hak üzere sebatı ve bu uğurda gösterdiği fedakârlıkla, zalimlere, fasıklara, sapkınlara ve dünya talep edenlere karşı duruşuyla erişmiştir. O, haktan sapmadı ne heva ne ttamahne asabiyet ne riya, ne şöhrat ne de makam ile etkilenmedi. Bu sebeple Nebi (s.a.a) onu, Seyyidetü'l-Celile Huveylid Kızı Hatice'den (s.a) sonra diğer eşleri arasında en çok sevmiş ve tercih etmiştir.

Seyyide Ümmü Seleme'nin (r.a) nurlu siyerini inceleyen kişi, ona hayran kalır ve onda hem erkekler hem de kadınlar için güzel bir örnek bulur. O, davetin ilk müjdelerinden, yani Resûl-i Ekrem'in (s.a.a) Mescid-i Haram'dan Tevhid sesini yükselttiği andan itibaren, mübarek İslam davetinin geçtiği çeşitli merhaleleri onunla birlikte yaşamıştır. Ümmü Seleme (r.a), eşi Ebû Seleme ile birlikte yüce İslam binasının ilk tuğlalarından olmuştur. Bu sebeple, Kur'an'ın indiği ve Allah Resûlü'nün (s.a.a) beşeriyetin hayatında gerçekleştirdiği o büyük

¹ Tevhid suresi, ١١-١٢. ayetlerde geçen Yüce Allah'ın, "Allah, iman edenlere Firavun'un karısını misal verdi..." kavlinde bir iktibas için (Tefsîr min Nûri'l-Kur'ân: ٥. Cilt, ٩٧. Sayfa) adlı esere bakınız.

dönüşümün tadını alan Risalet ehli müminlerin kalplerinde onların özel bir yeri vardır.

Ardından, Kureyş'in azgınlarının eziyet ve işkenceleriyle dolu bir dönemi yaşamış, bu durum onları önce Habeşistan'a, sonra da Medine-i Münevvere'ye hicret etmeye mecbur bırakmıştır. Medine'de ise Allah Resûlü (s.a.a) ile birlikte İslam'ın zaferlerine ve yayılışına şahit olmuştur.

Nihayet, Allah Resûlü'nün (s.a.a) şهادetiyle büyük musibet gerçekleşmiş, ümmet gerisin geriye dönmüş, hak yerinden sökülüp atılmış, bunu fitneler, kargaşa, çatışmalar ve şer'î veliyy-i emr'in (Ehl-i Beyt İmamlarının) dışlanması takip etmiştir. Bu süreç, İmam Hüseyin'in (a.s), Ehl-i Beyt'inin ve ashabının şهادetleriyle son bulmuştur. İşte bu noktada o büyük kalp durmuş ve artık yaşamaya takati kalmamış, Kerîm olan Rabbinin katına intikal etmiştir. O, tüm bu merhalelerde sorumluluk düzeyinde olmuş ve Yüce Allah ile Resûlü'nün (s.a.a) istediği konumda sebat etmiştir. Biz, bu olayları, vakıaları ve Ümmü Seleme'nin (r.a) siyerini ve kerim sıfatlarını **Birinci Fasil**'da tafsilatlı olarak ele aldık.

Ümmü Seleme'nin (r.a) hayatının ve duruşlarının en açık yönlerinden biri, Allah Resûlü'nün tertemiz Ehl-i Beyt'ine (salavâtullâhi aleyhim ecmaîn) olan velâyeti ve onların hakkını savunmasıdır. O, Resûlullah'tan (s.a.a) onların faziletleri ve tüm insanlar üzerindeki üstünlükleri hakkında işittiklerine şahitlik etmiştir. Biz, bu menkıbedeki kararlı, güçlü ve sebatkâr duruşlarını öne çıkarmak için **İkinci Fasil**'ı tahsis ettik.

Siyerinde geçen bazı vakıa, olay ve tarihler, aralarındaki çelişkiler ve ihtilaflı görüşler sebebiyle tahkike ihtiyaç duyduğundan, **Üçüncü Fasil**'ı bunların tahkikine ayırdım. Bu bölümü önceki iki bölümden ayırdık; zira önceki iki bölümdeki araştırmanın yönü, himmetleri canlandırmak ve salihlere uymayı teşvik etmek amacıyla ahlakî, terbiyevî ve bilinçlendirici idi. Bu nedenle, o bölümlere ilmi tahkiklere dalmak uygun düşmezdi.

Böylece kitap üç fasıl üzere tertip edilmiştir:
Birinci Fasil: Faziletleri ve güzel hasletleri.
İkinci Fasil: Ehl-i Beyt'in (a.s) velâyetine teslimiyeti ve hak üzere sebatı.

Üçüncü Fasil: Tarihî tahkikler.

Seyyide Ümmü Seleme'nin (r.a) siyeri ve onu kuşatan hadiseler üzerinde tefekkür edildiğinde şu hususlar keşfedilecektir:

1. Azametli Rehber Allah Resûlü Hz. Muhammed'in (s.a.a) eliyle ve Kur'ân-ı Kerîm'in bereketiyle İslam'ın insanların hayatında gerçekleştirdiği o muazzam dönüşümün azameti. Öyle ki İslam, onları cahiliye taassubunun aşağılık çukurundan alıp imanın, ulviliğin, taharetin, izzetin ve hürriyetin şahikasına yükseltmiştir.
2. Ebû Seleme ve Ümmü Seleme (rıdvânullâhi teâlâ aleyhimâ) üzerinden; iffet, sebat, cihad, teslimiyet ve itaatte hem erkekler hem de kadınlar için "usvetu'l-hasene" (en güzel örnek) sunulması.
3. İslam'da kadının mevkii ve rolünün, ehemmiyet ve hayatiyet bakımından erkekten geri kalmadığı gerçeği.
4. İslam'ın yüce önderinin basireti ve keskin nazarı.
5. İslâmî risâletin, Mekke'deki ıstıraplarla yoğrulmuş ilk doğuşundan Medine'deki ihtişamlı inkişafına; ardından Allah Resûlü'nün (s.a.a) şehadetinden sonra geriye doğru savrulup çöküşe geçmesine ve nihayet Cennet gençlerinin efendisinin [İmam Hüseyin'in (a.s)] katledilmesiyle "esfel-i sâfilîn" (sefillerin en sefili) mertebesine kadar düşmesine varıncaya dek kat ettiği farklı safhalar.
6. Allah Resûlü'nün (s.a.a) hane-i saadetinin perde arkasında yaşananlar; bazı eşlerinin yakışsız ve akılsızca davranışları, onların iki gruba ayrılması ve Nebi'nin (s.a.a) kendi evinde ve ailesi içinde maruz kaldığı şiddetli ruhî eziyetlere rağmen, çocukça hareketlere ve komplolara aldırış etmeden o büyük projesini sürdürmesi.
7. Ehl-i Beyt (a.s) rivayetleri ışığında mübarek Nebvî siyerin bazı yönlerinin arz edilmesi; böylece amme (muhaliflerimizin)

kaynaklarının içine düştüğü sığığın ve seviyesizliğin ıslah edilmesi. Yaklaşık yirmi yıl önce “el-Usvetu’l-Hasene” kitabımızda dikkat çektiğimiz üzere bu, Şii telifatındaki bir eksiklikti; ancak Yüce Allah’ın lütfuyla bu süre zarfında takdire şayan bir uyanış ve ilerleme kaydedilmiştir.

Yüce Allah’tan bu aziz çabamızı kabul buyurmasını, Resûlullah’ın (s.a.a) rızasına ve muhabbetine nail olmayı niyaz ederiz; zira biz onun sevdiklerinin zikrini ihya ettik. Ümit ederim ki Müminlerin Emîri’nin (a.s) yardımına ve hakkının delillerini ikame etmeye bir katkıda bulunmuşuzdur. Tevfik Allah’tandır.

Muhammed el-Ya’kûbî – Necefî’l-Eşref

۲۴ Zilhicce ۱۴۴۵ / ۱ Temmuz ۲۰۲۴

BİRİNCİ FASIL: FAZİLETLERİ VE GÜZEL HASLETLERİ

Ümmü Seleme (r.a), İmam Câfer-i Sâdık'tan (a.s) Allah Resûlü'nün (s.a.a) eşleri hakkında nakledilen hadis-i şerifin nassı gereği, Seyyide-i Celîle Hatice-i Kübra'dan (s.a) sonra Allah Resûlü'nün (s.a.a) en faziletli hanımıdır. İmam (a.s) şöyle buyurmuştur: ***“Onların en faziletlisi Hatice bint Huveylid, sonra Ümmü Seleme (r.a), sonra da Meymune binti'l-Haris'tir.”***¹

Allah Resûlü (s.a.a) de, ileride zikredilecek olan Tathir Ayeti'nin nüzulüne dair hadislerde onun yüksek derecesine şahadet ederek şöyle buyurmuştur: *“Allah sana rahmet etsin, sen hayır üzeresin ve hayra doğru gitmekteisin; senden ne kadar da razıyım.”*

O, İslam'a ilk giren “Sâbikûne'l-Evvelîn”den (ilk öncülerden) idi ki bu, tarih boyunca anılacak azim bir şereftir. Allah Resûlü'ne (s.a.a) nübüvvet vazifesi verildiğinde Ümmü Seleme henüz yirmi yaşının altında bir genç kızdı², fevkalade bir cemal sahibiydi³ ve Kureyş içinde liderliği olan bir aşirete, Müminlerin Emiri'nin (a.s) “Kureyş'in reyhanı” olarak vassfettiği⁴ Benî Mahzum'a mensuptu. Müreffeh ve servet sahibi bir ailede yetişmişti. Babası Ebû Ümeyye el-Mahzumî, Kureyş'in cömertliğiyle meşhur en seçkin simalarından biriydi; kendisine “Zâdu'r-Râkib” (Yolcunun Azığı) denilirdi. Zira yolculuğa

¹ Şeyh Saduk, el-Hisâl: ٣١٣. Sayfa, Dokuzlu Bablar, hadis numarası: ١٣. el-Hisâl'deki rivayetin sonunda (Ümmü Seleme bint el-Haris) şeklinde bir isim geçmektedir ki bu bir sehiv ve eksiklik; doğrusu bizim zikrettiğimizdir. Rivayetin başında isim doğru zikredilmiştir. Vesâilu's-Şîa müellifi de metni bu şekilde tashih etmiştir (Vesâilu's-Şîa, ٢٠. Cilt, ٢٤٤. Sayfa, Müessesetu Âli'l-Beyt (a.s). İbn Şehrâşûb da Menâkıb-ı Âl-i Ebi Tâlib, ١. Cilt, ١١١. sayfada İmam Seccad'dan aynı tertibi nakletmiştir.

² Gelecek bölümlerde doğum yılıyla ilgili yapılacak tahkike binaen.

³ İmam Muhammed Bâkır'dan (a.s) el-Kâfi, ٥. Cilt, sayfa ١١٧'de nakledilen rivayet gereği; bu rivayet sayfa ١٠٤'te gelecektir.

⁴ Nehcü'l-Belâga, Hikmetli Sözler, No: ١٢١.

çıktığında, beraberindekilerin tüm ihtiyacını bizzat karşıladığı için kimse yanında azık taşıma ihtiyacı duymazdı. Kabe'nin inşası tamamlandığında Haceru'l-Esved'i yerine kimin koyacağı konusunda kabileler birbirleriyle savaşıyorlardı. Harem kapısından ilk giren kişinin hakem tayin edilmesini Kureyş'e teklif eden ve böylece Resûlullah'ın (s.a.a) hakemliğine zemin hazırlayan kişi de odur, nitekim o giren kişi Resûlullah (s.a.a) idi¹. Amcası Velid b. Mugîre ise "Adlu'l-Kureyş" (Kureyş'in dengi) olarak biliniyordu; çünkü Kabe'nin örtüsünü bir yıl o, bir yıl da tüm Kureyş halkı topluca karşılardı.

Ancak dünyanın tüm bu cazibesi ve imkânları, onu mübarek İslam davetine icabet etmekten alıkoyamadı². Oysa ailesi, Allah Resûlü'nün (s.a.a) en azılı düşmanlarını barındırıyordu: Amcasının oğlu Ebû Cehil; hakkında Allah Teâlâ'nın **"Bırak o tek başına yarattığını..."**³ ayetinden başlayıp **"Onu Sekar'a (cehenneme) sokacağım..."**⁴ ayetine kadar tehdit ve vaîd indirdiği amcası Velid b. Mugîre; Uhud günü Müslüman ordusunu arkadan kuşatan süvari birliğinin komutanı Halid b. Velid; ve baba bir kardeşi Abdullah b. Ebî Ümeyye... *el-İstîâb* adlı eserde onun hakkında şöyle denilmiştir: **"Müslümanlara karşı çok sert, muhalif ve buğz doluydu. 'Sen bizim için yerden pınarlar fışkırtmadıkça veya altından bir evin olmadıkça sana asla inanmayacağız' diyen ve Resûlullah'a (s.a.a) karşı şiddetli düşmanlık besleyen kişi odur."** Yine amcasının oğlu Abdullah b. Ebî Rebîa b. Mugîre de, Kureyş'in Habeşistan kralına hicret eden Müslümanları geri almak için hediyelerle birlikte Amr b. Âs ile gönderdiği kişidir⁵.

Mübarek İslam davetinin başlangıcında Ebû Seleme ile evlendi. Babaları amca çocuklarıydı ve Ebû Seleme'nin annesi Abdu'l-Muttalib kızı Berre idi. Haşimîler ile Mahzumîler arasında pek çok müsaharet

¹ Sîretü İbn Hişâm, 1. Cilt, 184. Sayfa.

² İslam'a girişinin evlenmeden önce mi yoksa Ebû Seleme'nin evlilik teklifi sırasında mı olduğu hususu ileride ele alınacaktır. Zira evli olsaydı, siyer tarihçilerinin adetine binaen Ebû Seleme ile birlikte anılması gerekirdi.

³ Müddessir Suresi, 11-12. Ayetler.

⁴ Müddessir Suresi, 26-29. Ayetler.

⁵ el-İstîâb (el-İsâbe haşiyesi), 2. Cilt, 263. Sayfa.

⁶ Târihu't-Taberî, 2. Cilt 220. Sayfa.

(hısımlık) mevcuttu¹. Nitekim Allah Resûlü'nün (s.a.a) babası Abdullah ile Ebû Talib'in anneleri, Ümmü Seleme (r.a) ve Velid b. Muğîre'nin babasının amca çocuklarından olan Mahzumî bir hanımdı.

Ebû Seleme, İslam'a ilk girenlerin on birincisiydi. Ümmü Seleme, onunla birlikte Kureyş azgınlarının Müslümanlara reva gördüğü eziyetleri, onları dinlerinden döndürmek için yaptıkları işkenceleri ve Ammar b. Yasir'in anne ve babası gibi şehit edilenlerin acılarını bizzat yaşadı.

Kureyş'in Müslümanlara yönelik zulmü şiddetlenince, Ebû Seleme hanımı Ümmü Seleme (r.a) ile birlikte ailesini yanına alarak Habeşistan'a hicret edenlerin ilki oldu. Ümmü Seleme o sırada henüz yirmi yaşının altında bir gelindi; arkalarında kendilerini zorla cahiliye dinine döndürmek için atlılarıyla kovalayan Kureyş varken, o bu çetin ve meçhul geleceğe adım attı. Yüce Allah'ın bir lütfu olarak, Kureyş onlara yetişmeden önce denizi geçip Habeşistan'a gidecek olan bir ticaret gemisi bulup bindiler.

Ümmü Seleme (r.a), bu hicret esnasında yaşanan hadiselerin, Cafer b. Ebî Talib ile Necaşi arasındaki münazaraların ve onları geri almak için giden Kureyş heyetiyle yapılan görüşmelerin bizzat ravisidir. İbn Kesir, Ümmü Seleme'den (r.a) şöyle rivayet etmiştir: *"Mekke bize dar geldiğinde, Resûlullah'ın (s.a.a) ashabına eziyet edilip dinleri hususunda fitneye maruz bırakıldıklarını ve başlarına gelen belaları gördüklerinde; Resûlullah (s.a.a) ise onları bu durumdan korumaya muktedir değilken -ki kendisi amcası ve kavmi sayesinde himaye altındaydı ve ashabının başına gelen hoşnutsuz durumlar ona ulaşmıyordu- Resûlullah (s.a.a) onlara şöyle buyurdu: 'Habeşistan toprağında yanında kimseye zulmedilmeyen bir melik vardır. Allah size içinde bulunduğunuz durumdan bir ferahlık ve çıkış yolu gösterene kadar onun ülkesine gidin.' Bunun üzerine grup grup oraya çıktık ve orada toplanınca, en hayırlı komşunun yanında en hayırlı yurda*

¹ Kitabın 96. sayfasına bakınız.

yerleştik. Dinimiz hususunda emin olduk ve hiçbir zulme uğramaktan korkmadık.”¹

İlk çocukları Seleme Mekke’de veya Habeşistan’da dünyaya geldi. Bazı kavillere göre ikinci çocukları Ömer b. Ebî Seleme de Habeşistan’da doğdu. Habeşistan’dayken Kureyş’in Nebi’nin (s.a.a) getirdiklerine iman ettięi² ve Müslümanların emniyete kavuştuğu haberi ulaşınca, aralarında Ebû Seleme ve eşinin de bulunduğu bir grup muhacir Mekke’ye döndü. Ancak bu haberlerin asılsız olduğunu, Müslümanlara yönelik işkence ve katliamların devam ettiğini gördüler. Kendilerini korumak için birilerinin himayesine girdiler. Ebû Seleme de dayısı Ebû Talib’in himayesine girdi ve o, Ebû Seleme’yi Kureyş’e karşı korudu.

Ebû Talib’in vefatından sonra Mekke Müslümanlar için iyice daralınca, Resûlullah (s.a.a) Müslümanlara Medine’ye hicret etmelerini emretti. Ebû Seleme oraya ilk hicret edenlerden biriydi. Ebû Nuaym şöyle der: *“Ebû Seleme, Resûlullah’ın (s.a.a) Akabe’de Ensar ile biatından önce Medine’ye hicret eden ilk Kureyşliydi ve yanında hanımı Ümmü Seleme (r.a) de vardı.”* Bağavî de -el-İsâbe’de geçtiği üzere- onun *“ailesiyle birlikte hem Habeşistan’a hem de Medine’ye ilk hicret eden kişi”* olduğunu nakleder. el-İsâbe’de ayrıca şöyle rivayet edilmiştir: *“O (Ümmü Seleme), Habeşistan’a muhacir olarak çıkan ilk kadın ve Medine’ye giren ilk hanımdır.”³* *“Onun Medine’ye gelişi Muharrem ayının onunda gerçekleşmiştir.”⁴*

¹ el-Bidâye ve’n-Nihâye, İbn Kesir: 3/91-92.

² Kureyşlilerin, Necm Suresi’ni işittiklerinde iradeleri dışında secde etmeleri sebebiyle bu haber yayıldı. Surenin sonundaki secde ayetinde secdeye kapandılar ve böylece Müslüman oldukları şayıası yayıldı; ancak bu töhmeti silmek için daha büyük bir gaddarlıkla geri döndüler. Amme (Ehl-i Sünnet) kaynakları burada, Nebi’nin (s.a.a) -hâşâ- ayetlere Lat, Uzza ve Menat’ı öven ifadeler (Garanik kıssası) eklediği ve Kureyş’in bu yüzden secde ettiği şeklinde insanın yüzünü kızartacak bir rivayet nakletmişlerdir. Güya Velid b. Mugîre çok yaşlı olduğu için secde edememiş de yerden bir avuç toprak alıp alnına sürmüştür (Târihu’t-Taberî: 1/222).

³ İbn Hacer el-Askalânî, el-İsâbe fî Temyizi’s-Sahâbe, Daru’l-Küttübi’l-İlmiyye, c.1, s. 404.

⁴ Tabakât-ı İbn Sa’d: 3/171.

İbn İshak'ın el-Megâzî'de Ümmü Seleme'den (r.a) naklettiği hadiste o şöyle der: *“Ebû Seleme hicret etmeye karar verince benim için bir deve hazırladı, beni üzerine bindirdi ve oğlum Seleme'yi kucağıma verdi, sonra devesinin yularından tutup yola çıktı.”*¹

Ancak Benî Muğîre (Ümmü Seleme'nin kabilesi) onun yolunu keserek şöyle dediler: “Senin adına kendimize galip gelebiliriz (sen gidebilirsin), fakat şu kadına ne oluyor? Onu seninle birlikte memleket memleket dolaşmana izin vereceğimizi mi sanıyorsun?” Böylece beni ondan çekip aldılar. Bunun üzerine Ebû Seleme'nin ailesi olan Benî Abdu'l-Esed öfkelenerek şöyle dediler: “Vallahi, madem siz kadını adamımızdan çekip aldınız, biz de oğlumuzu (Seleme'yi) onun yanında bırakmayız.” Böylece çocuğu benden çekip aldılar.

Ümmü Seleme (r.a) şöyle devam eder: “Kocam Ebû Seleme Medine'ye gitti, oğlum Seleme'yi Benî Abdu'l-Esed aldı, beni de Benî Muğîre alıkoydu. Böylece kocamla ve oğlumla aram açıldı. Her sabah Ebtah'a çıkar, akşama kadar orada oturup ağlardım. Yaklaşık bir yıl boyunca bu durum böyle devam etti. Nihayet Benî Muğîre'den amcam oğullarından biri halime acıdı ve aileme şöyle dedi: ‘Bu zavallı kadını neden bırakmıyorsunuz? Onu hem kocasından hem de çocuğundan ayırdınız!’ Bunun üzerine bana, ‘İstersen kocanın yanına gidebilirsin’ dediler. Benî Abdu'l-Esed de bu durumu görünce oğlumu bana geri verdiler. Ben de devemi hazırladım, oğlumu kucağıma aldım ve Medine'deki kocamın yanına gitmek üzere yola çıktım. Yanımda Allah'ın yaratıklarından hiç kimse yoktu.”²

Ten'im mevkiine vardığında Osman b. Talha ile karşılaştı. Osman, onun tek başına olduğunu görünce durumuna acıdı ve ona Medine'ye kadar (Kuba'ya ulaşana dek) eşlik etti. Ümmü Seleme (r.a) onun bu iyiliğini unutmamış ve şöyle demiştir: “Vallahi Araplar arasında Osman b. Talha'dan daha kerem sahibi bir arkadaş (refik) görmedim.”³

¹ el-İsâbe: 2/16, No: 3383.

² el-İsâbe: 4/50.

³ Siretü İbn Hişâm: 2/115.

Bu hadise, Ümmü Seleme'nin (r.a) dinini koruma uğruna gösterdiği büyük fedakârlığı, kocasından ve çocuğundan koparılmasına rağmen gösterdiği sabrı ve sebatı ortaya koymaktadır.

Ebû Seleme, Allah Teâlâ'ya iman ve Resûlullah'a itaatle dolu müstesna şahsiyetlerden biriydi. *Üsdü'l-Gâbe* adlı eserde Ebû Seleme hakkında şöyle denilmiştir: “*Bedir ve Uhud'a katılmıştır. Hakkında Yüce Allah'ın şu ayeti nazil olmuştur: 'Kitabı sağından verilen kimse der ki: Alın, kitabımı okuyun!'*”¹ *el-İsâbe*'de ise şöyle zikredilmiştir: “*İbn Ebî Âsım, el-Evâil adlı eserinde İbn Abbas'tan şöyle rivayet etmiştir: Amel defteri sağından verilecek olan ilk kişi Ebû Seleme b. Abdullah el-Esedî'dir.*”² O; cesur, atılgan, yüksek himmetli ve yüce gönüllü birisiydi. İbnü'l-Esîr, Ebû Seleme'den şu hadisi nakleder: “*Muhammed'in (s.a.a) ashabı ne (ruhen) daralmış kimselerdi ne de ölgün ruhluydular.*”³ Yani onlarda ne bir daralma (hızk), ne bir bezginlik ne bir zayıflık ne de bir tembellik görülürdü.

İbn Sa'd şöyle der: “*Resûlullah (s.a.a), Ebû Seleme ile Sa'd b. Hayseme° arasında kardeşlik akdi kurdu. Resûlullah (s.a.a) Medine'de ev yerleri taksim ettiğinde, Ebû Seleme'ye hanımı Ümmü Seleme (r.a) ile birlikte Amr b. Avf mahallesinde bir ev yeri verdi.*”⁴ Nebi (s.a.a),

¹ Hakka Suresi, 19. Ayet.

² *Üsdü'l-Gâbe*: 3/196; et-Tibyân: 10/100 (Ferrâ'dan naklen); el-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'ân: 1/470 (Dahhâk ve Mukâtil'den naklen). Ancak İmam Bakır ve İmam Sadık'tan (aleyhimes-selâm) rivayet edildiğine göre bu ayet Ali b. Ebî Tâlib (a.s) hakkında nazil olmuştur (el-Burhân fî Tefsîri'l-Kur'ân: c. 2, s. 470).

³ el-İsâbe: 1/330, No: 474.

⁴ İbnü'l-Esîr, en-Nihâye, “h-z-k” maddesi. İbnü'l-Esîr hadisin tefsirinde “Sıkışmış (hâzık) kimsenin görüşü/kararı yoktur” demiştir. “Hâzık”, mestinin dar gelmesiyle ayağı sıkışan kimsedir. Diğer bir hadiste de şöyle geçmektedir: “Kişi büyük abdestini (hâkın), küçük abdestini (hâkib) veya yellenmesini (hâzik) tutarken namaz kılmaz.”

⁵ Sa'd b. Hayseme, Akabe biatındaki on iki Ensar nakibinden biridir. Ebû Seleme ve eşinin yerleştiği Benî Amr b. Avf'ın nakibidir. Sa'd Bedir'de, babası ise Uhud'da şehit düşmüştür.

⁶ Tabakât-ı İbn Sa'd: 3/171, Birinci Bölüm.

hicretin ikinci yılı Cemâziyelevvel ayında Uşeyre Gazvesi'ne çıktığında Ebû Seleme'yi Medine'de vekil (vali) olarak bırakmıştır.¹

Ardından Ümmü Seleme (r.a) Medine'de Zeynep ve Dürre -veya Ümmü Gülsüm- adında iki kız çocuğu dünyaya getirdi; bu isimler birden fazla ismi olan tek bir kız çocuğuna da ait olabilir. Onlar, ileride zikredilecek hadiste² Resûlullah'ın (s.a.a) buyurduğu üzere, şeytanın iki kez kovulduğu, sükûnet, meveddet, rahmet, iffet, vefa, ihlas ve takdirin hâkim olduğu tertemiz bir aile kurmayı başardılar.

Ümmü Seleme (r.a), Ebû Seleme'yi insanların en hayırlısı olarak görür ve Resûlullah (s.a.a) hariç hiç kimseyi ondan üstün tutmazdı. *el-İsâbe*'de şöyle zikredilmiştir: “*Bağavî -aynı şekilde Tirmizî, Nesâî ve İbn Mace de- kendi senediyle Ömer b. Ebî Seleme'den (r.a) şöyle nakletmiştir: Ebû Seleme, Ümmü Seleme'nin (r.a) yanına gelerek dedi ki: 'Resûlullah'tan (s.a.a) öyle bir hadis işittim ki o bana şundan ve bundan daha sevimlidir. Onun şöyle buyurduğunu işittim: Birinin başına bir musibet gelir de Allah katında istircâda bulunur (İnnâ lillâh... der) ve ardından 'Allah'ım, bu musibetimin ecrini senin katında bekliyorum, onun yerine bana daha hayırlısını nasip et' derse, Allah ona mutlaka karşılığını verir. 'Ümmü Seleme (r.a) dedi ki: 'Ebû Seleme vefat edince, (içimden) 'Allah'ım, bana ondan daha hayırlısını nasip et' demeye gönlüm pek razı olmadı ve 'Ebû Seleme'den daha hayırlı kim olabilir ki? O şöyleydi, o böyleydi...' diyerek onun meziyetlerini saydım. Sonra yine de o duayı okudum. İddeti dolunca Resûlullah (s.a.a) haber gönderdi ve onunla evlendi.*”³

Kocasına olan aşırı sevgisi ve vefası sebebiyle, başına bir hal gelirse ondan başkasıyla evlenmeyeceğine dair ona söz vermek istedi. Ancak şuurlu ve risalet eri olan Ebû Seleme, genç bir kadın olması ve yanında yetimleri bulunması sebebiyle, evlenmeden kalmasının sünnet-i şerifeye aykırı olacağını düşünerek onu bundan nehyetti. Zehebî şöyle

¹ Sîretü İbn Hişâm: 1/176.

² Kitabın 10. sayfası.

³ Yani erkeklerde nadir bulunan kerim hasletlerini tek tek saydı.

⁴ el-İsâbe: 1/176, No: 4783.

naklede: “Ümmü Seleme, Ebû Seleme’ye dedi ki: ‘Bana ulaştığına göre, cennetlik olan bir adamın karısı, o öldükten sonra evlenmezse Allah onları cennette bir araya getirmiş. Gel seninle ahitleşelim; ne sen benden sonra evlen ne de ben senden sonra.’ Ebû Seleme, ‘Bana itaat eder misin?’ diye sordu. Ümmü Seleme ‘Evet’ deyince, Ebû Seleme şöyle dedi: ‘Ben ölürsem evlen! Allah’ım, Ümmü Seleme’ye benden sonra onu üzmeyecek ve incitmeyecek, benden daha hayırlı bir adamı rızık olarak ver.’ Ebû Seleme vefat edince (Ümmü Seleme) kendi kendine, ‘Ebû Seleme’den daha hayırlı kim olabilir?’ dedi. Çok geçmeden Resûlullah (s.a.a) geldi, kapıda durdu ve yeğeninden veya oğlundan onu istedi...” Kocasının vefatından sonra Medine’de Ümmü Seleme’nin, tüyü bitmemiş kuş yavruları gibi küçük çocuklarından başka kimsesi yoktu. Müslümanlar onun bu haline çok üzüldüler ve ona “Eyyimü’l-Arab” (Arapların dul kalmış en seçkin kadını)’ adını verdiler.

Ebû Seleme, meşhur görüşe göre hicretin dördüncü yılında, Uhud Savaşı’nda aldığı yaraların nüksetmesi sonucu vefat etti. Nebi (s.a.a) o can verirken yanındaydı, mübarek elleriyle onun gözlerini kapattı ve ailesine sabır tavsiye ederek şöyle buyurdu: “Kendiniz için hayırdan başka bir şeyle dua etmeyin; zira melekler söylediklerinize amin derler.” Nebi (s.a.a) onun cenaze namazını dokuz tekbirle kıldırdı. Kendisine, “Ey Allah’ın Resûlü, bir yanılma mı oldu yoksa unuttunuz mu?” diye sorulunca; “Ne yanıldım ne de unuttum. Ebû Seleme için b. tekbir getirsem bile o buna layıktı” buyurdu.”

Nebi (s.a.a) onun için şöyle dua buyurdu: “Allah’ım, Ebû Seleme’yi bağışla, hidayete erenler [mukarrebler] arasındaki derecesini yükselt, geride kalanlar arasında onun yerini dolduracak hayırlı halefler nasip

’ Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ, Zehebî, Daru’r-Risale, c. ʔ, s. ʔ•ʔ.

ʔ Tabakât-ı Kübrâ, İbn Sa’d. “Eyyim”: Kocasını kaybetmiş kadın demektir.

ʔ Târihu’t-Taberî: c. ʔ, s. ʔ•ʔ.

et. Ey âlemlerin Rabbi, bizi ve onu bağışla; kabrini genişlet ve orayı onun için nurlandır.”¹

Ümmü Seleme (r.a) eşinin vefatına çok üzüldü ve onun için ağlamaya devam etmeye karar verdi. Ondan şöyle rivayet edilmiştir: *“Ebû Seleme vefat edince kendi kendime; ‘O garipti ve garip bir toprakta vefat etti, onun için öyle bir ağlayayım ki herkes bundan bahsetsin’ dedim. Ben ağlamak için hazırlandığım sırada, Saîd’den -yani Medine’nin yüksek kısımlarından (Avâli)- bir kadın bana eşlik etmek (ağıt yakmasına yardım etmek) için geldi. Resûlullah (s.a.a) onu karşıladı ve şöyle buyurdu: ‘Allah’ın iki kez çıkardığı şeytanı tekrar bir eve sokmak mı istiyorsun?’ Bunun üzerine ağlamaktan vazgeçtim ve bir daha ağlamadım.”²*

Ümmü Seleme (r.a) eşi vefat ettiğinde henüz otuz yaşına basmamıştı; ilerideki tahkike göre üç veya dört çocuğu vardı. *Tabakât*’ta şöyle denilmiştir: *“İddeti dolunca Ebû Bekir onu istedi, ancak o reddetti. Sonra Ömer onu istedi, onu da reddetti. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.a) ona haber gönderdi. Ümmü Seleme, ‘Resûlullah’a ve elçisine merhaba’ dedi ve ekledi: ‘Resûlullah’a haber verin ki ben (aşırı derecede) kıskanç bir kadını, çocuklarım var ve velilerimden (akrabalarım) burada şahitlik edecek kimse yok.’ Resûlullah (s.a.a) ona şu cevabı gönderdi: ‘Çocuklarım var demene gelince; Allah senin çocuklarına kâfidir. Kıskancım demene gelince; Allah’a senin kıskançlığını gidermesi için dua edeceğim. Velilerime gelince; onlardan ister burada olsun ister olmasın hiçbiri benim bu evliliğime karşı çıkmayacaktır.’ Bunun üzerine Ümmü Seleme, ‘Ey Ömer (oğlu), kalk ve beni Resûlullah ile evlendir’ dedi.”*

Derim ki: Ümmü Seleme bu sözleriyle Resûlullah (s.a.a) ile evliliğinin önüne engeller çıkarmayı veya şartlar koşmayı kastetmemişti. Aksine bu fırsatı, derecesini yükseltecek kemalatı elde etmek için kullanmak

¹ Sahîh-i Müslim: 1/134, Cenâiz Kitabı, Ölünün Gözlerini Kapatma ve Ona Dua Etme Babı; Sünen-i Ebî Dâvûd: 1/103; Sünen-i İbn Mâce: 1/240; Müsned-i Ahmed: 1/297; Müsned-i Ebî Ya’lâ: 1/294; el-Mu’cemü’l-Kebîr: 22/210.

² Sahîh-i Müslim: 1/130.

istemişti; zira kıskançlık kemale engeldir¹ ve Resûlullah’a (s.a.a) karşı edebe mugayir tepkilere yol açabilir. O, bu huyun kendisinden sökülüp atılmasını arzuladı ve Yüce Allah ona bunu lütfetti. Nitekim o, diğer eşlerin sergilediği kıskançlık, çekişme, hile ve Nebi’nin (s.a.a) makamına karşı yapılan saygısızlıklardan münezzeh bir mertebeye yükseldi. Hatta Nebi’nin (s.a.a) eşleri, “*Ümmü Seleme’nin (r.a) kıskançlıktan beri olduğunu bildikleri için aralarındaki meselelerde ona hakemlik verirlerdi.*”²

Aynı şekilde çocuklarının Resûlullah’ın (s.a.a) himayesinde salih bir terbiyeyle yetişmesini garanti altına almak istemiş ve dört çocuğun sorumluluğunun, Resûlullah’ın (s.a.a) hakkını ifa etmede kendisine bir eksiklik verdirmesinden endişe etmişti. Bu mübarek evlilikten duyduğu sonsuz saadetle, düğün gecesinde ev işlerine bizzat girişmiş ve Nebi (s.a.a) için düğün yemeği olarak bir “asîde” (un çorbası/bulamacı) hazırlamıştır. İbn Sa’d şöyle der: “*Eyyimü’l-Arab (Arapların en seçkin dudu), akşamın başında Müslümanların efendisinin yanına gelin olarak girdi; gecenin sonunda ise un öğretmek için kalktı; kastedilen Ümmü Seleme’dir (r.a).*”³

AIŞE VE HAFSA’NIN ONA KARŞI KISKANÇLIKLARI

Ümmü Seleme (r.a), Nebi’nin (s.a.a) evine girdiği andan itibaren bazı eşlerinin kıskançlığıyla imtihan olundu. Aişe’den şöyle dediği rivayet edilmiştir: “*Resûlullah (s.a.a) Ümmü Seleme (r.a) ile evlendiğinde, bize anlatılan güzelliği sebebiyle çok büyük bir hüzne kapıldım. Onu görene*

¹ Hatta bu kıskançlık, kadının salâhı ve imanı için bir ölçü kılınmıştır. Şeyh Kuleynî el-Kâfî’de (c. 2, s. 202, h. 2) şöyle rivayet eder: “Bir adam Ebû Abdullah Sadık’ın (a.s) yanında hanımından bahsedip onu çokça övdü. Ebû Abdullah (a.s) ona, ‘Onu hiç kıskandırdın mı?’ diye sordu. Adam ‘Hayır’ deyince, ‘Onu kıskandır’ buyurdu. Adam hanımını kıskandırdı ve hanımı sebat etti. Adam durumu Ebû Abdullah’a (a.s) haber verince İmam (a.s) şöyle buyurdu: ‘O, tam da senin dediğin gibidir.’”

² Şezerâtü’z-Zeheb: 1/10; (Dr. Hüseyin eş-Şerhânî’nin Kırâetun Mûcezetun fî Sîreti Ümmi Seleme adlı eserinden naklen).

³ Tabakâtü’l-Kübrâ: 4/14; Siyeru A’lâmi’n-Nübelâ: 2/102.

kadar ona nazikçe yaklaştım; gördüğümde ise bana anlatılardan kat kat daha güzel olduğunu fark ettim. Hafsa bana, ‘Vallahi bu sadece senin kıskançlığından kaynaklanıyor’ dedi ve o da gidip onu görene kadar nazikçe yaklaştı. Sonra bana gelip, ‘Hayır vallahi, senin dediğin gibi değil, evet güzel bir kadın ama o kadar da değil’ dedi. Daha sonra onu tekrar gördüğümde Hafsa’nın tarif ettiği gibi olduğunu fark ettim.’”¹

Nesâî, Ümmü Seleme’den (r.a) şöyle rivayet etmiştir: “Ümmü Seleme, kendisine ait bir kap içerisinde Resûlullah (s.a.a) ve ashabı için yemek getirdi. O sırada Aişe, üzerinde bir örtüyle ve elinde bir fîhr² ile gelerek o kaba vurdu ve onu parçaladı. Nebi (s.a.a) kabın parçalarını bir araya getirdi ve ‘Yiyin, anneniz kıskandı’ buyurdu. Sonra Resûlullah (s.a.a) Aişe’nin kabını alıp Ümmü Seleme’ye (r.a) gönderdi; Ümmü Seleme’nin parçalanmış kabını ise Aişe’ye verdi.”³

Görünen o ki, Aişe’nin bu hassasiyeti (kıskançlığı) herkesçe duyulmuştu; bu sebeple insanlar Nebi’ye (s.a.a) gönderecekleri hediyeleri özellikle Aişe’nin gününde göndermeye dikkat ediyorlardı. Nesâî, Ümmü Seleme’den (r.a) şöyle rivayet etmiştir: “Nebi’nin (s.a.a) diğer eşleri Ümmü Seleme ile konuştular ve Nebi (s.a.a) ile şu hususta konuşmasını istediler: İnsanlar hediyelerini özellikle Aişe’nin gününde gönderiyorlardı. Ümmü Seleme ona, ‘Biz de hayrı Aişe’nin sevdiği gibi seviyoruz’ dedi. Onunla konuştu ancak Nebi (s.a.a) ona cevap vermedi. Sıra tekrar Ümmü Seleme’ye (r.a) geldiğinde tekrar konuştu, ancak yine cevap alamadı.”⁴ Hadisin devamında geçtiği üzere, daha sonra

¹ el-İsâbe: 4/444, No: 1092, Kadınlar Bölümü.

² Fîhr: Ceviz ve benzeri şeyleri kırmaya yarayacak büyüklükteki taştır.

Lisânü’l-Arab’da geçtiği üzere çoğulu “efhâr” ve “fuhûr”dur. “Felk” ise yarmak/parçalamak demektir.

³ Sünen-i Nesâî: 3/831, Kadınlarla Geçim Kitabı, Kıskançlık Babı/30993; Fethu’l-Bârî: 2/89; (Şeyh Ali el-Kûrânî’nin es-Sîretü’n-Nebeviyye adlı eserinden naklen: 7/206).

⁴ Sünen-i Nesâî: 3/830, Kişinin Bazı Eşlerini Daha Çok Sevmesi Babı; Müsned-i Ahmed: 6/293; el-Mu’cemü’l-Kebîr: 22/46.

insanlara nerede olursa olsun kendisine hediye gönderebileceklerini işaret buyurdu.¹

RESÛLULLAH (S.A.A) KATINDAKİ MENZİLE VE MEVKİİ

Nebi (s.a.a), Hatice'de bulduğu sükûnet, ünsiyet ve kocasını mutlu eden salih bir eşin tüm hasletlerini Ümmü Seleme'de de bulmuştur. İbn Sa'd, *Tabakât*'ta Zühri'den, İmam Ali b. Hüseyin'in (aleyhimes-selâm) şöyle buyurduğunu nakleder: “*Ümmü Seleme'nin (r.a) Resûlullah (s.a.a) katında özel bir menzilesi ve muhabbeti vardı.*”² Yine Fatıma el-Huzâiyye'den şöyle rivayet edilmiştir: “*Aişe'nin şöyle dediğini işittim: Bir gün Resûlullah (s.a.a) yanıma girdi. 'Bugün sabahтан beri neredeydin?' diye sordum. 'Ey Humeyra, Ümmü Seleme'nin (r.a) yanındaydım' buyurdu. Ben, 'Ümmü Seleme'ye (r.a) doymuyor musun?' deyince tebessüm etti...*”³

Nebi (s.a.a) bazı sırlarını ona emanet ederdi; kendisinden sonra gerisin geriye dönecek (irtidat edecek) olan ashabının isimleri de bu sırlar arasındaydı. Hatta bazı ashap bu hususta ona müracaat ederlerdi. Şeyh Müfid *Emâli*'sinde şöyle rivayet eder: “*Abdurrahman b. Avf, Ümmü Seleme'nin yanına girerek; 'Ey anne, malımın çokluğunun beni helak etmesinden korktum, ben Kureyş'in en zenginiyim' dedi. Ümmü Seleme; 'Ey oğlum, infak et! Zira ben Resûlullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: Ashabımdan öyleleri vardır ki, ben onlardan ayrıldıktan sonra beni bir daha göremeyeceklerdir' dedi. Abdurrahman oradan çıktı ve Ömer b. Hattab ile karşılaşp Ümmü Seleme'nin (r.a) dediklerini ona haber verdi. Ömer koşarak Ümmü Seleme'nin yanına girdi ve; 'Allah aşkına ey anne, ben de onlardan mıyım?' diye sordu. Ümmü Seleme;*

¹ Ümmü Seleme ve Cühûduhâ ed-Da'viyye: 109; (Mevsûatu Ümmehâti'l-Mü'minin'den naklen: 144).

² Tabakâtü'l-Kübrâ: 1/138.

³ Tabakâtü'l-Kübrâ: 1/138.

‘Bilmiyorum ve senden sonra da artık hiç kimseyi temize çıkarmayacağım’ cevabını verdi.’”

O, Resûlullah’ın (s.a.a) bazı hallerini nakletmeye ve onlardan ibret almaya muvaffak kılınmıştır. *Tefsîru’l-Kummî*’de şöyle rivayet edilir: *“Ebû Abdullah’tan (a.s) rivayet edildiğine göre: Resûlullah (s.a.a) bir gece Ümmü Seleme’nin odasındaiken, Ümmü Seleme onu yatakta bulamadı... Kalkıp evin içinde onu aramaya başladı; nihayet evin bir köşesinde onu ellerini kaldırmış ağlayarak şu duayı ederken buldu: ‘Allah’ım, bana verdiğin salih amelleri/hasletleri benden asla çekip alma. Allah’ım, beni göz açıp kapayıncaya kadar bile asla nefsimle baş başa bırakma. Allah’ım, beni hiçbir zaman düşmanlarımın ve hasetçilerimin diline düşürme (şematet ettirme). Allah’ım, beni kurtardığın bir kötülüğe asla geri döndürme.’ Ümmü Seleme (r.a) ağlayarak geri döndü. Resûlullah (s.a.a) onun ağlama sesini duyunca yanına gelip; ‘Seni ağlatan nedir ey Ümmü Seleme?’ diye sordu. Ümmü Seleme; ‘Anam babam sana feda olsun ey Allah’ın Resûlü, nasıl ağlamayayım? Sen Allah katında o yüce makamda olmana, Allah senin geçmiş ve gelecek tüm günahlarını bağışlamış olmasına rağmen; O’ndan seni düşmanlarına şematet ettirmemesini, kurtardığı kötülüğe geri döndürmemesini, verdiğini geri almamasını ve seni göz açıp kapayıncaya kadar bile nefsinle baş başa bırakmamasını diliyorsun’ dedi. Bunun üzerine Nebi (s.a.a) şöyle buyurdu: ‘Ey Ümmü Seleme, beni ne emin kılabilir ki? Allah, Yunus b. Mattâ’yı göz açıp kapayıncaya kadar nefsiyle baş başa bıraktı da başına gelenler geldi.’”*

Hasan-ı Basrî, annesi vasıtasıyla Ümmü Seleme’den (r.a) şöyle rivayet etmiştir: *“Resûlullah (s.a.a) şu duayı çokça yapardı: ‘Ey kalpleri halden hale çeviren (Yüce Allah), kalbimi dinin üzere sabit kıl.’ Ben; ‘Ey Allah’ın Resûlü, bu duayı ne kadar da çok yapıyorsun’ deyince şöyle buyurdu: ‘Ey Ümmü Seleme (r.a), âdemoğlunun kalbi Âlemlerin Rabbinin parmaklarından iki parmağı arasındadır; dilerse onu doğru yolda tutar, dilerse saptırır.’”*

¹ Emâli’l-Müfid: ٣١; Biâru’l-Envâr: ٣٨/١٠١, h. ٢١.

² Tefsîru’l-Kummî: c. ٢, s. ٧٥.

³ el-Mu’cemü’l-Kebîr: ٢٢/٣٦٦, No: ٨٦٥.

Ümmü Seleme'nin (r.a) menkıbelerinden biri de, Tahire hanımefendi Fatıma-i Zehra'nın (a.s) tesbihatını rivayet etmesidir. Ondan şöyle nakledilmiştir: *"Fatıma, ev işlerinin ağırlığından şikâyet etmek üzere Nebiyyullah'ın (s.a.a) yanına geldi ve şöyle dedi: 'Ey Allah'ın Resûlü, vallahi el değirmeni çevirmekten ellerim nasır tuttu; bir yandan öğütüyor bir yandan hamur yoğuruyorum. 'Resûlullah (s.a.a) ona şöyle buyurdu: 'Eğer Allah sana bir imkân (hizmetçi) rızıklandırırsan o sana gelir; ancak ben sana ondan daha hayırlı olanı göstereyim: Yatağına girdiğinde otuz üç defa Sübhanallah, otuz üç defa Allahuekber ve otuz dört defa Elhamdülillah de. ' İşte bu yüz zikir, senin için bir hizmetçiden daha hayırlıdır. '"*¹

O, Resûlullah'ın (s.a.a) duyguları hususunda çok hassastı ve celil hanımefendi Hatice'nin hatırasına gösterdiği hürmetle onu mutlu etmeye çalışırdı. Tahire hanımefendi Fatıma-i Zehra'nın (a.s) Müminlerin Emiri (a.s) ile evlendiği düğün gününde Ümmü Eymen ve Ümmü Seleme (r.a) gibi birkaç hanım bir araya gelerek şöyle dediler: *"Anamız babamız sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü! Sen Hatice'den ne zaman bahsetsen o gerçekten de senin dediğin gibiydi; ancak o artık Rabbine intikal etmiştir. Allah onu bununla müjdelesin ve bizi onunla cennetinin derecelerinde, rızvanında ve rahmetinde bir araya getirsin. Ey Allah'ın Resûlü, işte dünyadaki kardeşin ve nesep bakımından amcanın oğlu Ali b. Ebî Tâlib, eşi Fatıma'nın (a.s) yanına girmesini ve yuvasının kurulmasını arzu ediyor."* Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurdu: *"Ey Ümmü Seleme, peki Ali neden bizzat benden bunu istemiyor?" Ben de; "Sana olan hayâsı buna engel oluyor ey Allah'ın Resûlü"* dedim.

Ümmü Eymen şöyle devam eder: *"Resûlullah (s.a.a) bana; 'Git Ali'yi bana getir' buyurdu. Resûlullah'ın (s.a.a) yanından çıktığımda Ali, Resûlullah'ın (s.a.a) cevabını öğrenmek için beni bekliyordu. Beni görünce; 'Ne haber var ey Ümmü Eymen?' dedi. Ben de; 'Resûlullah'ın (s.a.a) çağrısına icabet et' dedim."* İmam (a.s) buyurur ki: *"Yanına*

¹ Ehl-i Beyt (a.s) rivayetlerindeki meşhur formül ile bu rivayetteki sayı ve sıralama arasında bir farklılık mevcuttur.

² Müsned-i Ahmed: 1/198; el-Mu'cemü'l-Kebir: 1/138; Mecmau'z-Zevâid: 1/111.

girdim, eşleri kalkıp evin diğer odasına geçtiler. Ben ise ona olan hayâm sebebiyle başımı öne eğerek önünde oturdum. 'Eşinin yanına girmesini ister misin?' diye sordu. Ben de başım önde; 'Evet, anam babam sana feda olsun' dedim. Buyurdu ki: 'Evet, başım üstüne ey Ebû'l-Hasan! Allah'ın izniyle bu gece veya yarın gece onu senin yanına göndereceğim.' Sevinç ve sürur içinde kalktım. Resûlullah (s.a.a) eşlerine Fatıma'yı (a.s) süslemelerini, güzel kokular sürmelerini ve eşinin yanına girmesi için ona bir oda hazırlamalarını emretti, onlar da öyle yaptılar.'"

Derim ki: İnsaf sahibi birine düşen görev; Ümmü Seleme'nin bu vakur duruşu ile Aişe'nin, Hatice'nin adı anıldığında sergilediği ve bunun Resûlullah'ı (s.a.a) incittiğini bildiği halde onu küçümseyen tavrı arasında bir mukayese yapmasıdır. Bir rivayette şöyle geçer: "Hatice'nin kız kardeşi Hâle bint Huveylid, Resûlullah'ın (s.a.a) yanına girmek için izin istedi. Resûlullah (s.a.a) onun sesini Hatice'nin sesine benzeterek heyecanlandı ve 'Allah'ım, bu Hâle'dir!' dedi. Aişe der ki: 'Kıskandım ve şöyle dedim: Kureyş'in o avurtları çökmüş, zamanın derinliklerinde helak olup gitmiş yaşlı kadınlarından birini neden zikredip duruyorsun? Allah sana ondan daha hayırlısını verdi.' Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurdu: 'Allah bana ondan daha hayırlısını vermemiştir. İnsanlar beni inkâr ederken o bana iman etti, insanlar beni yalanlarken o beni tasdik etti, insanlar beni mahrum bırakırken o maliyla bana destek oldu ve Allah, diğer kadınlardan beni evlat sahibi kılmağın ondan bana evlat rızıklandırdı.'"

Şeyh Saduk (r.a), kendi senediyle İmam Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet etmiştir: "Resûlullah (s.a.a) evine girdiğinde, Aişe'nin Fatıma'ya bağırıp çağırarak şöyle dediğini gördü: 'Vallahi ey Hatice'nin kızı! Sen annenin bizden üstün olduğunu sanıyorsun; onun bizim üzerimizde ne üstünlüğü olabilir ki?! O da ancak bizim gibi biriydi. 'Fatıma, Aişe'nin bu sözlerini işitip Resûlullah'ı (s.a.a) görünce ağlamaya başladı. Resûlullah (s.a.a); 'Seni ağlatan nedir ey Muhammed'in kızı?' diye sordu. Fatıma; 'Annemi zikretti ve onu küçümsedi, ben de ağladım'

¹ Bihâru'l-Envâr: c. 43, s. 134; A'yânü's-Şia: 1/344'den naklen.

² Sahih-i Buhârî: s. 384.

dedi. Resûlullah (s.a.a) gazaplanarak şöyle buyurdu: ‘Sus ey Humeyra! Yüce Allah, sevgi dolu ve doğurgan olanı mübarek kılmıştır. Hatice (Allah ona rahmet etsin) benden evlat sahibi oldu; sen ise Allah’ın rahmini kısır kıldığı ve hiçbir şey doğurmayan birisin. ’’’¹

Seyyid Şerefüddin (r.a), Ümmü Seleme (r.a) ile Aişe arasında isabetli bir mukayese yaparak, Ümmü Seleme’nin (r.a) hadisinin Aişe’ninkine tercih edilme gerekçesini şöyle açıklar: “*Hanımefendi Ümmü Seleme’nin (r.a) kalbi -Furkan-ı Azim’in nassıyla sabit olduğu üzere- haktan sapmamış, muhkem zikirde (Kur’an’da) kendisine tövbe emredilmemiştir.*’ *Ne Kur’an onun Nebi’ye karşı başkalarıyla iş birliği yaptığını (tazahür) zikretmiş, ne de o, Nebi’den sonra Vasi’ye (İmam Ali’ye) karşı bir iş birliğine girişmiştir.*

Allah Teâlâ, Nebi’sine karşı ona yardım etmek için Cebrail’i, salih müminleri ve melekleri seferber etmemiş²; Allah onu boşanmakla tehdit etmemiş ve yerine kendisinden daha hayırlı eşler verileceğiyle korkutmamıştır.’ *Allah, Nuh’un karısını ve Lut’un karısını ona misal olarak vermemiştir. O, Resûlullah’tan (s.a.a) Allah’ın kendisine helal kıldığını haram etmesini istememiş³; Nebi (s.a.a) minberinde hutbe irat ederken onun odasına işaret ederek ‘Fitne buradadır, fitne buradadır, fitne buradadır; şeytanın boynuzunun doğduğu yer burasıdır’ dememiştir.*’ *Edep ve hürmet anlayışı, Nebi (s.a.a) namaz kılarken ayaklarını onun kiblesine (seccadesine) uzatacak, Nebi (s.a.a) ona dokunup çekmesini isteyene kadar ayaklarını çekmeyecek ve Nebi*

¹ el-Hisâl: ٢/٧٣-٧٤; Bihâru’l-Envâr: ١٦/٣.

² Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Eğer ikiniz de Allah’a tövbe ederseniz (ne iyi), çünkü kalpleriniz (haktan) sapmıştı.” (Tahrim: ٤).

³ Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Eğer ona karşı birbirinize arka çıkarsanız (tazahür), bilin ki Allah onun yardımcısıdır, Cebrail ve müminlerin salih de (onun yardımcısıdır). Bunlardan sonra melekler de ona arkadır.” (Tahrim: ٤).

⁴ Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Eğer o sizi boşarsa, Rabbi ona sizden daha hayırlı eşler verebilir..” (Tahrim: ٥).

⁵ Yüce Allah şöyle buyurmuştur: “Ey Peygamber! Eşlerinin rızasını gözeterek Allah’ın sana helal kıldığı şeyi niçin kendine haram ediyorsun? Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.” (Tahrim: ١).

⁶ Sahîh-i Buhârî: s. ٧٠٩٢.

(s.a.a) ayağa kalkınca tekrar uzatacak kadar¹ seviyesizleşmemiştir. O, ne Osman'a karşı fitne çıkarmış,

ne insanları ona karşı kıskırtmış, ne ona 'Na'sel' (ihtiyar bunak) lakabını takmış ne de 'Na'sel'i öldürün, çünkü o kâfir olmuştur' demiştir. Allah Azze ve Celle'nin içinde oturmasını emrettiği evinden çıkmamış, bir vadiye inip bir dağa çıkan 'Asker'² adlı deveye binerek yollara düşmemiştir. Nihayetinde Hav'eb köpekleri ona havlamış³ -ki Resûlullah (s.a.a) onu bundan önceden sakındırmıştı- fakat o, İmam'a karşı topladığı o kalabalık orduya komutanlık etmekten vazgeçmemiştir."⁴

Buhârî, Aişe'den şöyle rivayet etmiştir: "Resûlullah'ın (s.a.a) eşleri iki gruptu: Bir grupta Aişe, Hafsa, Safiye ve Sevede vardı; diğer grupta ise Ümmü Seleme (r.a) ve Resûlullah'ın (s.a.a) diğer eşleri bulunuyordu."⁵

Derim ki: Ümmü Seleme (r.a), Resûlullah'ın (s.a.a) evinde Aişe ve Hafsa'yı kendilerine vitrin yapan tamahkâr, hasetçi ve kin dolu gruba karşı Resûlullah'ın (s.a.a) minhacını, talimatlarını ve vasiyetlerini muhafaza ediyordu.

Ümmü Seleme'nin (r.a) bu istikameti, komplolara dahil olmaması ve kendisine duyulan kıskançlık sebebiyle; Aişe ve Hafsa'nın liderliğindeki diğer grup ona karşı cephe almış ve ona karşı hileler kurmuşlardır. Hatta bazen babaları da onlara destek olmak için müdahale ederdi. Bu hadiselerden birinde Ümmü Seleme (r.a) şöyle demiştir: "Şaşarım sana ey Hattab'ın oğlu! Her şeye müdahale ettin de şimdi Resûlullah ile eşlerinin arasına mı girmek istiyorsun?"⁶

Kurtubî, Yüce Allah'ın "Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin; olur ki onlar kendilerinden daha hayırlıdırlar:

¹ Sahîh-i Buhârî, Namazda Yapılması Caiz Olan Fiiller Babı, c. 1, s. 143.

² Aişe'nin Müminlerin Emiri'ne (a.s) karşı çıktığında bindiği devenin ismidir.

³ Bu hadise, ileride Ümmü Seleme'nin sözleri arasında (s. 149) zikredilecektir.

⁴ el-Mürâcâât, Seyyid Abdül-Hüseyn Şerefu'd-Din, s. 333, Mürâcaat: 1/8.

⁵ Sahîh-i Buhârî: c. 2, s. 132.

⁶ Sahîh-i Buhârî: 6/69.

*Kadınlar da diğer kadınlarla alay etmesinler; olur ki onlar kendilerinden daha hayırlıdırlar...”*¹ ayetinin tefsirinde; bu ayetin, Ümmü Seleme (r.a) beline ucu sarkan beyaz bir ip bağladığı için onunla alay eden Aişe ve Hafsa hakkında nazil olduğunu zikreder. Aişe, Hafsa’ya: “*Şu arkasından sürüklediği şeye bak, sanki köpek dili gibi*” demiştir.²

Aişe sürekli olarak Ümmü Seleme’yi (r.a) küçümser, Resûlullah’ın (s.a.a) ilgisini ondan çevirmeye çalışır ve daha önce başka bir adamla evli olduğu gibi bahanelerle onu Resûlullah’ın gözünde sevimsizleştirmeye gayret ederdi. Aişe’den şöyle rivayet edilmiştir: “*Bir gün Resûlullah (s.a.a) yanıma girdi. ‘Bugün sabahtan beri neredeydin?’ diye sordum. ‘Ey Humeyra, Ümmü Seleme’nin (r.a) yanındaydım’ buyurdu. Ben, ‘Ümmü Seleme’ye doymuyor musun?’ dedim; o ise tebessüm etti. Bunun üzerine dedim ki: ‘Ey Allah’ın Resûlü, bana söyler misin; eğer biri otlatılmamış, diğeri ise otlatılmış iki vadiye insen hangisinde (deveni) otlatırdın?’ Resûlullah, ‘Otlatılmamış olanında’ buyurdu. Ben de, ‘İşte ben senin eşlerinden hiçbirisi gibi değilim; senin benden başka her eşin benden önce başka bir adamın nikâhındaydı’ dedim. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.a) tebessüm etti.*”³

Tarihçiler ve müfessirler, Resûlullah’ın (s.a.a), bazı eşlerini vitrin olarak kullananların kendisine karşı kurdukları komplolara gazaplanarak eşlerinden uzaklaştığı (i’tizal) hadisesini zikretmişlerdir. Tahrim Suresi’nin nüzulüne sebep olan olaylar⁴, İbrahim’in annesi Mariye meselesi ve bazı sahabenin kendisinden sonra emrin (halifeliğin) Ehl-i Beyt’ine ulaşmasını engellemek için aralarında imzaladıkları “Sahife” (sözleşme) meselesi ile Nebi’ye (s.a.a) yönelik

¹ Hucurât Suresi, 11. Ayet

² Tefsîru’l-Kurtubî: 1/316; Vâhidî, Esbâbü’n-Nüzûl: 416.

³ Belâzûrî, Ensâbü’l-Eşrâf: 1/13; (Kırâetun Mûcezetun fî Sîreti Ümmi Seleme adlı eserden naklen).

⁴ Resûlullah’ın (s.a.a) Ümmü Seleme’nin yanında uzun süre kalması üzerine - Tabakât-ı İbn Sa’d: 4/170’de geçtiği gibi- Aişe, Hafsa ve onlara uyanların kurdukları hileyi öğrenmek için Sahîh-i Buhârî: 7/137, Vâhidî, Esbâbü’n-Nüzûl: 416 ve Hâkim: 4/10’e bakınız. Bu olay üzerine Tahrim Suresi nazil olmuştur. Sahîh-i Buhârî’de geçtiği üzere Aişe şöyle demiştir: “Vallahi ona mutlaka bir hile kuracağız.”

suikast girişimi de bu komplolar arasındadır. *Bihâru'l-Envâr* müellifi bu hususta uzun bir rivayet nakleder ki biz ihtiyacımız olan kısmını zikrediyoruz: “...Dedi ki: Resûlullah (s.a.a) o seferinden (Tebük) döndüğünde eşi Ümmü Seleme'nin odasına indi. Daha önce yaptığı gibi diğer eşlerinin odalarına uğramadan bir ay boyunca sadece onun yanında kaldı. Aişe ve Hafsa bu durumu babalarına şikâyet ettiler. Babaları onlara; ‘Biz onun bunu neden yaptığını ve sebebinin ne olduğunu biliyoruz. Onun yanına gidin, ona nazik davranın ve onu (fikrinden vazgeçirmek için) dille kandırmaya çalışın; zira siz onu hayâ sahibi ve kerim biri olarak bulacaksınız’ dediler...”¹

Ümmü Seleme (r.a), Resûlullah'ın (s.a.a) gönlünü hoş tutar ve bazı eşlerinin, bırakın Resûlullah (s.a.a) olmasını, sıradan bir kocanın bile makamına yakışmayacak saygısızlıklarından ve eziyetlerinden dolayı onu teselli ederdi. *Tefsîru'l-Kummî*'de Yüce Allah'ın şu ayetinin nüzul sebebi hakkında şöyle rivayet edilir: “Ey Peygamber! Eşlerine de ki: ‘Eğer dünya hayatını ve onun süsünü istiyorsanız, gelin size boşanma bedellerini vereyim ve sizi güzelce salıvereyim. Eğer Allah'ı, Resûlünü ve ahiret yurdunu istiyorsanız, bilin ki Allah, içinizden güzel davrananlara büyük bir mükâfat hazırlamıştır.’”²

“Resûlullah (s.a.a) Hayber Gazvesi'nden dönüp Ebû'l-Hukayk ailesinin hazinesine sahip olunca, eşleri ‘Elde ettiğin bu mallardan bize de ver’ dediler. Resûlullah (s.a.a) onlara; ‘Ben onları Allah'ın emrettiği üzere Müslümanlar arasında paylaştırdım’ buyurdu. Bunun üzerine gazaplandılar ve ‘Herhalde bizi boşarsan kendi kavmimizden bizimle evlenecek dengimizi bulamayacağımızı sanıyorsun’ dediler. Allah, Resûlü adına bu duruma müdahale ederek ona eşlerinden uzaklaşmasını (i'tizal) emretti. Resûlullah (s.a.a) yirmi dokuz gün boyunca Meşrebetü Ümmi İbrahim'de onlardan ayrı kaldı; nihayet eşleri ay hallerini görüp temizlendiler ve Allah bu ‘Muhayyerlik Ayeti’ni (seçim ayeti) indirdi.”

¹ Bihâru'l-Envâr (Beyrut baskısı): c. ٢٨, s. ١٠٦; İrşâdü'l-Kulûb: ٢/١١٢-١٣٥'ten naklen. Allâme Hillî de bunu Keşfü'l-Yakîn: ١٣٧'de rivayet etmiştir.

² Ahzâb Suresi, ٢٨-٢٩. Ayetler.

Ümmü Seleme (r.a) ilk ayağa kalkan oldu ve şöyle dedi: “*Ben Allah’ı ve Resûlünü seçtim.*”¹

Ümmü Seleme (r.a), Resûlullah’ın (s.a.a) mahremiyetini koruma hususunda çok titizdi ve bazılarının bu mahremiyeti öğrenme hırsına rağmen ifşa edilmesine asla izin vermezdi. Bu sebeple Ömer b. Hattab ile aralarında bir tartışma yaşanmıştır. Ömer, Ümmü Seleme’nin yanına girerek; “*Ey Ümmü Seleme! Siz Resûlullah ile (serbestçe) konuşuyor ve bazı hususlarda ona karşılık mı veriyorsunuz?*” diye sordu.

Ümmü Seleme (r.a) şöyle cevap verdi: “*Şaşarım sana! Resûlullah ile eşlerinin arasındaki işe karışmak sana mı kaldı? Vallahi biz onunla konuşuruz; eğer buna tahammül ediyorsa bu ona aittir, yok eğer bizi nehyederse o zaman sana değil ona itaat ederiz.*” Ömer, Peygamber eşlerine söylediği bu sözlerden dolayı sonradan pişman olduğunu ifade etmiştir.²

Dr. Ali İbrahim Hasan ve Dr. Bintü’ş-Şâtî’nin zikrettiğine göre Ümmü Seleme ona şöyle demiştir: “*Şaşarım sana ey Hattab’ın oğlu! Her şeye müdahale ettin de şimdi Resûlullah ile eşlerinin arasına mı girmek istiyorsun?*”³

el-Kâfi’de kendi senediyle Hişam b. Salim’den, o da Ebû Abdullah Sadık’tan (a.s) şöyle rivayet etmiştir: “*Ebû Bekir ve Ömer; Ümmü Seleme’nin (r.a) yanına gelerek; ‘Ey Ümmü Seleme, sen Resûlullah’tan (s.a.a) önce başka bir adamla evliydin; Resûlullah (s.a.a) özel hayatında (halvette) nasıldır?’ diye sordular. Ümmü Seleme; ‘O da diğer erkekler gibidir’ dedi. Onlar yanından çıkınca Nebi (s.a.a) geldi. Ümmü Seleme, semadan bir emir (ayet) iner korkusuyla hemen durumu ona haber verdi. Resûlullah (s.a.a) o kadar gazaplandı ki yüzünün rengi*

¹ Tefsîru’l-Burhân: ٧/٣٤٠; Tefsîru’l-Kummî: ٢/١٩٢’den naklen. Kuleynî bu hadise hakkında birkaç rivayet nakletmiştir; bunlardan birinde Ebû’s-Sabbah el-Kinânî şöyle der: “Ebû Abdullah (a.s) zikretti ki, Zeyneb bint Cahş Resûlullah’a (s.a.a) ‘Sen Allah’ın Resûlü olduğun halde adaletli davranmıyor musun?’ demiş; Hafsa ise ‘Eğer bizi boşarsan kendi kavmimizde dengimizi buluruz’ demiştir.” (el-Kâfi: ٦/١٣٧-١٣٩).

² Tabakâtü’l-Kübrâ: ٨/١٣٧.

³ Nisâun Lehünne fi’t-Târihi’l-İslâmî Nasîb: ٣٨; Mevsûatu Âli’n-Nebi (s.a.a):

değiştirdi, iki kaşının arasındaki gazap damarı şişti ve hırkasını sürüyerek dışarı çıktı. ”¹

Ahmed b. Hanbel *Müsned*’inde, Heysemî ise *Mecmau’z-Zevâid*’de şöyle rivayet eder: “*Yahya b. el-Cezzâr’dan rivayet edildiğine göre; Resûlullah’ın (s.a.a) ahabından bazıları Ümmü Seleme’nin (r.a) yanına girerek; ‘Ey müminlerin annesi! Bize Resûlullah’ın (s.a.a) sırlarından bahset’ dediler. Ümmü Seleme; ‘Onun sırrı da aşıkârı da birdir’ cevabını verdi. Sonra (bu cevabından dolayı) pişman olup ‘Resûlullah’ın sırrını mı ifşa ettim?’ diye düşündü. Resûlullah (s.a.a) eve girince durumu ona anlattı; Resûlullah (s.a.a) ‘Güzel yapmışsın’ buyurdu. ”²*

DİNDEKİ FAKİHLİĞİ (DERİN BİLGİSİ)

Hanımefendi Ümmü Seleme (r.a), Nebî’nin (s.a.a) hadislerini rivayet eden âlime ve fakih bir hanımdı. Ümmü Seleme (r.a), Kur’ân-ı Kerîm’in ilme ve dinde derinleşmeye (tefekkuh) verdiği ehemmiyeti kavramış ve bu hususta büyük bir hırs göstermiştir. Risaletin asıl hanesinde, vahy-i emînin iniş merkezinde ve mürselin efendisinin (s.a.a) nikâhı altında olması hasebiyle önündeki fırsat çok büyük, üzerindeki hüccet ise pek kuvvetliydi. Bu sebeple ilmi bizzat Resûlullah’tan (s.a.a) tahsil etmeye büyük özen göstermiştir.

Sihah ve Mesânid türü eserlerde, fikhın çeşitli bablarına dağılmış ٣٧٨ rivayeti mevcuttur. Bu rivayetlerden, şer’î hükümleri öğrenmeye olan iştiağı açıkça görülmektedir; öyle ki Zehebî onun hakkında: “*Sahabenin fakihlerinden sayılırdı*” demiştir.³

¹ Fûrû’l-Kâfi: ٢/٧٨; Bihârul-Envâr: ٢٢/٢٢٠, h. ٦.

² Mecmau’z-Zevâid: ٨/٢٨٤; Müsned-i Ahmed, Hadis No: ٢٠٤١٩.

³ Cevâmiu’s-Siyer: ٣٢٠.

Kadınlar; cünüplük guslü, hayız ve “Kadınlarınız sizin tarlanızdır...”¹ ayetinin nüzulüne sebep olan durumlar² gibi bir kadının sormaya hayâ edeceği meselelerde onu Resûlullah (s.a.a) nezdinde aracı kılarlardı.

Bazı rivayetlerden anlaşıldığı üzere, kadınlara ders verdiği bir meclisi de bulunmaktaydı. Ümmü Seleme (r.a) şöyle anlatır: “Nebi’nin (s.a.a) ikindiden sonraki iki rekât namazı nehyettiğini işitmiştim; fakat sonra kendisini ikindi vaktinde bu namazı kılariken gördüm. Ardından içeri girdi, yanımda Ensar’ın Benî Haram kabilesinden kadınlar vardı...”³ (Hadisin devamı...)

Hükümleri anlama ve beyan etme hususunda çok mahirdi; bu sebeple Nebi’nin (s.a.a) diğer eşleri bile kendilerine kapalı kalan hususları açıklığa kavuşturmak için ona müracaat ederlerdi. Nitekim Aişe, Nebi’nin (s.a.a) ikindiden sonraki iki rekâtı nehyetmesine rağmen neden kıldığını ona sormuş; o da yukarıdaki rivayette geçtiği üzere bunun bir nafile kazası olduğunu belirterek Nebi’nin (s.a.a) şu cevabını nakletmiştir: “Abdu’l-Kays kabilesinden insanlar yanıma gelip beni öğleden sonraki iki rekâtтан alıkoydular; işte kıldığım bu namaz onlardır.”

Aynı şekilde sahabe de, Resûlullah’ın (s.a.a) nafile olarak tuttuğu oruçların en efdal olan günleri⁴ veya ateşte pişen şeylerden dolayı abdest almanın gerekip gerekmediği⁵ gibi hususlarda ona başvururlardı.

Ümmü Seleme (r.a), Yüce Allah’ın “Şüphesiz Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlar...”⁶ ayetinin, kendisinin Nebi’ye (s.a.a) sorduğu şu soru üzerine nazil olduğunu rivayet etmiştir: “Ey Allah’ın Nebisi!

¹ Bakara Suresi, 223. Ayet.

² Müsned-i Ahmed: 1/311 ve Müsned-i Ebî Ya’lâ: 6/272, h. 6936’dan naklen; (Siretu Ümmi Seleme ve Cühûduhâ ed-Da’viyye: 152).

³ Sahîh-i Buhârî: 6/11, Sehih Kitabı, Namaz Kılarken Konuşulması Babı.

⁴ el-Mu’cemü’l-Kebîr: 22/402, h. 962; Mecmau’z-Zevâid: 3/201.

⁵ Müsned-i Ahmed: 1/306; Müsned-i Ebî Ya’lâ: 6/272, h. 6969; el-Mu’cemü’l-Kebîr: 22/286.

⁶ Ahzâb Suresi, 33. Ayet.

*Neden Kur'an'da erkeklerin zikredildiğini duyuyorum da kadınlar zikredilmiyor?"*¹

Bazı haberlerden anlaşıldığına göre, o dönemde özellikle kadınlar arasında nadir görülen bir özellik olarak okuma-yazma biliyordu. Öyle ki Nebi (s.a.a), Bedir Savaşı esirlerinin kurtuluş fidyelerini, her birinin on Müslümana okuma-yazma öğretmesi olarak belirlemişti. Rivayet edildiğine göre Ümmü Seleme (r.a) Medine'ye geldiğinde onlara Ebû Ümeyye el-Mahzumî'nin kızı olduğunu haber vermiş, fakat onlar buna inanmamışlardı. Nihayet içlerinden bir grup hacca niyetlenince: *"Ailene mektup yazar mısın?"* dediler. O da onlarla bir mektup yazdı; geri döndüklerinde onu tasdik ettiler ve ona olan hürmetleri daha da arttı.²

Ümmü Seleme (r.a), Resûlullah'tan (s.a.a) gelen her türlü bilgiyi almaya ve hiçbir şeyi kaçırmamaya karşı çok hırshydı. Müslim, *Sahîh*'inde kendi senediyle şöyle rivayet etmiştir: *"Ümmü Seleme'nin (r.a) azatlısı Abdullah b. Râfi'den, o da Nebi'nin (s.a.a) eşi Ümmü Seleme'den (r.a) nakleder: İnsanların Havz-ı Kevser'den bahsettiklerini duyuyor, fakat bunu bizzat Resûlullah'tan (s.a.a) işitmemiştim. Bir gün cariye saçımı tararken Resûlullah'ın (s.a.a) 'Ey insanlar!' buyurduğunu işittim. Cariyeye; 'Beni bırak (geri çekil)' dedim. Cariye; 'O sadece erkekleri çağırdı, kadınları çağırmadı' deyince; 'Ben de insanlardanım' cevabını verdim. Resûlullah (s.a.a) şöyle buyuruyordu: 'Ben Havz'ın başında sizin öncünüz olacağım. Sakın ha! Sizden biriniz, yolunu şaşırmış devenin sürüden kovulduğu gibi benden uzaklaştırılmasın. Ben; 'Bu neden böyle?' diye sorduğumda bana; 'Sen, senden sonra onların neler ihdas ettiklerini (neler uydurduklarını) bilmezsin' denilecek. Ben de 'Uzak olsunlar (suhkan)!' diyeceğim."*³

¹ İbn Kesir ve Bağavî Tefsirleri; Sünen-i Tirmizî: 3/38, Kur'an Tefsiri Babları.

² Tabakâtü'l-Kübrâ: 4/93; Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ: 2/206; Kenzü'l-Ummâl: 13/699.

³ Sahîh-i Müslim: 2/67.

Onun fikhî görüş ve kanaatleri; tahriife, teville bozulmaya ve çarpıtılmaya maruz kalmış “sahabe mektebi”nin aksine, Ehl-i Beyt’in (a.s) tebliğ ettiği asil Muhammedî şeriat ile tam bir uyum içindedir. Buna iki örnek zikredelim:

a) Hacda Umre ile Temettü Yapmanın Caizliği: Ahmed b. Hanbel *Müsned*’inde ve diğerleri Ebû İmrân Eslem’den şöyle rivayet etmişlerdir: *“Azatlılarım ile birlikte hacca gitmiştim. Nebi ’nin (s.a.a) eşi Ümmü Seleme ’nin (r.a) yanına girip sordum: ‘Hacdan önce umre yapabilir miyim?’ Şöyle buyurdu: ‘Dilersen hacdan önce, dilersen hacdan sonra umre yap.’ Ben; ‘Onlar, ilk kez hacca gidecek (sarure) olanın hacdan önce umre yapmasının sahih olmayacağını söylüyorlar’ dedim. Diğer müminlerin annelerine de sordum, onlar da Ümmü Seleme gibi söylediler. Tekrar ona dönüp diğerlerinin sözlerini haber verince şöyle dedi: ‘Evet, şimdi sana tam şifayı (kesin cevabı) vereyim; Resûlullah ’ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: Ey Muhammed ailesi! Hac mevsiminde umre için telbiye getirin.’”*¹

b) Büyüklerin Emzirilmesi (Radâü’l-Kebîr) Meselesi: Aişe’nin,yetişkinlerle mahremliğin oluşması için fetva verdiği, ancak Ümmü Seleme (r.a) ve Nebi’nin (s.a.a) diğer eşlerinin şiddetle karşı çıktığı bir meseledir. *“Aişe, yanına girmesini ve kendisini görmesini istediği erkeklerin -yetişkin olsalar bile- erkek ve kız kardeşlerinin kızları tarafından beş kez emzirilmesini emreder, sonra da onları huzuruna kabul ederdi. Ancak Ümmü Seleme (r.a) şöyle demiştir: Nebi’nin (s.a.a) diğer eşleri, bu tür bir emzirme ile kimsenin yanlarına girmesini kabul etmediler ve; ‘Böyle bir emzirme ile kimse bizim yanımıza giremez ve bizi göremez’ dediler.”*²

Rivayet edildiğine göre Ümmü Seleme’ye (r.a) hangi emzirmenin haramlık doğuracağı sorulmuş, o da şöyle demiştir: *“Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurdu: Emzirme, ancak memeden emilip bağırsakları açan ve*

¹ Müsned-i Ahmed: 1/299; Müsned-i Ebî Ya’lâ: 1/288, h. 199; el-Mu’cemü’l-Kebîr: 22/221; Mecmau’z-Zevâid: 2/228.

² Sahih-i Müslim: 1/1078, Radâ’ Kitabı, Büyüklerin Emzirilmesi Babı; Sünen-i Ebi Dâvûd: 1/288, Nikâh Kitabı, Kimlerin Haram Olduğu Babı; Sahih-i Nesâî: 1/299, Nikâh Kitabı, Büyüklerin Emzirilmesi Babı; Müsned-i Ahmed: 1/312; (Ümmü Seleme ve Cühûduhâ ed-Da’viyye: 111’den naklen).

sütten kesilmeden önce olan emzirmedi (haramlık doğurur).”¹ Ancak onlar (karşı taraf), Sâlim hadisesindeki bu durumu Aîşe’ye özel bir ruhsat olarak yorumlayarak onu savunmaya çalışmışlardır.

Biyografi eserleri, kendisinden rivayette bulunan ² kişinin ismini kaydetmiştir.³ Yanında, Medine’nin en fakih kadını olarak vasfedilen kızı Zeynep gibi tanınmış âlim erkek ve kadınlar yetişmiştir. Ayrıca, daha önce bahsettiğimiz üzere, bizzat eğitip sonra azat ettiği köleleri de mevcuttur. “*Medine ehlinin kıraat imamı Şeybe b. Nassâh ve Hasan-ı Basrî’nin annesi Hayre de onun azatlıları arasında sayılmaktadır.*”⁴

Hikmeti ve Şahsiyetinin Kuvveti

Ümmü Seleme (r.a), güçlü, faal ve etkili bir şahsiyete sahipti. Haiz olduğu hikmet, itidal ve basiret sayesinde Nebi’nin (s.a.a) diğer eşleri üzerinde öyle bir ağırlık kurmuştu ki, aralarındaki ihtilafların halli için ona müracaat ederlerdi.

Aklının kemali sebebiyle Nebi (s.a.a) de kendisini ilgilendiren bazı meseleleri ona arz eder, fikrini dinler ve onunla amel ederdi.⁵

¹ Sünen-i Tirmizî: 1/338, Radâ’ Babları, Sadece Küçükken Yapılan Emzirmenin Haram Kılacağı Babı.

² Tehzîbü’l-Kemâl fî Esmâi’r-Ricâl: 3/169; Tehzîbü’t-Tehzîb: 12/403; (Ümmü Seleme ve Cühûduhâ ed-Da’viyye: 1/100’den naklen).

³ Bihâru’l-Envâr: 22/203; İ’lâmü’l-Verâ: 136-100 (Y. baskıdan naklen).

⁴ Nebi (s.a.a) -ki insanların en kâmilidir- bu hareketiyle kadına danışma ve erkeğe olduğu gibi onun fikrine de saygı duyma esasını tesis etmiştir. “Onlara danışın ve aksini yapın” (Şerhu Risâleti’l-Hukûk - İmam Zeynelabidin a.s. - s.396) şeklinde varid olan söze gelince; bunu doğru bir şekilde anlamak gerekir. Kastedilen, kadının meselelere bakış açısının erkekten farklı olabileceğidir. Nitekim hadis-i şerifte şöyle buyrulmuştur: “Kadınların en hayırlı hasletleri, erkeklerin en şerli hasletleridir: Gurur (izzet-i nefis), korkaklık ve cimrilik. Kadın gururlu olursa (kendini ağır satarsa) namusunu korur; cimri olursa kendisinin ve kocasının malını muhafaza eder; korkak olursa başına gelebilecek her türlü (şüpheli) durumdan sakınır.” (Nehcü’l-Belâga: Hikmetli Sözler, 394). Dolayısıyla muhalefet etmek, onun fikrini küçümsemek için değildir; aksi takdirde fikrine değer verilmeyecekse neden danışılın ki? Hadis şunu demektedir: Kadın, insaniyeti ve akli selimiyle hareket ettiğinde erkekten geri kalmaz. Ancak kadınlık içgüdülerıyla (duygusal) hareket ettiğinde, bu durum erkekler için uygun olanın aksine olabilir. Mesela bir erkek hayır işleri için mal infak etmek istediğinde, kadın -kendisi için iyi bir vasf olan- cimrilik/iktisat duygusuyla ve evin idaresi sorumluluğuyla buna itiraz edebilir. Onun bu tavrı kendi konumu açısından

Hudeybiye’de yaşananlar buna bir örnektir: Nebi (s.a.a) Hudeybiye’de Kureyş ile barış antlaşmasını imzalayıp o yıl Beytullah’ı ziyaretten dönme kararı kesinleşince; *“Resûlullah (s.a.a) ashabına: ‘Kalkın, kurbanlarınızı kesin ve sonra tıraş olun’ buyurdu. Vallahi, bunu üç kez tekrarlamasına rağmen onlardan tek bir kişi bile ayağa kalkmadı. Hiç kimsenin kalkmadığını görünce Ümmü Seleme’nin (r.a) yanına girdi ve insanların bu tavrından dert yandı. Ümmü Seleme (r.a) şöyle dedi: ‘Ey Allah’ın Nebisi! Bunu (kurban kesip tıraş olmalarını) istiyor musun?’ Nebi (s.a.a) ‘Evet’ deyince, Ümmü Seleme; ‘O halde dışarı çık ve kurbanlık deveni kesip berberini çağırıp tıraş olana kadar onlardan hiçbirisiyle tek bir kelime bile konuşma’ dedi. Bunun üzerine Nebi (s.a.a) kalktı, dışarı çıktı ve kimseyle tek kelime konuşmadan kurbanını kesti, berberini çağırıp tıraş oldu. Sahabe bunu görünce hemen kalkıp kurbanlarını kestiler.’”*

Aynı şekilde, Harre Vakası’ndan sonra Müslim b. Ukbe el-Mürri, Yezid’e biat etmesi için Cabir b. Abdullah el-Ensari’yi çağırdığında, Cabir de Ümmü Seleme’ye istişarede bulunmuş; o da -dalalet biatı olsa dahi- kanının dökülmemesi için biat etmesini tavsiye etmiştir.

Resûlullah (s.a.a) nezdinde kabul gören bir şefaati de mevcuttu. Daha önce Nebi’nin (s.a.a) diğer eşlerinin onu aracı kıldıklarına dair şahitler zikretmiştik. Mekke’de Nebi’ye (s.a.a) karşı şiddetli düşmanlık besleyen baba bir kardeşi Abdullah ile Resûlullah’ı (s.a.a) hicveden (yeren) amcasının oğlu Ebû Süfyan b. el-Haris b. Abdu’l-Muttalib’in İslam’a girmeleri için yaptığı şefaati de buna örnektir. Mekke’nin fethi için yola çıkıldığında yolda Resûlullah (s.a.a) ile karşılaşarak Müslüman olmak istediklerini bildirdiler; ancak Nebi (s.a.a) onları kabul etmedi. Bunun üzerine Ümmü Seleme’yi (r.a) aracı kıldılar. Ümmü Seleme (r.a) Nebi’nin (s.a.a) yanına girerek; *“Biri amcanın oğlu, diğeri halanın oğlu”* dedi. Nebi (s.a.a); *“Onlara ihtiyacım yok; amcamın oğlu onuruma dil uzattı, halamın oğlu ise Mekke’de bana o sözleri söyledi”*

doğrudur; fakat erkek durumu iyi hesaplayıp bu infakın yerinde olduğuna kanaat getirirse, ona muhalefet edip infakı gerçekleştirmelidir.

‘ ed-Dürri’l-Mensûr: ٧/٥٣’.

buyurdu. Daha sonra onlara izin verdi; içeri girip Müslüman oldular; Fetih, Huneyn ve Taif seferlerine katıldılar.¹

Derim ki: Muhtemelen Nebi (s.a.a) bu tavrıyla Ümmü Seleme'nin (r.a) faziletini ve kendi katındaki mevkinin öne çıkarmak istemiştir.

Cihadı

Ümmü Seleme (r.a), İslam'ın büyük gazvelerinin çoğuna Nebi (s.a.a) ile birlikte katılmıştır. Nebi (s.a.a), kadınlara mahsus vazifeleri ifa etmesi için diğer eşlerine nispeten onu daha sık yanında götürürdü; zira kadınlar bizzat savaşmakla mükellef değillerdi. *el-Mu'cemü's-Sağır*'de Ümmü Seleme'den (r.a) şöyle rivayet edilmiştir:

“Ey Allah'ın Resûlü, seninle birlikte gazveye çıkayım mı?” diye sordum. Buyurdu ki: “Ey Ümmü Seleme, kadınlara cihad farz kılınmadı.” Ben; “Yaralıları tedavi eder, göz hastalıklarına bakar ve su taşıyım” deyince; “O halde olur” buyurdu.”²

Böylece hicretin beşinci yılı Şaban ayında Benî Mustalik Gazvesi'ne Nebi (s.a.a) ile birlikte çıktı.³ Hendek Savaşı'nda Nebi (s.a.a) ile birlikte onun çadırındaydı; bu savaşın bazı detaylarını ve Müslümanların yaşadığı o büyük korkuyu bizzat rivayet etmiştir.⁴ Nebi (s.a.a) onu Benî Kurayza Gazvesi'ne de götürmüştür.⁵ Hudeybiye Barışı'nda da hazır bulunmuş ve daha önce zikrettiğimiz üzere Resûlullah'a (s.a.a) o hikmetli tavsiyede bulunmuştur.

Hayber Gazvesi'nde de hadiselerin çok yakınındaydı; nitekim kendisinden: *“Kılıcın Merhab'ın dışlarına vurduğu sesi işittim”* dediği rivayet edilmiştir.⁶ Vâkidî bu gazve hakkında şöyle nakleder:

¹ el-İsâbe: 2/222; el-İstîâb (el-İsâbe haşiyesi): 2/222.

² Taberânî, el-Mu'cemü's-Sağır: c. 1, s. 117.

³ Vâkidî, el-Meğâzî: 2/104; Sahih-i Müslim: 2/1306, Cihad ve Siyer Kitabı, Kendilerine İslam Daveti Ulaşmış Kâfirlere Ani Baskın Yapmanın Caizliği Babı.

⁴ Vâkidî, el-Meğâzî: 2/164-165.

⁵ Sahih-i Buhârî: 2/19, Meğâzî Kitabı.

⁶ el-Mu'cemü'l-Kebîr: 22/201; Mecmau'z-Zevâid ve Menbeu'l-Fevâid: 2/20. Heysemî: “Taberânî rivayet etmiştir ve icalı sika'dır (güvenilirdir)” demiştir.

“Ensar’dan bir kadın Nebi’ye (s.a.a) gelerek; ‘Bu seferinde seninle geleyim mi? Su kırbalarını muhafaza eder, hastalıkları ve -olursa- yaraları tedavi eder, eşyalara göz kulak olurum’ dedi. Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurdu: ‘Allah’ın bereketiyle çık; zira senin kavminden ve başkalarından bu hususta benimle konuşan ve izin verdiğim başka hanımlar da var. İstersen kavminle ol, istersen bizimle.’ Kadın; ‘Seninle’ deyince; ‘O halde eşim Ümmü Seleme ile birlikte ol’ buyurdu.”’

Hicretin sekizinci yılında Huneyn Savaşı’na katıldıktan sonra Resûlullah (s.a.a) ile birlikte Taif Gazvesi’ne de çıkmıştır.

Ayrıca Nebi’nin (s.a.a) diğer eşleriyle birlikte Veda Haccı’nı ifa etmiş ve bu hacda Nebi’nin (s.a.a) şu sözünü rivayet etmiştir: *“İşte bu (farz olan) hacdır; bundan sonra ise evlerdeki hasırların üzerinde oturmaktır (evde vakarlı bir şekilde kalmaktır).”’*

Ahlakı ve Âdâbı

Ümmü Seleme (r.a), Nebi (s.a.a) ve onun tertemiz Ehl-i Beyt’inin edebiyile edeplenmişti. Tıpkı Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin’in (salavâtullâhi aleyhim ecmaîn) yiyeceklerini miskine, yetime ve esire ikram edip kendilerinin aç kalması ve üzerlerine “Hel Etâ” (İnsan) Suresi’nin nazil olması hadisesinde olduğu gibi, o da yemeğini fakire ikram ederek onlara ittiba ederdi. Berire’den şöyle rivayet edilmiştir:

“Ümmü Seleme’nin yanındaydım, bir dilenci geldi. Yanında ise tek bir ekmekten başka bir şey yoktu. Ümmü Seleme; ‘Ey Berire, onu dilenciye ver’ dedi. Ben ise (vermemek için) ağır davrandım. Dilenci tekrar seslenince; ‘Ey Berire, kalk ve ona ver’ dedi. Ben yine ağır davranınca; ‘Kalk ve ona ver!’ diyerek üsteledi. Onun kesin kararlı olduğunu görünce kalkıp ekmeği verdim; oysa yanımızda ondan başka yiyecek

¹ el-Meğâzi: 2/186.

² Müsned-i İbn Ya’lâ: 2/237; Mecmau’z-Zevâid: 2/217’de Heysemî ricalinin sika olduğunu belirtmiştir; el-Mu’cemü’l-Kebîr: 22/212. Bu kaynaklar (Sîretu Ümmi’l-Mü’minin Ümmi Seleme ve Cühûduhâ ed-Da’viyye: 102) adlı eserden naklen zikredilmiştir.

yoktu. Akşam olup iftar vakti gelince su istedi ve içti. Sonra başını koyup biraz kestirdi. O sırada kapıda birinin izin istediği duyuldu. Ümmü Seleme; 'Ey Berire, bak bakalım kimmiş?' dedi. Bir de baktım ki, bir adam elinde içinde kızarmış bir koyun ve üzerinde kabı dolduracak kadar ekmek olan bir kap (cefne) taşıyor. Sevinçten kabı nasıl aldığımı bilemedim. Ümmü Seleme (r.a) bana; 'Nasıl gördün, bu mu daha hayırlı yoksa senin o ekmeğin mi?' diye sordu. Ben de; 'Bilakis bu daha hayırlı' dedim. O şöyle buyurdu: 'Allah'a hamdolsun; bu dünyadaki karşılığıdır, inşallah Allah Azze ve Celle'nin bizim için ahirette sakladıklarıyla beraberdir.' Berire der ki: Resûlullah'ın (s.a.a) ailesinin üzerinden aylar geçerdide evlerinde ne bir kandil ne de başka bir şey için ateş yanmazdı. ”¹

Resûlullah'ın (s.a.a) sevdiği her şeye koşar, onun zühtle yaklaştığı dünya işlerinden -helal dahi olsa- uzak dururdu. Tıpkı Tahire hanımefendi Fatıma-i Zehra'nın (a.s), kapısındaki renkli perdeyi Resûlullah'ın (s.a.a) hoşlanmadığını anlayınca hemen sadaka olarak vermesi gibi; o da aynı hassasiyeti gösterirdi. Atâ, Ümmü Seleme'den (r.a) şöyle rivayet etmiştir: “Nebi (s.a.a) yanıma girdi, üzerimde altından mamul bazı küçük takılar (şuayrât) vardı; benden yüz çevirdi. 'Ey Allah'ın Resûlü, ziynetime bakmıyor musun?' dedim. 'Ben ondan yüz çevirdim' buyurdu. Bunun üzerine onları hemen çıkarıp parçaladım (yok ettim); o zaman bana yöneldi. ”²

“İffet her hayrın başıdır”³ düsturuyla, örtünme ve iffetin en kâmil hallerine riayet ederdi. Rivayet edildiğine göre; Resûlullah'ın (s.a.a) kibir, azgınlık ve kendini beğenme alameti olduğu için elbiselerin eteklerini yerde sürüyecek kadar uzatmayı nehyettiğini iştirince; ayaklarını örtmek amacıyla eteğini uzatmak istediği için şöyle sordu: “Kadın eteğini ne kadar sarkıtabilir?” Resûlullah (s.a.a); “Bir karış”

¹ Beyhakî, Şuabü'l-İmân: 3/262.

² el-Mu'cemü'l-Kebîr: 22/4-5, No: 968; Mecmau'z-Zevâid: 2/201.

³ Gururü'l-Hikem: (1167-1168), 2668, 2311; Mizânü'l-Hikme: c.2, s. 1446'dan naklen.

buyurdu. Ümmü Seleme; “*O zaman ayakları açılır*” deyince; “*Bir arşın (dirsek boyu) sarkıtsın, daha fazla artırmasin*” buyurdu.¹

Kadınlara, ihtilattan (kadın-erkek karışıklığından) sakınmak için Nebi’nin (s.a.a) mescidde namaz bittikten sonra ne yaptığını şöyle nakletmiştir: “*Resûlullah (s.a.a) selam verince, kadınlar selam biter bitmez hemen ayağa kalkarlardı. Resûlullah (s.a.a) ise yerinden kalkmadan önce orada bir müddet beklerdi.*”² Bu bekleme, erkekler çıkmaya başlamadan önce kadınların rahatça ayrılabilmeleri içindi.

Onlardan (salavâtullâhi teâlâ aleyhim) köle satın alıp azat etmeyi de öğrenmişti.³ uB amel, daha sonra İmam Seccad (a.s) tarafından çok daha geniş bir çapta ifa edilmiştir. Ümmü Seleme (r.a), bazen küçük yaştaki köleleri satın alır, onları bizzat eğitip dinde derinleştirir (tefekkuh), sonra da azat ederdi. *el-İsâbe*’de zikredilen Ümmü Seleme’nin azatlısı Ebû İbrahim buna bir örnektir. Bu sebeple Ümmü Seleme’nin azatlılarından (mevâlî) hatırı sayılır bir kısmı âlimler zümresine dâhil olmuştur. İbn Sa’d’ın; “*Sika ve çok hadis rivayet eden biriydi*” dediği Abdullah b. Râfi; “*Zamanında Medine ehlinin kurrası (kıraat imamı) olan*” Nâim b. Ecîl⁴ ve Zührî’nin hocası olup sika (güvenilir) kabul edilen Nebhân⁵ bunlar arasındadır.

Yine azatlısı Abdullah b. Mugîre, Tathir Ayeti’nin Ümmü Seleme’nin evinde, Nebi (s.a.a) Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin’i bir araya topladığı sırada nazil olduğu haberini rivayet etmiştir.⁶

Ümmü Seleme (r.a) mümin kadınların hallerini sorup soruşturur, durumlarıyla ilgilenir ve ihtiyaçlarını gidermeye çalışırdı. Rivayet edildiğine göre; Osman b. Maz’ûn’un hanımı Ümmü Seleme’nin evine

¹ Sünen-i Nesâî: 3/104, Ziyet Kitabı, Kadınların Etekleri Babı; Müsned-i Ahmed: 6/290.

² Sünen-i İbn Mâce: 1/103, Namazın Kılınması ve Sünnetleri Kitabı, Namazdan Ayrılma Babı/93.

³ Merhum Şeyh Ali el-Kûrânî, onlardan yaklaşık yirmi tanesini saymıştır (es-Sîretü’n-Nebeviyye bi-Rivâyeti Ehli’l-Beyt a.s.: 3/499).

⁴ Tabakât: 2/294.

⁵ el-Mecmû’: 16/136.

⁶ Emâli’t-Tûsî: 263.

geldi. Ümmü Seleme ona; *“Neden güzel kokulardan, boyanmaktan ve kınadan elini eteğini çektin (kendini ihmal ettin)?”* diye sordu. Kadın; *“Çünkü kocam Osman b. Maz’ûn şu kadar zamandır bana yaklaşmadı”* dedi. Ümmü Seleme; *“Neden?”* diye sorunca; *“Çünkü o kadınları kendine haram kıldı ve ruhbanlığa (kendini tamamen ibadete vermeye) yöneldi”* cevabını verdi. Ümmü Seleme durumu hemen Resûlullah’a (s.a.a) haber verdi. Resûlullah (s.a.a) ashabının yanına çıkarak şöyle buyurdu: *“Siz kadınlardan yüz mü çeviriyorsunuz? Oysa ben kadınlara giderim, gündüzleri (bazen) iftar ederim (oruç tutmam) ve geceleri uyurum. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir.”* Bunun üzerine Yüce Allah şu ayetleri indirdi: *“Ey iman edenler! Allah’ın size helal kıldığı temiz şeyleri haram kılmayın ve sınırı aşmayın. Şüphesiz Allah sınırı aşanları sevmez. Allah’ın size rızık olarak verdiği helal ve temiz şeylerden yiye. Kendisine iman ettiğiniz Allah’tan korkun.”*¹. Sahabe; *“Ey Allah’ın Resûlü, biz bu hususta yemin etmiştik”* deyince Allah Azze ve Celle; *“Allah sizi, kasıtsız olarak yaptığınız yeminlerinizden sorumlu tutmaz...”* ayetinden başlayıp *“İşte bu, yemin ettiğiniz zaman yeminlerinizin kefaretidir. Yeminlerinizi koruyun”* kısmına kadar olan ayeti indirdi².

Müminleri sevindirmeyi, büyük ecir ve sevabı vesilesiyle çok severdi. Benî Kurayza’ya Resûlullah’ın (s.a.a) sırrını ifşa ettiği için duyduğu pişmanlıktan ötürü kendisini mescitteki bir direğe bağlayan Ebû Lübâbe el-Ensârî’nin³ tövbesinin kabul edildiğini müjdelemek için hemen harekete geçmiştir. Onun evindeyken Yüce Allah’ın şu ayeti nazil olmuştu: *“Diğerleri ise günahlarını itiraf ettiler; onlar salih bir amelle kötü bir ameli birbirine karıştırdılar. Umulur ki Allah onların tövbelerini kabul eder. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.”* Ümmü Seleme (r.a) de vakit kaybetmeden Allah Teâlâ’nın tövbesini kabul ettiğini ona müjdelemiştir.

¹ Mâide: ٨٧-٨٨.

² Mâide: ٨٩.

³ Bihâru’l-Envâr (Beyrut baskısı): c. ٩٠, s. ٧٣.

⁴ Tefsîr-i İbn Kesîr: ٢/٣٨٠.

ÜMMÜ SELEME’NİN (R.A) HZ. PEYGAMBER (S.A.A) İLE EVLENMESİNİN SEMERELERİ

Yukarıda zikredilenlerden hareketle, Nebi’nin (s.a.a) Ümmü Seleme ile evlenmesinden hasıl olan çeşitli gaye ve maslahatları şöyle özetlemek mümkündür:

١- Müşriklerle ve diğer düşmanlarla sürekli bir harp ve cihad halinde olan Müslümanların teskin edilmesi. Bu savaşlar geride şehitler, dullar ve yetimler bırakıyordu. Kadınların ve çocukların geleceğine dair duyulan endişe, savaşçıların azminde bir kırılmaya ve gevşemeye yol açabilirdi. Ancak devletin en üst kademesindeki liderin (Peygamberin), ailelerin akıbetiyle ilgilendiğini, onların onurunu ve geleceğini koruduğunu görmeleri bu endişeyi bertaraf ediyordu. ٢- Hatice’nin vefatıyla t (s.a.a) kaybettiği sükûnet, ünsiyet ve huzurun yeniden tesisi; acıların paylaşılması, sıkıntı ve musibetlerin hafifletilmesi. ٣- Resûlullah’a (s.a.a) karşı savaşı yürüten Benî Mahzum kabilesinin kalplerinin İslam’a ısındırılması. Nitekim bu evliliğin ardından, Hudeybiye yılında amcasının oğlu Halid b. Velid ve Fetih yılında kardeşi Abdullah gibi kabilenin önde gelen düşman simaları İslam ile müşerref olmuştur. ٤- Diğer bazı eşlerin yapacağı çarpıtılmış nakillerin önüne geçmek adına, Resûlullah’ın (s.a.a) bazı hallerini, ilmini ve hükümlerini emanet ve sadakatle nakletmesi. ٥- Nebi’nin (s.a.a) eşleri arasından komplolara liderlik edecek, risalet çizgisini tahrif etmeye çalışacak ve hak imama karşı ayaklanacak olanlara karşı bir “Zıt kutup” (denge unsuru) oluşturulması. ٦- Nebvî hanenin içerisinden Müminlerin Emiri (a.s) için bir dayanak ve hüccet oluşturulması; onun hakkının savunulması, ona yardım edilmesi ve Resûlullah’ın (s.a.a) onun hakkındaki sözlerinin nakledilmesi. Bu maddelere şahadet eden rivayetler ileride gelecektir.

İKİNCİ FASIL:

EHL-İ BEYT'İN (A.S) VELÂYETİNE SARILMASI VE HAK ÜZERE SEBATI

Ümmü Seleme (r.a), Resûlullah'tan (s.a.a) bizzat işittikleri sebebiyle Ehl-i Beyt'e (a.s) karşı sarsılmaz bir velâyet (bağlılık) besliyordu. Nebi (s.a.a), masum Ehl-i Beyt'i olan Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin (salavâtullâhi teâlâ aleyhim ecmaîn) ile yapacağı o özel toplantı için onun evini -yani onun özel odasını- seçmiş; onları kendi abasıyla (kisâ) örtmüş ve haklarında şu Tathir Ayeti nazil olmuştur: *“Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden ancak ricsi (her türlü günah ve pisliği) gidermek ve sizi tertemiz yapmak ister.”* (Ahzâb: ٣٣).

Şeyh (Tûsî) *Emâlî*'sinde kendi senediyle İmam Hasan el-Müctebâ'dan (a.s) uzun bir hadis rivayet eder ki İmam orada şöyle buyurmuştur: *“Allah Teâlâ ‘Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden ancak ricsi gidermek ve sizi tertemiz yapmak ister’ buyurmuştur. Tathir Ayeti nazil olunca Resûlullah (s.a.a) beni, kardeşimi, annemi ve babamı topladı; bizi ve kendisini Ümmü Seleme'ye ait Hayber işi bir abanın altına aldı. Bu, Ümmü Seleme'nin odasında ve onun (nöbet) gününde gerçekleşti. Resûlullah şöyle buyurdu: ‘Allah’ım, bunlar benim Ehl-i Beyt’imdir; bunlar benim ailem ve istifâ edilmiş neslimdir (ıtratımdır); onlardan ricsi gider ve onları tertemiz kıl.’ Ümmü Seleme (r.a); ‘Ey Allah’ın Resûlü, ben de onlarla beraber gireyim mi?’ diye sorunca t (s.a.a) ona şöyle buyurdu: ‘Allah sana rahmet etsin, sen hayır üzeresin ve hayra*

doğru gitmektesin; senden ne kadar da razıyım. Lakin bu (aba altındakiler) sadece bana ve onlara mahsustur.”“¹

Şeyh Kuleynî de benzerini kendi senediyle İmam Sadık’tan (a.s) rivayet etmiştir; orada şöyle geçer: “*Resûlullah (s.a.a) onları Ümmü Seleme’nin evinde abanın altına aldı.*”²

Şeyh Tûsî, Ümmü Seleme’nin azatlısı Abdullah b. Mugîre’den, o da Ümmü Seleme’den (r.a) şöyle rivayet etmiştir: “*Bu ayet (Ey Ehl-i Bey! Allah sizden ancak ricsi gidermek...) onun evinde nazil olmuştur. Resûlullah (s.a.a) bana Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin’e (aleyhimes-selâm) haber göndermemi emretti. Onlar gelince Ali’yi sağ koluyla, Hasan’ı sol koluyla kucakladı; Hüseyin’i bağrına bastı, Fatıma da ayaklarının ucundaydı. Sonra üç kez şöyle buyurdu: ‘Allah’ım, bunlar benim ailem ve ıtratımdır; onlardan ricsi gider ve onları tertemiz kıl.’ Ben; ‘Peki ya ben ey Allah’ın Resûlü?’ deyince; ‘İnşallah sen hayır üzereşin’ buyurdu.*”³

Ümmü Seleme (r.a) şu hakikati açıkça haykırırdı: “*Ali hak ile beraberdir; kim ona tabi olursa hakka tabi olmuş olur; kim de onu terk ederse hakkı terk etmiş olur. Bu, Nebi (s.a.a) vefat etmeden önce verilmiş kesin bir ahittir.*”⁴

Nebi’nin (s.a.a) vefatı yaklaştığında, yanına girmesi için Ehl-i Bey’ti (salavâtullâhi aleyhim ecmaîn) dışında kimseye izin vermemiş, Ümmü Seleme’yi ise kapıda görevlendirmiştir. İmam Kâzım’dan (a.s) şöyle rivayet edilmiştir: “*Babama, melekler Resûlullah’ın (s.a.a) yanından ayrıldıktan sonra ne olduğunu sordum. Buyurdu ki: Sonra Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin’i (aleyhimes-selâm) çağırdı ve evde bulunanlara; ‘Yanımdan çıkın’ buyurdu. Ümmü Seleme’ye ise; ‘Kapıda dur ve kimseyi içeri bırakma’ dedi. Ümmü Seleme denileni yaptı. Sonra Resûlullah; ‘Ey Ali, yanıma yaklaş’ buyurdu.*”⁵

¹ Emâli’s-Şeyh: 2/174; el-Burhân: 4/17, h. 24, 20.

² el-Kâfi: c. 1, s. 247; el-Burhân: 4/0.

³ Emâli’s-Şeyh: 160; Bihâru’l-Envâr: 20/209.

⁴ el-Mu’cemü’l-Kebîr: 22/390, No: 947; Mecmau’z-Zevâid: 9/138.

⁵ Bihâru’l-Envâr: 22/484, h. 31.

Ümmü Seleme (r.a) şöyle anlatır: “*Ertesi gün olunca insanlar onun yanına girmekten menedildiler; Resûlullah’ın (s.a.a) hastalığı ağırlaşmıştı. Ali, zaruri bir iş dışında onun yanından hiç ayrılmıyordu. Bir ara Ali bazı işleri için kalktığında, Resûlullah (s.a.a) bir an kendine gelip Ali’yi göremeyince;*

‘Kardeşimi ve dostumu bana çağırın’ buyurdu; sonra tekrar halsizleşti. Aişe; ‘Ebû Bekir’i çağırın’ dedi. Ebû Bekir çağırıldı ve içeri girdi. Resûlullah (s.a.a) ona bakınca yüzünü çevirdi. Ebû Bekir kalkıp gitti. Resûlullah tekrar; ‘Kardeşimi ve dostumu bana çağırın’ buyurdu. Hafsa; ‘Ömer’i çağırın’ dedi. Ömer çağırıldı; ancak Nebi (s.a.a) onu görünce yine yüzünü çevirdi. Ömer de oradan ayrıldı. Resûlullah üçüncü kez; ‘Kardeşimi ve dostumu bana çağırın’ deyince Ümmü Seleme; ‘Ali’yi çağırın; zira o sadece Ali’yi istiyor’ dedi. Müminlerin Emiri çağırıldı. Yanına yaklaşınca Resûlullah (s.a.a) onu bağrına bastı ve üzerine eğildi; Resûlullah (s.a.a) onunla uzun süre gizlice konuştu (münacat etti).”¹

Başka bir rivayette ise şöyle geçer: “*Sonra Resûlullah (s.a.a) kalkıp Ümmü Seleme’nin evine girdi. Bir yandan; ‘Rabbim, Muhammed’in ümmetini ateşten koru ve hesaplarını kolaylaştır’ diyordu. Ümmü Seleme; ‘Ey Allah’ın Resûlü, seni neden kederli ve rengin değişmiş görüyorum?’ diye sordu. Buyurdu ki: ‘Şu an vefatım bana haber verildi. Dünyada sana selam olsun; bu günden sonra Muhammed’in sesini bir daha asla işitmeyeceksin.’ Ümmü Seleme; ‘Vah başıma gelenler! Ey Muhammed, senin için öyle bir kedere boğuldum ki artık pişmanlık fayda etmez’ dedi. Sonra Nebi (s.a.a); ‘Kalbimin sevgilisi ve gözümün nuru Fatıma’yı bana çağırın gelsin’ buyurdu. Fatıma (a.s); ‘Canım canına feda, yüzüm yüzüne kalkan olsun ey babacığım!’ diyerek geldi.”²*

Şeyh Saduk kendi senediyle Ebû Müslim’den şöyle rivayet etmiştir: “*Hasan-ı Basrî ve Enes b. Malik ile birlikte Ümmü Seleme’nin (r.a)*

¹ İrşâdü'l-Müfid: 1/180; İ'lâmü'l-Verâ bi-A'lâmi'l-Hüdâ - Şeyh Tabersî - c. 1, s. 267.

² Bihâru'l-Envâr: c. 22, s. 209.

kapısına kadar gittik. Enes kapıda oturdu, ben ise Hasan-ı Basrî ile içeri girdim. Hasan'ın; 'Selam sana ey anneciğim, Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun' dediğini işittim. Ümmü Seleme; 'Selam senin de üzerine olsun, sen kimsin ey oğlum?' diye sordu. O; 'Ben Hasan-ı Basrî'yim' dedi. Ümmü Seleme; 'Ne için geldin ey Hasan?' diye sorunca Hasan; 'Ali b. Ebî Tâlib hakkında Resûlullah'tan (s.a.a) işittiğin bir hadisi bana anlatman için geldim' dedi. Ümmü Seleme (r.a) şöyle dedi: 'Vallahi sana öyle bir hadis anlatacağım ki, eğer iki kulağım Resûlullah'tan bunu işitmediyse sağır olsunlar, iki gözüm onu görmediyse kör olsunlar, kalbim onu kavramadıysa Allah onu mühürlesin ve eğer işitmediysem dilim lal olsun! Resûlullah'ın (s.a.a) Ali b. Ebî Tâlib'e (a.s) şöyle buyurduğunu işittim: (Ey Ali! Bir kul, senin velâyetini inkâr ederek Allah'ın huzuruna çıkarsa, o kul Allah'ın huzuruna sanki bir puta veya bir heykele tapmış gibi çıkar!)' Hasan-ı Basrî bunu işitince; 'Allahu Ekber! Şehadet ederim ki Ali benim de mevlamdır, müminlerin de mevlasıdır' dedi. Dışarı çıktığında Enes b. Malik ona; 'Neden tekbir getirdiğini görüyorum?' diye sordu.

Hasan; 'Annemiz Ümmü Seleme'den (r.a) Ali hakkında Resûlullah'tan (s.a.a) işittiği bir hadis anlatmasını istedim, o da bana şöyle şöyle dedi. Ben de Allahu Ekber, şehadet ederim ki Ali benim ve her müminin mevlasıdır dedim' cevabını verdi. Bunun üzerine Enes b. Malik'in şöyle dediğini işittim: 'Resûlullah'ın (s.a.a) bu sözü üç veya dört kez söylediğine ben de şehadet ederim. ''''

Ümmü Seleme'nin (r.a) Ali'nin (a.s) fazileti hakkında Resûlullah'tan (s.a.a) naklettiklerinden biri de, Şeyh Saduk'un *Meâni'l-Ahbâr*'da kendi senediyle Mufaddal b. Ömer'den, onun da Ebû Abdullah'tan (a.s) rivayet ettiği şu hadistir: "Resûlullah (s.a.a) Ümmü Seleme'ye (r.a) şöyle buyurdu: Ey Ümmü Seleme, dinle ve şahit ol! Bu Ali b. Ebî Tâlib, dünyada da kardeşimdir, ahirette de kardeşimdir.

Ey Ümmü Seleme, dinle ve şahit ol! Bu Ali b. Ebî Tâlib, dünyada da vezirimdir, ahirette de vezirimdir.

¹ Emâli's-Sadûk: 190; Bihâru'l-Envâr: 34/101, h. 21.

Ey Ümmü Seleme, dinle ve şahit ol! Bu Ali b. Ebî Tâlib, dünyada sancağı mı taşıyandır, yarın kıyamette de Hamd Sancağı'nı taşıyacak olandır.

Ey Ümmü Seleme, dinle ve şahit ol! Bu Ali b. Ebî Tâlib, benden sonra vasım ve halifemdir, vaatlerimi yerine getiren ve beni Havz'ımın başında savunandır.

Ey Ümmü Seleme, dinle ve şahit ol! Bu Ali b. Ebî Tâlib, Müslümanların efendisi, muttakilerin imamı, ak alınılıların (gurru'l-muhaccelîn) önderi; Nâkisîn, Kâsitîn ve Mârikîn'in katilidir.

Dedim ki: 'Ey Allah'ın Resûlü, Nâkisîn kimlerdir?' Buyurdu ki: 'Medine'de ona biat edip Basra'da biatlarını bozanlardır.' Dedim ki: 'Kâsitîn kimlerdir?' Buyurdu ki: 'Muaviye ve Şam ehlinde olan arkadaşlarıdır.' Sonra 'Mârikîn kimlerdir?' diye sordum. 'Nehrevan ashabıdır' buyurdu. ''

Ümmü Seleme (r.a), Nebi'den (s.a.a) Ali'nin (a.s) fazileti ve Resûlullah (s.a.a) katındaki mevkii hakkında o kadar çok rivayet nakletmiştir ki, nihayet İbn Abbas ona şöyle sormuştur: “Nebi'nin (s.a.a) diğer eşleri arasında değil de sadece senin Ali b. Ebî Tâlib hakkında bu kadar güzel sözler söylediğini görüyorum. Acaba Resûlullah'tan (s.a.a) Ali hakkında senden başkasının işitmediği bir şey mi işittin?”

Ümmü Seleme (r.a) şöyle cevap verdi: “Ey İbn Abbas! Resûlullah'tan (s.a.a) işittiklerim, sana haber verebileceğimden çok daha fazladır. Lakin sana, kâfi gelecek ve seni şifaya kavuşturacak kadarını anlatayım: Resûlullah (s.a.a) vefatından bir hafta önce -ki bir haftayı geçtiyse bile on günü geçmemiştir- henüz Aişe'nin evine geçmeden ve eşleri arasındaki nöbetini kesmeden önce benim evimdeydi. Ali b. Ebî Tâlib içeri girdi ve Resûlullah'a (s.a.a) olan tazimiyle vakar içinde selam verdi. Resûlullah (s.a.a), sevdiği kardeşini görmüş birinin sevinciyle yüksek sesle selamını aldı. Sonra elini tutup şöyle buyurdu: 'Ali!' Ali; 'Buyur ey Allah'ın Resûlü' dedi. Resûlullah; 'Ey Ali, sen

¹ Meâni'l-Ahbâr: ١٩٥, Nâkisîn, Kâsitîn ve Mârikîn'in Anlamı Hakkındaki ١٨٨. Bab; Bihâru'l-Envâr: ٣٢/٢٩٨, h. ٢٥٨.

dünyada da ahirette de benim kardeşimsin 'buyurdu. Ali, Resûlullah 'a (s.a.a) olan taziminden dolayı başını kaldırmadan ağlamaya başladı. ''

Ebû Abdullah el-Cedeli şöyle rivayet etmiştir: *"Henüz bir delikanlıyken hacca gitmiştim. Medine 'ye uğradığımda insanların bir yöne doğru toplandığını görüp onları takip ettim. Nebi 'nin (s.a.a) eşi Ümmü Seleme 'nin huzuruna girdiler. Ümmü Seleme 'nin; 'Ey Şebîb b. Rib 'î!' diye seslendiğini işittim. Kaba ve nobran bir adam olan Şebîb; 'Buyur ey anneciğim' diye cevap verdi. Ümmü Seleme; 'Sizin meclislerinizde Resûlullah 'a (s.a.a) sövülüyor mu?' diye sordu. Adam; 'Bu nasıl olur?' deyince; 'Ali b. Ebî Tâlib 'e sövülüyor mu?' dedi.*

Adam; 'Biz dünya menfaati için bazı şeyler söylüyoruz' deyince Ümmü Seleme şöyle dedi: 'Ben Resûlullah 'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: Kim Ali 'ye söverse bana sövmüş olur; kim de bana söverse Allah Teâlâ 'ya sövmüş olur. ''"

Şeyh Kuleynî *el-Kâfî* 'de kendi senediyle Abdullah b. Sinan 'dan şöyle rivayet eder: *"Ebû Abdullah 'ın (a.s) şöyle buyurduğunu işittim: Ensar 'dan biz Ehl-i Beyt 'i seven ve bizi sık sık ziyaret eden bir kadın vardı. Bir gün bizi ziyaret etmek üzere yola çıktığında Ömer b. Hattab ile karşılaştı. Ömer ona; 'Ey Ensar 'ın yaşlı kadını, nereye gidiyorsun?' diye sordu. Kadın; 'Âl-i Muhammed 'e gidiyorum; onlara selam verecek, ahdimi tazeleyecek ve haklarını ifa edeceğim' dedi. Ömer ona; 'Yazıklar olsun sana! Bugün ne senin ne de bizim üzerimizde onların bir hakkı yoktur. Onların hakkı ancak Resûlullah (s.a.a) dönemindeydi; bugün ise hiçbir hakları yoktur, geri dön!' dedi. Kadın geri döndü ve Ümmü Seleme 'nin yanına geldi. Ümmü Seleme ona; 'Bizi ziyaret etmekten seni alıkoyan nedir?' diye sorunca, kadın Ömer b. Hattab ile karşılaştığını, ona ne dediğini ve Ömer 'in kendisine ne cevap verdiğini anlattı. Bunun üzerine Ümmü Seleme; 'Yalan söylemiş! Âl-i*

¹ Menâkıbü'l-Îmâm Emîri'l-Mü'minîn Ali b. Ebî Tâlib (a.s), el-Kûfî, Muhammed b. Süleyman, c. 1, s. 304.

² Müstedrekü'l-Hâkim: c. 3, s. 121.

Muhammed'in (s.a.a) hakkı, kıyamet gününe kadar Müslümanların üzerinde vacip olmaya devam edecektir' dedi. ''

Şeyh Saduk kendi senediyle Ebû Abdullah Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet etmiştir: *"Nebi'nin (s.a.a) eşi Ümmü Seleme'ye, azatlılarından birinin Ali'yi (a.s) küçümsediği ve ona dil uzattığı haberi ulaştı. Ümmü Seleme ona haber gönderdi; adam yanına gelince ona şöyle dedi: 'Ey oğlum! Duyduğuma göre sen Ali'yi küçümsüyor ve ona dil uzatıyormuşsun.' Adam; 'Evet ey anneciğim' dedi. Ümmü Seleme; 'Otur, anan sana ağlasın! Ben sana Resûlullah'tan (s.a.a) işittiğim bir hadisi anlatayım, sonra kendin için (yolunu) seç. Biz Resûlullah'ın (s.a.a) yanında dokuz hanımdık; o gün benim sıramdı ve Resûlullah (s.a.a) benim yanımdaydı. Nebi (s.a.a) parmaklarını Ali'nin parmaklarına kenetlemiş, elini onun üzerine koymuş ve yüzü parlayarak içeri girdi. Bana; 'Ey Ümmü Seleme, odadan çık ve burayı bize bırak' buyurdu. Ben dışarı çıktım; ikisi gizlice konuşmaya (münacat etmeye) başladılar. Seslerini duyuyor fakat ne dediklerini anlamıyordum. Nihayet gün ortası oldu dediğimde kapıya gelip; 'İçeri girebilir miyim ey Allah'ın Resûlü?' dedim. 'Hayır' buyurdu. Resûlullah'ın beni bir gazabından dolayı reddetmiş olmasından veya hakkımda semadan bir emir (ayet) inmiş olmasından korkarak şiddetli bir hüzne ve endişeye kapıldım.*

Çok geçmeden ikinci kez kapıya geldim; 'İçeri girebilir miyim ey Allah'ın Resûlü?' dedim. Yine 'Hayır' buyurdu. Bu kez ilkinden daha şiddetli bir hüzne boğuldum. Yine çok geçmeden üçüncü kez kapıya geldim ve; 'İçeri girebilir miyim ey Allah'ın Resûlü?' dedim.

Resûlullah (s.a.a); *"Gir ey Ümmü Seleme"* buyurdu. İçeri girdiğimde Ali (a.s) onun önünde diz çökmüş vaziyetteydi ve şöyle diyordu: *"Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü! Şöyle şöyle olduğunda bana ne emredersin?"* Resûlullah; *"Sana sabretmeni emrederim"* buyurdu. Ali (a.s) ikinci kez sordu, yine sabretmesini emretti. Üçüncü kez sorunca şöyle buyurdu: *"Ey Ali, ey kardeşim! Eğer*

onlar o işe kalkıştırlarsa, kılıcını çek, omuzuna koy ve kılıcın onların kanından damlar vaziyette, elinde yalın kılıçla bana kavuşana dek ileri atıl, durmadan çarpış!”

Sonra bana dönerek; “*Vallahi ey Ümmü Seleme, bu kederin nedendir?*” buyurdu. Ben; “*Beni geri çevirmenden dolayıdır ey Allah’ın Resûlü*” deyince şöyle buyurdu: “*Vallahi seni bir kırgınlıktan dolayı geri çevirmedim. Şüphesiz sen Allah ve Resûlü katında hayır üzeresin. Lakin sen geldiğinde sağımda Cebrail, solumda Ali vardı. Cebrail bana benden sonra olacak hadiseleri haber veriyordu ve bunları Ali’ye vasiyet etmemi emreliyordu. Ey Ümmü Seleme, dinle ve şahit ol! Bu Ali b. Ebî Tâlib, dünyada da ahirette de kardeşimdir. Ey Ümmü Seleme, dinle ve şahit ol! Bu Ali b. Ebî Tâlib, dünyada da ahirette de vezirimdir. Ey Ümmü Seleme, dinle ve şahit ol! Bu Ali b. Ebî Tâlib, dünyada sancağımı taşıyandır; yarın kıyamette de sancağımı taşıyacak olandır. Ey Ümmü Seleme, dinle ve şahit ol! Bu Ali b. Ebî Tâlib, benden sonra vasım ve halifemdir; vaatlerimi yerine getiren ve beni Havz’ının başında savunandır.*

Ey Ümmü Seleme, dinle ve şahit ol! Bu Ali b. Ebî Tâlib, Müslümanların efendisi, muttakilerin imamı, ak alınlıların önderi; Nâkisîn, Kâsitîn ve Mârikîn’in katilidir.” Ben; “Ey Allah’ın Resûlü, Nâkisîn kimlerdir?” diye sordum. Buyurdu ki: “Medine’de ona biat edip Basra’da biatlarını bozanlardır.” “Kâsitîn kimlerdir?” dedim. “Muaviye ve Şam ehlinde olan arkadaşlarıdır” buyurdu. “Mârikîn kimlerdir?” diye sordum. “Nehrevan ashabıdır” buyurdu. Bunun üzerine Ümmü Seleme’nin azatlısı; “Beni sıkıntıdan kurtardın, Allah da seni kurtarsın! Vallahi bir daha asla Ali’ye sövmeyeceğim” dedi.’

HZ. FATİME-İ ZEHRA’YA (A.S) YARDIMI VE NUSRETİ

Ümmü Seleme (r.a), Tahire hanımefendi Fatıma-i Zehra’nın (a.s) faziletini, onun yüce makamını ve babası (s.a.a) nezdindeki eşsiz

¹ Emâli’s-Sadûk: ٣٧٨, h. ٤٧٩; Bihâru’l-Envâr: ٢٢/٢٢١, h. ٣.

mevkini çocukluğundan beri biliyordu; Nebi'nin (s.a.a) evine girince de onu daha yakından tanıdı. Taberî, *Delâilü'l-İmâme*'de kendi senediyle İbn Abbas'tan naklettiği bir hadiste şöyle der: “*Resûlullah (s.a.a) Mekke'den Medine'ye hicret edip orada bir mescid inşa edince ve Medine ehli onunla ünsiyet kurunca; Fatıma da Müminlerin Emiri ve muhacir kadınlarla birlikte hicret etti. Aişe de onunla birlikte hicret edenler arasındaydı.*

Medine'ye vardıklarında Nebi (s.a.a) onu Ebû Eyyüb el-Ensari'nin evine yerleştirdi. Resûlullah (s.a.a) hanımlarla evlilik akdi yaptı; Medine'ye ilk gelişinde Sevde ile evlenip Fatıma'yı onun yanına nakletti. Daha sonra Ebû Ümeyye'nin kızı Ümmü Seleme ile evlendi. Ümmü Seleme şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.a) benimle evlendi ve kızının işlerini bana havale etti. Ben ona yol gösteriyor ve onu eğitiyordum (edep veriyordum). Lakin vallahi, o benden çok daha edepliymi ve her şeyi benden daha iyi biliyordu.”¹

Tathir Ayeti Ümmü Seleme'nin evinde nazil olmuş; Nebi (s.a.a) bu ayeti Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'e tahsis etmiştir. Aynı şekilde Yüce Allah'ın; “*De ki: Ben buna karşılık sizden, yakınlığıma (Ehl-i Beyt'ime) sevgiden başka bir ücret istemiyorum*”² ayetini de onlara has kılmıştır. Ardından Nebi'nin (s.a.a) Fatıma'nın (a.s) fazileti hakkındaki beyanları ardı ardına gelmiştir. Ümmü Seleme, Zehra'nın (a.s) Resûlullah (s.a.a) katındaki en aziz eşi olan Hatice'nin kızı olması sebebiyle Aişe'de olduğu gibi kadınca kıskançlıklara kapılmamış, bilakis Hanımefendi Zehra'ya (a.s) tam bir sadakatle bağlanmıştır.

Ümmü Seleme (r.a), Hanımefendi Zehra'ya (a.s) güçlü bir şekilde destek vermiş ve Sakife ehlinin tutumunu kınamıştır. *Delâilü'l-İmâme* ve Şeyh Cemaleddin Yusuf b. Hatim eş-Şâmî'nin *ed-Dürrü'n-Nazîm* adlı eserlerinde; Fatıma'nın (a.s) hutbesinden ve Ebû Bekir'in sözlerinden sonra Ümmü Seleme'nin (r.a) Fatıma (a.s) hakkında yaşananları duyunca şöyle dediği zikredilir: “*Resûlullah'ın (s.a.a) kızı Fatıma gibi birine bu sözler mi söyleniyor? Vallahi o, insanlar*

¹ İbn Babaveyh, Muhammed b. Ali, el-Amâlî (Saduk), s. ٣٨٠.

² Şûrâ Suresi, ٣. Ayet.

arasındaki huridir; o, (Resûlullah'ın) bizzat kendisidir. Muttakilerin kucağında yetişmiş, meleklerin elleriyle dokunduğu, tertemiz hanımların kucağında büyümüş, en hayırlı şekilde serpilmiş ve en hayırlı şekilde terbiye edilmiştir. Siz, Resûlullah'ın (s.a.a) mirasını ona haram kıldığını ve bunu ona haber vermediğini mi iddia ediyorsunuz? Oysa Yüce Allah 'En yakın akrabalarını uyar' buyurmuştur. Resûlullah onu uyarmış da o mu babasının isteğine muhalefet etmiştir? Oysa o, kadınların en hayırlısı, cennet gençlerinin efendilerinin annesi ve İmran'ın kızı Meryem'in dengidir. Rabbinin risaletleri babasıyla tamamlanmıştır. Vallahi Resûlullah (s.a.a) onu sıcaktan ve soğuktan sakınır, sağ kolunu ona yastık yapar, sol koluyla da üzerini örterdi. Yavaş olun! Resûlullah (s.a.a) sizi görüyor ve Allah'ın huzuruna çıkacaksınız! Yazıklar olsun size, yakında bileceksiniz!" Ravi der ki: "Bunun üzerine Ümmü Seleme'nin o yılki maaşı kesilmiştir."

O guruh, Ali b. Ebî Tâlib'i (a.s) biat etmezse öldürmekle tehdit ettiklerinde; "Resûlullah'ın (s.a.a) dadısı Nubyeli Ümmü Eymen ile Ümmü Seleme gelerek şöyle dediler: 'Ey Atîk (Ebû Bekir)! Âl-i Muhammed'e olan hasedinizi ne kadar da çabuk ortaya döktünüz!' Bunun üzerine Ömer onların mescitten çıkarılmalarını emretti ve 'Bizim kadınlarla ne işimiz var...' dedi."

OSMAN'IN HİLAFETİNDEKİ FESAT VE İNHİRÂFA KARŞI DURUŞU

Ümmü Seleme (r.a), Osman'ın hilafeti döneminde Ümeyyeoğulları'nın ihdas ettiği zulümlere karşı çıkmış; ona vaaz ve nasihatlerde bulunmuştur. Bu nasihatlerinden biri şöyledir: "Ey oğlum! Neden tebaanın senden yüz çevirdiğini ve sana karşı cephe aldığını görüyorum? Resûlullah'ın (s.a.a) sevdiği bir yolu (sünneti) terk etme ve onun söndürdüğü bir ateşi (fitneyi) tekrar alevlendirme." Osman

¹ Delâilü'l-İmâme: ١٢٤; ed-Dürü'n-Nazîm: ٤٠٨; el-İhticâc alâ Ehli'l-Lücâc (Tabersî): c. ١, s. ١٦٥; Sefinetü'l-Bihâr: ٤/٢٢٩.

² Bihâru'l-Envâr (Beyrut baskısı): c. ٢٨, s. ٣٠١.

ona şöyle cevap vermiştir: “Söylediklerini anladım, tavsiyelerini kabul ettim. Lakin senin üzerinde benim de bir nasihat hakkım vardır ki; bu kimseler (muhalifler) ayak takımıdır.”¹

Şeyh Müfid *el-Amâlî*’de kendi senediyle Muâz b. Afrâ el-Ensârî’nin azatlısı Ebû Yahya’dan şöyle rivayet etmiştir: “Osman b. Affan, Müslümanların beytülmalinin hazinedarı olan Erkam b. Abdullah’a haber göndererek; ‘Bana yüz b. dirhem borç ver’ dedi. Erkam; ‘Bunun için Müslümanlar adına senden bir senet almam gerekir’ deyince Osman; ‘Sana ne oluyor ey anası olasıca! Sen ancak bizim için bir hazinedarsın’ dedi. Erkam bunu işitince hemen insanların yanına çıktı ve; ‘Ey insanlar! Mallarınıza sahip çıkın! Ben sizin hazinedarınız olduğumu sanıyordum; oysa bugün öğrendim ki ben meğer Osman b. Affan’ın hazinedarıymışım’ diyerek evine gitti. Durum Osman’a ulaşınca mescide gidip minbere çıktı ve şöyle dedi: ‘Ey insanlar! Ebû Bekir, Teymoğulları’nı diğer insanlara tercih ederdi; Ömer de Adıyoğulları’nı tüm insanlara tercih ederdi. Vallahi ben de Ümeyyeoğulları’nı diğer herkese tercih ediyorum. Eğer cennetin kapısında otursaydım ve elimden gelseydi tüm Ümeyyeoğulları’nı cennete sokardım. Bu mal bizimdir; ihtiyacımız olduğunda onu alırsız, bazılarının burnu yere sürtülse (razı olmasalar) bile!’

Ammar b. Yasir (r.a) şöyle dedi: ‘Ey Müslümanlar şahit olun! Bu durum benim burnumu yere sürten (beni razı etmeyen) bir durumdur.’ Osman; ‘Sen de mi buradasın?’ dedi ve minberden inip Ammar’ı bayılana kadar tekmeledi. Ammar kendinden geçmiş bir halde Ümmü Seleme’nin evine taşındı. İnsanlar bu duruma çok tepki gösterdiler. Ammar baygın kaldığı için o gün öğle, ikindi ve akşam namazlarını kılamadı. Kendine gelince; ‘Allah’a hamdolsun; ben eskiden de Allah yolunda eziyet görmüştüm. Başıma gelenleri Allah katında ecir olarak bekliyorum; benimle Osman arasındaki hükmü kıyamet günü Kerim ve Adil olan Allah verecektir’ dedi. Ammar’ın Ümmü Seleme’nin yanında olduğu haberi Osman’a ulaşınca ona haber gönderip; ‘Evinizdeki bu fâcirle (Ammar’la) beraber olan bu topluluk da nedir? Onları dışarı çıkar!’ dedi. Ümmü Seleme şöyle cevap verdi: ‘Vallahi Ammar’ın yanında iki

¹ A’lâmü’n-Nisâ: 5/٢٢٤.

kızından başka kimse yok. Bizden uzak dur ey Osman! Gücünü dilediğin yerde kullan; işte Resûlullah 'ın (s.a.a) arkadaşı, senin ona yaptıkların yüzünden can çekiyor!’“‘

AİŞE’NİN, MÜMİNLERİN EMİRİ İMAM ALİ’YE (A.S) KARŞI SAVAŞA KALKIŞMASINA KARŞI KARARLI TUTUMU VE AİŞE’Yİ BU İŞTEN SAKINDIRMASI

Aişe; Talha, Zübeyr ve Ümeyyeoğulları ile birlikte Basra’ya gitmeye karar verince, Ümmü Seleme (r.a) onu Müminlerin Emiri’ne (a.s) karşı ayaklanmaktan nehyetti; ona Kur’an’da kendilerine verilen vasiyetleri ve Nebi’nin (s.a.a) Ali (a.s) hakkındaki sözlerini hatırlattı. Şeyh Müfid kendi senediyle şöyle rivayet eder: *“Aişe Basra’ya gitmeye karar verince, o sırada Mekke’de bulunan Ümmü Seleme’nin (r.a) yanına gelerek; ‘Ey Ebû Ümeyye’nin kızı! Sen müminlerin annelerinin en büyüğüsün. Resûlullah (s.a.a) senin evinde vakit geçirir’¹, taksimini senin evinde yapar ve vahiy senin evinde inerdi’ dedi. Ümmü Seleme ona; ‘Ey Ebû Bekir’in kızı! Sen beni pek ziyaret etmezdin, şimdi ne oldu da bu sözleri söylüyorsun?’ diye sordu. Aişe; ‘Oğlum ve yeğenim (Abdullah b. Zübeyr) bana o adamın (Osman’ın) mazlum olarak öldürüldüğünü ve Basra’da kendisine itaat edecek yüz b. kılıç olduğunu haber verdiler. Acaba benimle beraber çıkar mısın? Belki Allah bizim vasıtamızla birbirine düşmüş iki grubun arasını ıslah eder’ dedi.*

Ümmü Seleme şöyle cevap verdi: *‘Ey Ebû Bekir’in kızı! Osman’ın kanını mı talep ediyorsun? Oysa ona karşı en sert olan sendin ve ona ‘teberri’ (dinden çıkma) yakıştırması yapıyordun. Yoksa İbn Ebî Tâlib’in (Ali’nin) emrini mi bozmak istiyorsun? Oysa Muhacir ve Ensar ona biat etmiştir. Şüphesiz sen Resûlullah (s.a.a) ile ümmeti arasında bir kapısın (seddesin) ve onun hicabı (perdesi) senin üzerine çekilmiştir. Kur’an senin eteğini toplamıştır, onu (kibirle) uzatma’². Makamında*

¹ el-Amâli (Müfid): 4. Meclis, s. 40.

² Yani orada yer, içer veya oraya sıkça girerdi.

³ Yani kibir ve kendini beğenmişlikle onu uzatma.

(evinde) vakarla otur; bu ümmetin gıyabında Allah'ın hukukuna tecavüz ederek kendini teşhir etme (rezil etme). Resûlullah (s.a.a) senin konumunu biliyordu; eğer sana bir vasiyette bulunmak isteseydi bunu yapardı. Resûlullah (s.a.a) seni şehirlerde dolaşmaktan (ferata) nehyetmiştir.

İslam'ın sütünü kadınlar eliyle onarılmaz, bir gedik açılırsa kadınlarla kapatılmaz. Kadınların övülecek (humâdayât) halleri; gözlerini haramdan sakınmaları ve evlerinin kuytusunda kalmalarıdır. Yarın çöllerin ortasında, deveni bir su başından diğerine hırsla sürerken Resûlullah (s.a.a) karşına çıksa ona ne cevap vereceksin? Gideceğin yer Allah'ın nazarındadır ve Resûlullah'ın huzuruna çıkacaksın. Oysa sen onun (senin üzerine çektiği) perdesini açtın ve ona verdiğin ahdi bozdun. Allah'a yemin ederim ki, eğer ben senin bu yolculuğuna çıksaydım ve sonra bana 'Haydi Firdevs cennetine gir' denilseydi; Muhammed'in (s.a.a) üzerime çektiği hicabı yırtmış biri olarak onunla karşılaşmaktan hayâ ederdim. Evini kalen, örtünü de ölene dek kabrin kıl; zira sen evinde oturduğun müddetçe Allah'a en çok itaat eden ve dinden elini çekmediğin (evinde kaldığın) müddetçe de dine en çok yardım eden kişi olursun.'

Ümmü Seleme (r.a) sözlerine şöyle devam etti: "Eğer sana Resûlullah'ın (s.a.a) Ali (a.s) hakkındaki beş (vasiyetini) hatırlatacak olsam, beni alaca yılanın avını sokması gibi sokarsın. Hatırlar mısın; Resûlullah (s.a.a) bir sefere çıkacağı vakit eşleri arasında kura çekti. Yine kura çektiğinde benim ve senin okumuz çıkmıştı. Biz onunla beraberken Kudeyd mevkiine indiğimizde Ali (a.s) yanındaydı ve onunla konuşuyordu. Sen onların yanına girmek (sözlerini kesmek) için atıldın.

Ben sana; 'Resûlullah (s.a.a) amcasının oğluyla beraber, belki ona bir ihtiyacı vardır' dedimse de sen bana isyan ettin ve sonra ağlayarak geri döndün. Sana ne olduğunu sorduğumda, onların yanına girip; 'Ey Ali! Benim Resûlullah (s.a.a) ile geçirecek dokuz günde sadece bir günüm var, sen ise onu benden meşgul ediyorsun' dediğini anlattın. Sonra Resûlullah'ın (s.a.a) sana; 'Ona buğz mu ediyorsun? Oysa ehlimden

veya ümmetimden ona buğz eden her kimse imandan çıkmış olur' buyurduğunu bana haber vermiştin. Bunu hatırlıyor musun ey Aişe?" Aişe; "Evet" dedi. Ümmü Seleme; "Peki hatırlar mısın; yine Resûlullah (s.a.a) bir sefere çıkmak istediğinde ben onun için un kavuruyordum'. O sırada şöyle buyurdu: 'Keşke bilseydim; acaba hanginiz o tüylü devenin sahibi olacak da Hav'eb köpekleri ona havlayacak?' Ben elimi undan çektim ve 'O kişinin ben olmasından Allah'a sığınırım' dedim.

Bunun üzerine Resûlullah (s.a.a); 'Vallahi ikinizden birinin o olması kaçınılmazdır. Ey Humeyra! O kişinin sen olmandan Allah'tan sakın!' buyurdu. Bunu hatırlıyor musun ey Aişe?" Aişe; "Evet" dedi. Ümmü Seleme devam etti: "Peki hatırlar mısın; bir gün Resûlullah (s.a.a) için kıyafetlerimizi değiştirmiştik'. Sen benim elbiselerimi, ben de senin elbiselerini giymiştim. Resûlullah (s.a.a) gelip senin yanına (beni sen sanarak) oturdu.

Sonra; 'Ey Humeyra! Seni tanımadığımı mı sanıyorsun? Şunu bil ki ümmetimin senin yüzünden göreceği acı (veya kanlı) bir günü vardır' buyurdu. Bunu hatırlıyor musun ey Aişe?" Aişe; "Evet" dedi. Ümmü Seleme; "Peki hatırlar mısın; ben ve sen Resûlullah (s.a.a) ile beraberken baban ve arkadaşı (Ömer) izin isteyip içeri girdiler. Biz perdenin arkasına geçtik. Dediler ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Aranızdaki makamınızın (ömrünüzün) ne kadar olduğunu bilmiyoruz. Keşke senden sonra kendisine müracaat edeceğimiz birini bize belirlesen.'

Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurdu: 'Ben onun yerini ve kim olduğunu biliyorum. Lakin eğer onu size haber veririm, İsrailoğulları'nın İsa b. Meryem'den dağıldığı gibi siz de ondan dağılırsınız.' Onlar çıkınca ben ve sen yanına çıktık. Sen ona karşı daha cüretkârdın ve 'Onlara kimi halef kılacaktın?' diye sordun. Buyurdu ki: 'Ayakkabı yamayanı.' O sırada Ali b. Ebi Tâlib (a.s), Resûlullah'ın (s.a.a) sökülen ayakkabısını tamir ediyor ve kirlenen elbisesini yıkıyordu. Sen; 'Ben Ali'den

¹ Yani ona un, et ve hurma ile pişirilen bir nevi helva/çorba (ceşiş) hazırlamak için buğday öğütüyordum.

² Bazı nüshalarda "tebezzelna" (zineti terk edip iş kıyafeti giymek) şeklinde geçse de, bağlamdan "tebeddelna" (değişmek) ifadesi daha zahirdir.

başkasını görmüyorum’ deyince; ‘İşte o, odur’ buyurdu. Bunu hatırlıyor musun ey Aişe?” Aişe; “Evet” dedi. Ümmü Seleme; “Peki hatırlar mısın; Resûlullah (s.a.a) hepimizi Meymune’nin evinde topladığı günü...”

Ümmü Seleme (r.a) devam etti: “Resûlullah (s.a.a) ‘Ey hanımlarım! Allah’tan sakının; sakın ha sizden biri (yüzünü açarak veya sefere çıkarak) hicabını yırtmasın’ buyurdu. Bunu hatırlıyor musun ey Aişe?” Aişe; “Evet, nasihatini ne kadar da güzel kabul ediyorum ve sözünü ne kadar da can kulağıyla dinliyorum! Eğer çıkarsam bir sakıncası olmaz, eğer otursam da bir beis yoktur” dedi. Ben yanından ayrıldıktan sonra onun habercisi çıktı ve insanlara; ‘Kim çıkmak istiyorsa çıksın; zira Müminlerin Annesi çıkmayacaktır’ diye nida etti. Ancak Abdullah b. Zübeyr yanına girip kulağına ve kalbine (fitne) üfleyince, habercisi tekrar çıktı ve bu kez; ‘Kim gitmek istiyorsa gitsin; zira Müminlerin Annesi çıkacaktır’ diye nida etti.

Aişe’nin yaşadığı o pişmanlık üzerine Ümmü Seleme şu beyitleri inşat etti:

Eğer bir kimse hatadan korunmuş olsaydı,

İnsanlar arasında bu rütbe Aişe’nin olurdu.

Resûlullah’tan (s.a.a) ne kadar çok sünneti terk etti,

Oysa Kur’an ayetlerini ne kadar da çok okur ve ders yapardı.

Allah bazen insanların akıllarını çekip alır da Böylece (takdir ettiği) hükmü insanlar üzerinde icra eder.

Allah Müminlerin Annesi’ne rahmet etsin; O, (vakar ve) ünsiyeti, (fitne ve) vahşet ile değiştirdi. ’

¹ Bihâru’l-Envâr (Beyrut baskısı): c. ۳۴, s. ۱۶۶; Müfid’in el-İhtisâs (Necef baskısı, s. ۱۱۳) adlı eserinden naklen. Allâme Meclisi bu rivayeti pek çok kaynaktan nakletmiş ve şöyle demiştir: “Ümmü Seleme’nin (r.a) Aişe ile olan bu konuşması manen mütevatirdir; hem Hassa (Şia) hem Amme (Ehl-i Sünnet) bunu pek çok senetle rivayet etmiş, lügat kitaplarında lafızlarını tefsir etmişlerdir. İbn Ebî’l-Hadîd bunu

İbn Ebî'l-Hadîd Şerhu Nehci'l-Belâga'da şöyle der: "Hişam b. Muhammed el-Kelbî, Kitâbü'l-Cemel'de şöyle rivayet etmiştir: Ümmü Seleme Mekke'den Ali'ye (a.s) bir mektup yazdı: 'Ammâ ba'd; Talha, Zübeyr ve dalalet ehli olan yandaşları, Aişe'yi de yanlarına alarak Basra'ya gitmek istiyorlar. Yanlarında Abdullah b. Âmir b. Küreyz de var. Osman'ın mazlum olarak öldürüldüğünü ve onun kanını talep ettiklerini iddia ediyorlar. Allah, havli ve kuvvetiyle sana kâfidir. Eğer Allah bizi (kadınları) dışarı çıkmaktan nehyetmeseydi ve evlerimizde oturmamızı emretmeseydi, senin yanına gelip sana yardım etmekten asla geri durmazdım. Lakin kendi canım mesabesinde olan oğlum Ömer b. Ebî Seleme'yi sana gönderiyorum. Ey Müminlerin Emiri, ona hayırla muamele et.'

Ravi der ki: Ömer, Ali'nin (a.s) yanına gelince Ali ona ikramda bulundu. Ömer, Ali'nin tüm savaşlarına (meşâhid) katılana dek onun yanından ayrılmadı. Ali (a.s) daha sonra onu Bahreyn'e vali olarak tayin etti."¹

SÜNNİ YAZARLARDAN BAZILARININ BU HAKİKATLERİ GÖRMEZDEN GELMESİ

Bu reddedilemez hakikatler karşısında, Amme (Ehl-i Sünnet) araştırmacılarından bazıları bu gerçekleri görmezden gelmekten ve onlara hiç değinmeden geçmekten başka bir yol bulamamışlardır. Oysa bu durum, ilmî emanete ve Nebi'nin (s.a.a) "Hikmet, müminin yitik

Şerhu Nehe'de zikretmiş; İbn Kuteybe 'Garîbü'l-Hadîs'te, Ahmed b. Ebî Tâhir de 'Belâgâtü'n-Nisâ' kitabında rivayet etmiştir." (Bihâru'l-Envâr: ٣٢/١٥٧). Başka bir yerde ise şöyle demiştir: "Seyyid Murtaza bu rivayeti Seyyid Himyerî'nin (r.a) kasidesinin şerhinde nakletmiş ve şöyle demiştir: Hilafet nassını ve her türlü eşsiz fazileti içeren böyle bir haberin muhaliflerin kitaplarında, sahih kabul ettikleri rivayetlerinde ve telif ettikleri şiyerlerinde bulunması şaşılacak bir durumdur. Lakin bu kavim, hafızalarındakini ve nakledilenleri kitaplarına dercetmişler; kendi mezheplerine uyanı seçip uymayanı terk etme yoluna gitmemişlerdir. Hakka teslim olan birinin tavrı da böyle olur." (Resâilü's-Seyyid el-Murtaza: ٤/١٦; Bihâru'l-Envâr: ٣٢/١٥٧).

¹ Şerhu Nehci'l-Belâga, İbn Ebî'l-Hadîd: c. ٦, s. ٢١٩, ٧٩. Hutbe Şerhi.

malıdır”¹ sözüne aykırıdır. Nitekim onlardan biri şöyle demiştir: “İbn Kuteybe, el-İmâme ve’s-Siyâse adlı eserinde Müminlerin Annesi Ümmü Seleme’den (r.a) sahabe hakkında ileri geri sözler içeren bir konuşma nakletmiştir; bu sebeple ben ondan yüz çevirdim (eserime almadım).”²

İbn Kesir ise İbn Abdu’r-Rabbih el-Endelûsî’nin *el-İkdü’l-Ferîd* adlı eseri hakkında şöyle der: “Sözlerinin pek çoğu, onda bir Şiilik eğilimi olduğunu ve Ümeyyeoğulları’nı yerme meyli taşıdığını gösterir. Oysa o, onların azatlılarından biridir; bu durum ondan sadır olması şaşılacak bir şeydir. Ona yakışan, onlara düşmanlık edenlerden değil, onları dost edinenlerden olmasıydı.”³

Her halükârda Ümmü Seleme (r.a), yaşanan bu hadiselerin ardından Aişe ile ilişkisini kesme ve onunla asla konuşmama kararı almıştır. Beyhakî şöyle zikreder: “Rivayet edildiğine göre Aişe, Cemel Vakası’ndan döndükten sonra Ümmü Seleme’nin yanına girdi. Oysa Ümmü Seleme, Ali b. Ebî Tâlib ile savaşmaya gittiği için onunla ebediyen konuşmayacağına dair yemin etmişti. Aişe; ‘Selam sana ey müminlerin annesi!’ dedi. Ümmü Seleme; ‘Ey duvar! Ben seni nehyetmedim mi? Sana söylemedim mi?’ diyerek cevap verdi. Aişe; ‘Şüphesiz ben Allah’tan bağışlanma diler ve O’na tövbe ederim.’⁴ Benimle konuş ey müminlerin annesi!’ dedi. Ümmü Seleme ise yine; ‘Ey duvar! Ben sana söylemedim mi? Seni nehyetmedim mi?’ dedi ve vefat edene kadar onunla bir daha konuşmadı.”⁵

Harezmi, *el-Menâkıb*’da kendi senediyle Şehr b. Havşeb’den şöyle rivayet eder: “Ümmü Seleme’nin (r.a) yanındaydım, bir adam selam verdi. ‘Sen kimsin?’ diye sorulunca; ‘Ben Ebû Zer’in azatlısı Ebû Sâbit’im’ dedi. Ümmü Seleme; ‘Merhaba ey Ebû Sâbit, içeri gir’ dedi.

¹ Nehcü’l-Belâga: Hikmetli Sözler, 80.

² Ümmü Seleme ve Cühûduhâ ed-Da’viyye: 147.

³ el-Bidâye ve’n-Nihâye: 11/118.

⁴ Bu (tövbe iddiası) doğru değildir; zira Aişe, Ali’nin (a.s) şehit edilmesine sevinmiş, şematet göstermiş ve şu beyti okumuştur: “Asasını bıraktı ve vatanına yerleşti / Tıpkı yolculuktan dönen yolcunun gözünün aydın olması gibi.” Ayrıca hizmetçisine, Ali’nin katili İbn Mülcem’in ismine atfen Abdurrahman adını vermiştir. İmam Hasan’ın (a.s) cenazesine karşı takındığı tavır ve cenazenin oklanması hadisesi de herkesçe malumdur.

⁵ Beyhakî, el-Mahâsin ve’l-Mesâvî: 1/181.

Onu karşılayıp ağırladıktan sonra; ‘Kalplerin her bir yana savrulduğu o günde (Cemel’de) senin kalbin nereye meyletti?’ diye sordu. Ebû Sâbit; ‘Ali b. Ebî Tâlib (a.s) ile beraberdi’” deyince, Ümmü Seleme şöyle dedi: ‘Ümmü Seleme’nin canı elinde olan Allah’a yemin ederim ki isabet etmişsin! Zira ben Resûlullah’ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: Ali Kur’an ile, Kur’an da Ali ile beraberdir; Havz’ın başında bana kavuşana dek asla birbirlerinden ayrılmazlar. Ben oğlum Ömer’i ve kardeşimin oğlu Abdullah b. Ebî Ümeyye’yi, Ali’nin yanında ona karşı savaşanlarla çarpışmaları için gönderdim. Eğer Resûlullah (s.a.a) bize evlerimizde oturmamızı emretmeseydi, ben de çıkar ve bizzat Ali’nin safında dururdum.’”¹

Ümmü Seleme (r.a), Müminlerin Emiri’nin (a.s) Basra ehliyle savaşmak üzere harekete geçtiğinde irat ettiği hutbeyi de işitmişti; o hutbede İmam (a.s) şöyle buyuruyordu: “*Vallahi Talha, Zübeyr ve Aişe benim hak üzere olduğumu, kendilerinin ise batıl üzere olduklarını çok iyi biliyorlar.*”²

O, Müminlerin Emiri’nin (a.s) imameti altındaki hak fırkayı, ona azgınlık ve düşmanlıkla başkaldıranlardan ayırt etmek için Nebi’nin (s.a.a) Ammar b. Yasir hakkındaki şu sözünü sürekli hatırlatırdı: “*Seni azgın bir grup (el-fietü’l-bâgiye) öldürecektir.*”³

Kencî eş-Şâfiî, *Kifâyetü’l-Eser* adlı eserinde Şeddâd b. Evs’ten şöyle rivayet etmiştir: “*Cemel günü olduğunda kendi kendime; ‘Ne Ali ile beraber olurum ne de ona karşı olurum’ dedim ve gün ortasına kadar savaştan uzak durup bekledim. Akşam yaklaştığında Allah kalbime Ali’nin (a.s) yanında savaşma arzusunu düşürdü ve onun işi (zaferi)*

¹ Şeyh Tûsî’nin el-Emâlî’sinde (s. ٢٩٤) Sâbit’ten nakledilen rivayette şöyle geçer: “Cemel günü Ali (a.s) ile beraberdim. Aişe’yi (karşı safta) ayakta görünce, insanların düştüğü şüphelerden bazıları içime düştü. Güneş tepe noktasından meyledince Allah bu şüpheyi benden giderdi ve Müminlerin Emiri (a.s) ile beraber savaştım. Daha sonra Ümmü Seleme’nin yanına geldim...”

² Harezmî, el-Menâkıb: c. ١, s. ١٧٧.

³ Nehcü’l-Belâga: ١/٢٠٤; el-İstîâb (el-İsâbe haşiyesi): ٢/٢٢٢, Talha’nın biyografisinde.

⁴ Müsned-i Ahmed: ٦/٣٠٠; Müsned-i Ebî Ya’lâ: ٦/٢٧٨, h. ٦٩٠٤; el-Mu’cemü’l-Kebîr: ٢٣/٢٦٤, h. ٨٠٧.

neticelenene kadar onunla beraber savaştım. Daha sonra Medine'ye gelip Ümmü Seleme'nin huzuruna girdim. Bana; 'Nereden geliyorsun?' diye sordu. 'Basra'dan' dedim. 'Hangi taraftaydın?' diye sordu. Dedim ki: 'Ey Müminlerin Annesi! Gün ortasına kadar savaştan uzak durdum, sonra Allah Azze ve Celle kalbime Ali (a.s) ile beraber savaşma isteği verdi.' Ümmü Seleme şöyle dedi: 'Ne güzel yapmışsın!

Zira ben Resûlullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: Ali ile savaşan, benimle savaşmış olur; benimle savaşan ise Allah ile savaşmış olur.' Dedim ki: 'Peki, sen hakkın Ali ile beraber olduğunu mu düşünüyorsun?' Şöyle cevap verdi: 'Evet vallahi! Ali hak ile beraberdir, hak da onunla beraberdir. Vallahi Muhammed ümmeti; Allah Azze ve Celle'nin ve Resûlü'nün geride bıraktığını öne geçirip, Allah Teâlâ'nın ve Resûlü'nün öne çıkardığını geride bırakarak Nebilerine karşı insafli davranmadılar. Onlar kendi eşlerini evlerinde koruyup sakladılar, ancak Resûlullah'ın (s.a.a) eşini savaş meydanına çıkardılar. Vallahi ben Resûlullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: Ümmetim için bir ayrılık ve dağılma olacaktır; toplandıkları vakit siz de onlarla birleşin, ancak ihtilafa düştüklerinde siz orta yol (nemât-ı evsat) üzere olun. Sonra Ehlibeyt'imi gözetin; eğer onlar savaşırsa siz de savaşın, eğer barış yaparlarsa siz de barış yapın, onlar nereye yönelirse siz de onlarla beraber oraya yönelin. Zira onlar nerede olurlarsa olsunlar hak onlarla beraberdir.' Dedim ki: 'Peki, kendilerine sarılmamızı emrettiği o Ehlibeyt'i kimlerdir?' Ümmü Seleme şöyle dedi: 'Onlar; kendisinden sonraki imamlardır. Nitekim o (s.a.a), sayılarının İsrailoğulları'nın nakibleri kadar olduğunu söylemiştir; (onlar) Ali, iki torunum (Hasan ve Hüseyin) ve Hüseyin'in soyundan gelecek olan dokuz kişidir. İşte Ehlibeyt, o tertemiz kılınmış (mutahhar) ve masum imamlardır.'“¹

Amre el-Hemdâniyye'den şöyle rivayet edilmiştir: “Ümmü Seleme bana; 'Sen Amre misin?' diye sordu. 'Evet' dedim. Amre şöyle devam etti: 'Bana aranızda (şehit edilerek) yitip giden, hakkında sevenlerin ve buğz edenlerin bulunduğu şu adam (Ali) hakkında haber vermez misin?' Ümmü Seleme; 'Peki sen onu seviyor musun?' diye sordu. Amre

¹ Bihâru'l-Envâr: c. 36, s. 346; Kifâyetü'l-Eser: 24.

(Ali'yi kastederek); 'Onu ne seviyorum ne de ona buğz ediyorum' dedi. Bunun üzerine Ümmü Seleme şöyle dedi: 'Allah Teâlâ; 'Ey Ehlibeyt! Allah sizden her türlü pisliği gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister' (Ahzab, 33) ayetini indirdiğinde evde Cibrail, Mikail, Muhammed, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin (a.s) vardı. Ben de oradaydım. 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben de Ehlibeyt'ten miyim?' diye sordum. Buyurdu ki: 'Sen benim salih hanımlarımdansın. 'Ey Amre! Eğer Resûlullah (s.a.a) bana 'Evet' deseydi, bu benim için üzerine güneşin doğduğu her şeyden daha sevimli olurdu. ''

ÜMMÜ SELEME: HZ. PEYGAMBER VE EHLİBEYT'İN SIRLARI, İLİMLERİ VE KİTAPLARININ EMANETÇİSİ

Besâirü'd-Derecât'ta kendi senediyle Ömer b. Ebî Seleme'den, o da annesi Ümmü Seleme'den (r.a) şöyle rivayet etmiştir: "Resûlullah (s.a.a) evimde Ali'yi (a.s) yanına oturttu. Sonra bir koyun derisi istedi ve üzerine (derinin) her tarafı dolana kadar yazdı. ' Sonra onu bana teslim ederek şöyle buyurdu: 'Benden sonra kim sana şu ve şu alametle gelirse bunu ona teslim et. ' Resûlullah'tan (s.a.a) sonra birinci, ikinci ve üçüncü (halifeler) gelip onu talep etmediler. Nihayet Müminlerin Emiri (a.s) gelip onu talep etti ve ben de ona teslim ettim. ''¹

Şeyh Kuleynî el-Kâfî'de ve keza İ'lâmü'l-Verâ kitabında Şehr b. Havşeb'e ulaşan bir senetle şöyle rivayet etmiştir: "Ali (a.s) Kufe'ye doğru yola çıktığında kitaplarını ve vasiyetini Ümmü Seleme'ye emanet etti. Hasan (a.s) (Kufe'den Medine'ye) döndüğünde ise Ümmü Seleme bunları ona teslim etti. ''²

¹ Bihâru'l-Envâr: c. 30, s. 216.

² Diğer rivayetlerde; onda kıyamet gününe kadar insanların ihtiyaç duyacağı helal ve haram ilminin bulunduğu zikredilir.

³ Besâirü'd-Derecât: 40/40; Bihâru'l-Envâr: 26/49, 22, 223 h. 4.

⁴ Bihâru'l-Envâr: 42/292; vasiyet rivayetleri için bkz. el-Kâfî: 1/299 ve sonrası.

Şeyh Tûsî kendi senediyle İmam Bakır'dan (a.s) şöyle rivayet etmiştir: *"Hüseyin (a.s) Irak'a doğru yöneldiğinde vasiyeti, kitapları ve diğer emanetleri Nebi'nin (s.a.a) zevcesi Ümmü Seleme'ye teslim etti ve ona; 'Çocuklarımın en büyüğü (Ali b. Hüseyin) sana geldiğinde, sana teslim ettiklerimi ona ver' buyurdu. Hüseyin (a.s) şehit edilince Ali b. Hüseyin (a.s) Ümmü Seleme'ye geldi ve o da Hüseyin'in (a.s) kendisine verdiği her şeyi ona teslim etti."*

Allâme Meclisî pek çok senetle ve keza *el-Kâfî*'de kendi senediyle İmam Sadık'tan (a.s) şöyle nakletmiştir: *"Hüseyin (a.s) Irak'a gitmek istediğinde kitapları (Ümmü Seleme'ye) emanet etti, o da bunları Ali b. Hüseyin'e (a.s) teslim etti."*

HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.A) KERBELA TOPRAĞINDAN BİR AVUÇ ALIP ONA EMANET ETMESİ

Amme (Ehl-i Sünnet) ve Hassa (Şia) kaynaklarından pek çoğu, Nebi'nin (s.a.a) Kerbela toprağından bir miktarını ona emanet ettiğini rivayet etmiştir. Taberânî'nin *el-Mu'cemü'l-Kebîr*'inde Ümmü Seleme'den şöyle nakledilir: *"Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurdu: 'Bu toprak senin yanında bir emanettir.' Sonra Resûlullah (s.a.a) o toprağı kokladı ve 'Vah olsun Kerb (keder) ve Belâ'ya!' buyurdu. (Devamla) 'Ey Ümmü Seleme! Bu toprak kana dönüştüğünde bil ki oğlum öldürülmüştür' buyurdu. Ümmü Seleme o toprağı bir cam şişeye koydu. Her gün ona bakıyor ve 'Senin kana dönüşeceğin gün, gerçekten büyük bir gündür' diyordu."*

Saduk'un *el-Emâli*'sindeki bir rivayette İmam Bakır (a.s), Resûlullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder: *"Ey Ümmü Seleme! İşte bu Cebrail'dir (a.s), bana bu oğlumun öldürüleceğini haber*

¹ Şeyh Tûsî, el-Gaybe: ١٢٨ (Tebriz baskısı, h. ١٣٢٣), Bihâru'l-Envâr: ٤٦/١٨ h. ٣ vasıtasıyla.

² el-Kâfî: ١/٣٠٤; Bihâru'l-Envâr: ٢٢/٢٢٤.

³ el-Mu'cemü'l-Kebîr: ٣/١٠٨ h. ٢٨١٧ ve diğerleri; es-Sahîh min Makteli'l-Hüseyin (a.s): ٢٠٨ vasıtasıyla. s. ٤٠٦'da başka kaynaklar da zikredilmiştir.

veriyor. Üzerinde öldürüleceği şu toprağı yanına al; bu toprak kan haline geldiğinde bil ki sevgilim öldürülmüştür.' Ümmü Seleme; 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu belayı ondan defetmesi için Allah'a dua et'deyince Resûlullah (s.a.a) şöyle buyurdu: 'Dua ettim; lakin Allah Azze ve Celle bana şöyle vahyetti: Onun mahlukattan hiçbirinin ulaşamayacağı bir derecesi vardır. Onun şefaata edecek ve şefaati kabul edilecek şiaları vardır. Mehdi de onun soyundandır. Ne mutlu Hüseyin'in dostlarına! Vallahi kıyamet günü kurtuluşa erecek olanlar onun şialarıdır.'"¹

İmam Hüseyin (a.s) Irak'a gitmeye azmettiğinde, Ümmü Seleme (r.a) Resûlullah'tan (s.a.a) onun orada şehit edileceğini bildiği için ona şefkat gösterip endişelendi. *el-Harâic* ve *'l-Cerâih*'te rivayet edildiğine göre, İmam (a.s) Irak'a gitmek istediğinde Ümmü Seleme ona şöyle dedi: "Irak'a çıkma! Zira ben Resûlullah'ın (s.a.a) 'Oğlum Hüseyin (a.s) Irak topraklarında öldürülecektir' buyurduğunu işittim. Yanımda, onun bana bir şişe içinde verdiği o topraktan var." İmam (a.s) ise şöyle buyurdu: "Vallahi ben de öylece öldürüleceğimi biliyorum. Irak'a çıkmasam da beni yine öldürecekler."²

el-Harâic ve *'l-Cerâih* ve *es-Sırâtu'l-Müstakîm* adlı eserlerde şöyle geçer: "Ümmü Seleme, Hüseyin'e (a.s); 'Irak'a çıkma! Zira ben dedenin senin orada öldürüleceğini söylediğini işittim. Yanımda, onun bana bir şişe içinde verdiği o topraktan var' dedi. Hüseyin (a.s) ise; 'Çıkmasam da yine öldürüleceğim' buyurdu. Sonra eliyle Ümmü Seleme'nin yüzünü meshetti; o anda Ümmü Seleme, Hüseyin'in (a.s) ve ashabının şehit düşeceği yeri gördü. Hüseyin (a.s) ona bir şişe içinde başka bir toprak daha verdi ve şöyle buyurdu: 'Bu iki şişe de kanla dolup taşıtığında bil ki ben öldürülmüşüm.' Aşura günü öğleden sonra o iki şişe de kanla dolup taşıtı."³

¹ Emâli's-Sadûk: ٢٠٣ h. ٢١٩; Bihâru'l-Envâr: ٤٤/٢٢٠ h. ٥.

² es-Sahîh min Makteli Seyyidi's-Sühedâ ve Ashâbihi: ٤٠٦; el-Harâic ve 'l-Cerâih: ١/٢٠٣'ten naklen; Bihâru'l-Envâr: ٤٥/٨٩ h. ٢٧.

³ Bihâru'l-Envâr: ٤٥/٨٩ h. ٢٧; el-Harâic ve 'l-Cerâih'ten naklen; es-Sırâtu'l-Müstakîm: ٢/١٧٩, h. ٦.

İmam Hüseyin'in (a.s) şehit edildiği Aşura günü tam da bu gerçekleşmiş; Kerbela toprağı kana dönüşmüş ve şişeden taşmıştır. Şeyh Müfid ve Şeyh Tûsi kendi *Emâli*'lerinde İmam Sadık'tan (a.s) senediyle şöyle rivayet etmişlerdir: *"Bir gün Ümmü Seleme (r.a) ağlayarak sabahladı. Ona; 'Neden ağlıyorsun?' diye sorulunca şöyle dedi: 'Bu gece oğlum Hüseyin öldürüldü. Zira Resûlullah (s.a.a) vefat ettiğinden beri onu rüyamda görmemiştim; ancak bu gece onu bitkin ve kederli bir halde gördüm.*

Ona; 'Ey Allah'ın Resûlü! Seni neden böyle bitkin ve kederli görüyorum?' diye sordum. *Buyurdu ki: 'Bütün geceyi Hüseyin ve ashabı (a.s) için kabir kazmakla geçirdim.'*"

Şeyh Tûsi kendi senediyle Said b. Cübeyr'den, o da İbn Abbas'tan şöyle rivayet etmiştir: *"Evimde uyumaktayken, Nebi'nin (s.a.a) zevcesi Ümmü Seleme'nin evinden yükselen büyük ve acı bir feryat işittim. Hemen dışarı çıktım, rehberim beni onun evine götürdü. Medine halkı, kadın-erkek oraya akın etmişti. Yanına vardığımda; 'Ey Müminlerin Annesi! Sana ne oldu ki böyle feryat edip yardım diliyorsun?'* dedim.

Bana cevap vermedi; Haşimoğulları'nın kadınlarına dönerek şöyle dedi: 'Ey Abdu'l-Muttalib'in kızları! Bana eşlik edin ve benimle beraber ağlayın! Vallahi efendiniz, cennet gençlerinin efendisi öldürüldü. Vallahi Resûlullah'ın (s.a.a) torunu ve reyhanı Hüseyin öldürüldü.'

Ona; 'Ey Müminlerin Annesi! Bunu nereden biliyorsun?' diye sorulunca şöyle dedi: *'Az önce rüyamda Resûlullah'ı (s.a.a) saçı başı dağılmış ve dehşet içinde gördüm. Ona bu halinin sebebini sordum;*

Buyurdu ki: 'Oğlum Hüseyin ve Ehlibeyt'i bugün öldürüldüler, ben de onları defnettım. Şu an definlerini bitirip geliyorum.' Ümmü Seleme devam etti: *'Hemen kalktım, eve girdim; neredeyse aklımı yitirecektim. Bakınca gördüm ki Cebrail'in Kerbela'dan getirdiği ve Nebi'nin (s.a.a) bana vererek; 'Bu toprak kana dönüştüğünde bil ki oğlum*

¹ Bihârû'l-Envâr: c. 40, s. 230; her iki kaynaktan ve Emâli's-Sadûk, 29. Meclis, h. 1'den naklen.

öldürülmüştür' dediği o Hüseyin'in toprağı... Nebi (s.a.a) bana onu vermiş ve 'Bu toprağı bir cam şişeye koy ve yanında sakla; taze ve kıpkırmızı bir kan (dem-i abî) haline gelirse Hüseyin öldürülmüştür' buyurmuştu. Şimdi o şişeye baktım ki taze bir kan olmuş, kaynayıp duruyor.'

Ravi der ki: Ümmü Seleme o kandan alıp yüzüne sürdü ve o günü Hüseyin (a.s) için matem ve yas günü ilan etti. Daha sonra süvariler gelerek onun o gün öldürüldüğü haberini getirdiler.

Amr b. Sâbit der ki: Babam şöyle anlattı: Ebû Cafer Muhammed b. Ali'nin (a.s) (İmam Bakır) yanına girdim ve ona bu hadisi sordum. Said b. Cübeyr'in bu hadisi İbn Abbas'tan rivayet ettiğini ona zikrettim. Ebû Cafer (a.s) şöyle buyurdu: 'Bu hadisi bana Ömer b. Ebî Seleme, annesi Ümmü Seleme'den rivayet etmiştir.'“¹

¹ Emâli't-Tûsî: ۳۱۵.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TARİHİ TAHKİKATLAR

ADI VE NESEBİ

Adı Hind bint-i Ebî Ümeyye'dir. Babasının adı Huzeyfe, bir kavle göre ise Sehl b. Mugîre b. Abdullah b. Ömer b. Mahzûm el-Mahzûmî'dir. *Esedü'l-Gâbe* adlı eserde babasının, Kureyş'in cömertliğiyle meşhur en cömert simalarından biri olduğu ve "Zâdü'r-Râkib" (Yolcunun Azığı) lakabıyla tanındığı zikredilir. Zira o, bir sefere çıktığında yol arkadaşlarından hiçbirini yanına azık almaz, o hepsine kâfi gelirdi. Rivayet edildiğine göre o, Ebû Tâlib'in dayısıdır¹ ve Ebû Tâlib onun hakkında şu beyitleri inşat etmiştir:

*Bilesiniz ki, o yolcuların azığı (Zâdü'r-Râkib) tartışmasız bir gerçektir; Suhaym'ın düzlüğündeki o kabirler onu gizleyip sarmıştır. Nida ettiler ki: "Bugün aramızda artık bir seyyid/efendi kalmadı," Ka'b ve Âmir kabileleri bu büyük acıyla sarsılmıştır."*²

Görünen o ki, onun şöhreti Mekke dışına da yayılmıştı. Bu sebeple Medine ehli, onun kızı Ümmü Seleme'nin kendilerine hicret eden ilk Müslüman kadın olmasına şaşırarak, bunu uzak bir ihtimal görerek ona inanmamışlardı; nihayet Ümmü Seleme onlara bir delil sunmuş ve daha önce rivayette geçtiği üzere Mekke'de onun hakkında soruşturma yapmışlardı.³

Mahzûmoğulları, Cahiliye döneminde Kureyş'in en şerefli kollarından biriydi ve Haşimoğulları ile akrabalık bağları (müsâheret) bulunmaktaydı.⁴ Müminlerin Emiri (a.s), Kureyş hakkında kendisine

¹ Bu husustaki yorum ileride gelecektir.

² Şerhu Nehci'l-Belâga: c. 1/8, s. 291.

³ Kitabın 21-23. sayfalarında.

⁴ Nitekim Nebi'nin (s.a.a) babası Abdullah ile Ebû Tâlib'in annesi Mahzûmludur. Ebû Seleme el-Mahzûmî'nin annesi ise Abdu'l-Muttalib'in kızı

soru sorulduğunda Mahzûmoğulları'nı "Kureyş'in reyhanı" olarak vasfetmiş ve şöyle buyurmuştur: *"Mahzûmoğulları'na gelince; onlar Kureyş'in reyhanıdır. Onların erkeklerinin konuşmalarını, kadınlarıyla da nikahlanmayı seversiniz."*¹

Ümmü Seleme'nin amcası Velid b. Mugîre, "el-Adl" (Denk/Eşit) lakabıyla anılırdı. Zira Kureyş'in tamamı Kâbe'yi bir yıl giydirirken, o tek başına bir yıl giydirdi. Ali b. İbrahim'in tefsirinde o, *"Arapların dâhilerinden, tecrübeli ve yaşlı bir şeyh"* olarak vASFedilir. O, Nebi'nin (s.a.a) sadakatini ve okuduklarının beşer kelamı olmadığını biliyordu; ancak mal, evlat ve liderlik hırsı onu aldattığı için iman etmeye muvaffak olamadı. Rivayet edildiğine göre Velid, Nebi'nin (s.a.a) *"Şüphesiz Allah, adaleti ve ihsanı emreder..."* (Nahl, ٩٠) ayetini okuduğunu işitince; *"Ey kardeşimin oğlu, bir daha oku!"* demiş, tekrar okuyunca da *"Şüphesiz bunda bir tatlılık, bir güzellik ve parlaklık var. Üstü meyvelerle dolu, altı ise gür ve bereketli... Bu bir beşer sözü olamaz"* demiştir.²

Kureyş, Nebi'nin (s.a.a) getirdiği dine karşı ortak bir tavır belirlemek ve hac veya ticaret için Mekke'ye gelen Arap kabilelerine ne diyeceklerine karar vermek için Velid'i hakem tayin etmişti. Velid, Resûlullah'tan (s.a.a) kendisine bir şeyler okumasını istedi. Resûlullah (s.a.a) ona Fussilet Suresi'ni okudu. *"Eğer yüz çevirirlerse de ki: Sizi Âd ve Semûd'un başına gelen yıldırım gibi bir yıldırımla uyardım"* (Fussilet, ١٣) ayetine gelince, Velid'in tüyleri diken diken oldu, başındaki ve sakalındaki her bir kıl ayağa kalktı.

Berre'dir. Ebû Tâlib'in kızı Ümmü Hâni, Hubeyre el-Mahzûmî ile evlenmiş, o müşrik kalmaya devam edince ondan ayrılmıştır. Abdullah ve Ebû Tâlib'in öz kardeşi Zübeyr b. Abdu'l-Muttalib, Âtike bint Ebî Vehb el-Mahzûmî ile evlenmiştir (Âtike, Zübeyr, Abdullah ve Ebû Tâlib'in dayı kızıdır; zira anneleri Fatıma, Ebû Vehb'in kız kardeşidir). Zübeyr b. Abdu'l-Muttalib'in oğlu Abdullah, Ebû Bekir'in hilafeti döneminde Ecnâdeyn Savaşı'nda şehit düşmüştür. el-İstîâb'da, etrafında öldürdüğü bir grup Romalı bulunduğu halde ağır yaralı olarak bulunduğu ve sonra vefat ettiği zikredilir.

¹ Nehcü'l-Belâga: Kısa Sözler, no: ١٢١.

² Tefsîrü'l-Mizân: c. ١٢, s. ٣٥٠; Tefsîru Mukâtil b. Süleyman (v. ١٥٠ h.): ٤/١٥٢; Tefsîrü't-Taberî (v. ٣١٠ h.): ٢٩/١٩٥.

Bu hal üzere evine döndü ve Kureyş'in yanına gitmedi. Bunun üzerine Kureyş, yeğeni Ebû Cehil aracılığıyla onu kışkırtarak; *"Ey amca! Başımızı öne eğdin, bizi rezil ettin, düşmanlarımızı bize güldürdün ve Muhammed'in dinine meylettin"* dedi. Bunun üzerine Velid, günaha olan tutkusuyla (izzet-i ism) harekete geçti, düşünmek için onlardan mühlet istedi ve sonunda şöyle dedi: *"Onun için 'sihirdir' deyin; zira o insanların kalplerini etkiliyor."*¹

Velid b. Mugîre'nin sözlerinin Kureyş'in tavrı üzerindeki güçlü etkisi sebebiyle, Allah Teâlâ ona yönelik büyük bir tehdit ve vaîd (uyarı) içeren şu ayetleri indirmiştir: *"Beni, o tek başına (vahîd)" yarattığım kişiyle baş başa bırak! Ona geniş imkanlar (maldan bir ordu) verdim (12). Yanında duran oğullar" verdim (13). Kendisi için (hayatı) alabildiğine kolaylaştırdım (14).*

Sonra daha da artırmamı umuyor (15). Hayır! Çünkü o, bizim ayetlerimize karşı çok inatçı (anîd) çıktı (16). Ben onu sarp bir yokuşa süreceğim (17). Çünkü o, düşündü taşındı, ölçtü biçti (18). Canı çıksın, nasıl da ölçtü biçti! (19). Sonra yine canı çıksın, nasıl da ölçtü biçti! (20). Sonra (Kur'an'a) baktı (21). Sonra kaşlarını çatı, suratını astı (22). Sonra arkasını döndü ve büyüklük tasladı (23). 'Bu, ancak (eskiden beri) nakledilegelen bir sihirdir' dedi (24). 'Bu, beşer sözünden başka bir şey değildir' (25). Ben onu Sekar'a (cehenneme) sokacağım (26). Sekar'ın ne olduğunu sen ne bileceksin? (27). Ne (bir

¹ Tefsîru Ali b. İbrâhîm: ٧/٢٩٢; el-Burhân: ١٠/٦٢.

² Ali b. İbrahim'in tefsirinde şöyle geçer: Ona "Vahîd" denilmesinin sebebi Kureyş'e; "Bir yıl Kâbe'yi giydirmeyi ben tek başıma üstlenirim, bir yıl da siz cemaat olarak üstlenin" demesidir.

³ On oğlu vardı; bunlardan biri Uhud Savaşı'nda Kureyş süvarilerinin komutanı olan Halid b. Velid'dir (ileride bazılarında bahsedilecektir). Müminlerin Emiri (a.s), Bedir günü bu evden bir grubu öldürmüştür; Mes'ud b. Ebî Ümeyye b. Mugîre, Kays b. el-Fâkih b. Mugîre, Ebû'l-Kays b. Velid b. Mugîre ve Hîşam b. Ebî Ümeyye bunlardandır. Hamza b. Abdu'l-Muttalib ise Bedir'de savaş başlamadan önce su havuzunun başında Esved b. Abdu'l-Esed'i (Ebû Seleme'nin kardeşi) öldürmüştür. İbn Hîşam, Bedir'de Mahzûmoğulları'ndan on beş maktul saymıştır (Sîret-i İbn Hîşam: ٧/٢٠٤). Ali (a.s) Uhud Savaşı'nda da Ebû Huzeyfe b. Mugîre ve Mugîre b. Mugîre'yi öldürmüştür. (Bihârü'l-Envâr: ٤١/٦٠; Menâkıb-ı Âl-i Ebî Tâlib: ١/٢٩٠-٣٠١'den naklen).

şey) bırakır, ne de vazgeçer (28). İnsan derisini kavurur (29).” (Müddessir, ١١-٢٩).

Ümmü Seleme'nin (r.a) annesinin Âtike bint Abdu'l-Muttalib olduğu söylenmiştir.^١ Ancak bu durum, babası Ebû Ümeyye'nin Ebû Tâlib'in dayısı olmasıyla uyuşmamaktadır; zira bu durumda Ebû Ümeyye, Âtike'nin de dayısı olurdu, peki onunla nasıl evlenebilirdi? Özellikle İbn Hacer'in Zübeyr b. Bekkâr'dan naklettiğine göre, Âtike; Abdullah ve Ebû Tâlib'in öz kardeşidir.^٢ Muhtemelen isimlerde bir karışıklık olmuştur. Bu karışıklığın iki sebebi olabilir:

١- İsim benzerliği: Zira *Esedü'l-Gâbe*'de annesinin adının Âtike bint Âmir el-Kinâniyye olduğu geçer.^٣ Âtike bint Abdu'l-Muttalib daha meşhur olduğu için zihinler ona kaymış olabilir. Belki de bu karışıklığa, Ümmü Seleme'nin eşi Ebû Seleme'nin annesinin Berre bint Abdu'l-Muttalib olması yardım etmiştir; yani Ebû Seleme, Ebû Tâlib'in kız kardeşinin oğludur, Ümmü Seleme değil. Bu husustaki delil inşallah ileride gelecektir.

٢- *el-İstîâb*^٤, *el-İsâbe*, *Sîret-i İbn Hişam* ve diğer kaynaklarda geçtiği üzere; Âtike bint Abdu'l-Muttalib ile Ümmü Seleme'nin babası Ebû Ümeyye el-Mahzûmî evlenmiştir; ancak Âtike, Ümmü Seleme'nin annesi değildir. Âtike; Abdullah, Zübeyr ve Karîbe'yi (Ümmü Seleme'nin damadı Abdullah b. Zem'a'nın annesi) dünyaya getirmiştir. Karışıklığa düşenler, onun Ümmü Seleme'nin de annesi olduğunu sanmışlardır.

Zübeyr'in (Âtike'nin oğlu), Kureyş'in Kâbe'nin içine astığı Haşimoğulları'na yönelik boykot sahifesini (anlaşmasını) yırtmak için bir grup Kureyşliyi harekete geçirmesi hususunda takdire şayan bir rolü olmuştur.^٥

^١ Şeyh Tabersî, *İ'lâmü'l-Verâ bi-A'lâmi'l-Hüdâ*: ١/٢٧٧; *Bihâru'l-Envâr*: ٢٢/١٠٣; *Sefinetü'l-Bihâr*: ٤/٢٢٧.

^٢ *el-İsâbe*: ٤/٣٠٨, Kadınlar bölümü, no: ٦٩٨.

^٣ *Esedü'l-Gâbe*: c. ٥, s. ٥٦٠.

^٤ *el-İsâbe* haşiyesi: ٤/٢٢٧, *Ervâ bint Abdu'l-Muttalib* zikredilirken; *el-İsâbe*: ٤/٣٠٨, Kadınlar bölümü, no: ٦٩٨.

^٥ *Sîret-i İbn Hişam*: ١/٣٧٧-٣٧٧.

Buna mukabil İbn Hacer, Karîbe'nin annesinin Âtike bint Utbe b. Rebîa (yani Hind'in kız kardeşi) olduğunu zikretmiştir.

Öte yandan, söz konusu itiraz şöyle de reddedilebilir: Âtike, Ebû Tâlib'in yalnızca baba bir kardeşidir, anne bir kardeşi değildir. Zira Ebû Tâlib'in öz kardeşleri, Nebî'nin (s.a.a) babası Abdullah ve Zübeyr'dir. Dolayısıyla Âtike'nin annesi, Ebû Tâlib'in Mahzûmlu olan annesi değildir. Eğer Ebû Ümeyye el-Mahzûmî, Ebû Tâlib'in dayısı ise, Ebû Tâlib'in (anne bir bağı olmayan) kız kardeşi Âtike ile evlenmesinde bir engel yoktur; zira Âtike ile Ebû Ümeyye el-Mahzûmî arasında bir akrabalık bağı bulunmamaktadır.

Lakin sahih olan şudur ki; Ebû Ümeyye el-Mahzûmî, Ebû Tâlib'in doğrudan (öz) dayısı değildir. Çünkü Ebû Tâlib'in yaş grubu, Ebû Ümeyye'nin onun dayısı olmasına uygun düşmemektedir. Ayrıca Ebû Tâlib'in annesi, Ebû Ümeyye'nin kız kardeşi değildir. Zira Ebû Tâlib ile kardeşleri Abdullah ve Zübeyr'in anneleri; Fâtıma bint Amr b. Âiz b. Ömer b. Mahzûm'dur.¹ Ebû Ümeyye ise Mugîre b. Abdullah b. Ömer b. Mahzûm'un oğludur. Dolayısıyla Ebû Tâlib'in annesi Fâtıma'nın babası, Ebû Ümeyye'nin babası Mugîre'nin amcasının oğludur. Babalar amca oğlu olduğu için buradaki “dayılık” (hâliyet) ifadesi bu geniş akrabalık manasında kullanılmıştır.

DOĞUMU

Kaynaklar onun doğum yılını açıkça zikretmemiştir. Ancak İbn Hacer, Vâkidî'den naklen onun “*Hicretin elli dokuzuncu yılında, seksen dört yaşındayken vefat ettiğini*”² rivayet etmiştir.

Derim ki: Vefat yılına dair ileride gelecek olan itirazımız saklı kalmak kaydıyla; Vâkidî'nin bu sözü, onun hicretten yirmi beş yıl önce doğduğu anlamına gelir ki bu tarih, şu veriler ışığında gerçeğe yakındır:

¹ Bihâru'l-Envâr: 10/168.

² el-İsâbe: 2/222.

a) Eşi Ebû Seleme, Müslümanların on birincisidir. Dolayısıyla o, Nebi'nin (s.a.a) hicretten on yıl önce davetini aşikâr kıldığı ilk dönemlerden itibaren İslam'a ilk girenlerdendir. Zira İslam daveti başlangıçta gizliydi; Nebi (s.a.a) ancak bi'setin üçüncü yılından sonra emrolunduğu üzere daveti aşikâr kılmıştır.¹

b) Ebû Seleme o tarihte İslam'a girdiğinde Ümmü Seleme henüz onunla evli değildi; aksi takdirde İslam'a girenler arasında onun da adı zikredilirdi. Dolayısıyla evliliği bu tarihten sonradır.

c) Ümmü Seleme, ileride değineceğimiz üzere erkeklerin rağbet edeceği üstün vasıflara ve güzelliğe sahipti; bu yüzden evliliğinin on sekiz yaşından sonraya kalması beklenemez.

Eğer Habeşistan hicreti, bi'setin beşinci yılında o yaklaşık on sekiz yaşındayken gerçekleşmişse, doğumu bi'setten on iki yıl önce, hicret sırasındaki yaşı ise yaklaşık yirmi beş olmalıdır. En doğrusunu Allah bilir.

Ziriklî ise onun doğumunun hicretten ٢٨ yıl önce olduğunu zikretmiştir; ancak bunun kaynağını bilmiyorum.

¹ Şeyh Saduk Kemâlî'd-Dîn'de kendi senediyle Halebi'den şöyle rivayet etmiştir: “Ebû Abdullah'ın (a.s) şöyle buyurduğunu işittim: Resûlullah (s.a.a) Allah Tebâreke ve Teâlâ'dan vahiy geldikten sonra Mekke'de on üç yıl kaldı. Bunun üç yılında gizliydi ve korku içindeydi, ta ki Allah Azze ve Celle ona emrolunduğu şeyi aşikâr etmesini emredene kadar. İşte o zaman daveti izhar etti.” (Nûru's-Sakaleyn: ١/٢٥ h. ١٢٣). Bu hususta birden fazla rivayet olup birinde sürenin beş yıl olduğu geçer. Bu, tarihçilerin genelinin görüşüdür. Ancak ben bunun daha sonra gerçekleştiği kanaatindeyim. Zira aleni davet bi'setin üçüncü yılında başlamış, insanlar fevç fevç İslam'a girmiş ve Kureyş şiddete başvurmadan önce ikna, teşvik, kabile reislerine baskı ve tehdit gibi çeşitli yöntemler izlemiştir. Tarihi hadiselerin doğası gereği bu süreç iki yıldan fazla zaman gerektirir; özellikle Ebû Tâlib'in koruması ve heybeti varken... Dolayısıyla Habeşistan hicreti, bi'setin yedinci yılında, Şi'b-i Ebî Tâlib'deki boykot ve kuşatma dönemine yakın bir zamanda gerçekleşmiş olabilir. Lakin Hâkim'in (el-Müstedrek: ١/٦٧٧) zikrettiği gibi Ebû Tâlib'in vefatından sonraki onuncu yıla kadar da sarkmış olamaz. Ya da bi'setin beşinci yılındaki Recep ayı hicreti bir keşif amaçlıydı (çünkü Şevval ayında döndüklerini söylediler), ardından Cafer b. Ebî Tâlib önderliğindeki asıl hicret gerçekleşti. En doğrusunu Allah bilir.

VASIFLARI, EVLİLİĞİ, MÜSLÜMAN OLUŞU VE HİCRETİ

Ümmü Seleme (r.a), “akıl ve ahlak bakımından kadınların en kâmillerinden biri”¹ olarak vasfedilmiştir. İbn Hacer onun hakkında şöyle der: “Ümmü Seleme, fevkalade bir güzellik, kâmil bir akıl ve isabetli bir rey ile nitelenirdi. Hudeybiye günü Nebi’ye (s.a.a) verdiği akıl, onun aklının bolluğuna ve görüşünün doğruluğuna delalet eder.”²

Böylece Allah Teâlâ ona yaratılış güzelliği bahsettiği gibi, güzel ahlakla da minnettar kılmıştır. Şeyh Kuleynî kendi senediyle Ebû Cafer’den (a.s) şöyle rivayet etmiştir: “Velid b. Mugîre ölünce Ümmü Seleme Nebi’ye (s.a.a); ‘Mugîreoğulları matem kurdular, onlara gidebilir miyim?’ diye sordu. Nebi (s.a.a) ona izin verdi. Ümmü Seleme elbiselerini giyip hazırlandı. Güzelliğinden ötürü sanki bir peri (can) gibiydi. Ayağa kalkıp saçlarını saldıığında vücudunu kaplar, saçlarının uçlarını halhallerine bağlardı. Resûlullah’ın (s.a.a) huzurunda amcasının oğlu için mersiye okudu.”³

Derim ki: Rivayetin senedi zayıflıktan ve irsal şaibesinden (kopukluktan) uzak değildir. Ayrıca İmam’ın (a.s) -asıl maksadı ağıt yakan kadının hükmünü beyan etmekken- neden onun güzelliğini vasfettiği de anlaşılır değildir. Saçlarının tasviri ise mübalağalı görünmektedir ve bu ifadeler daha çok kıssacıların (kassâsîn) üslubuna benzemektedir. Öte yandan, Nebi’den (s.a.a) izin istemesi eğer eşi olduğu dönem için söylenmişse bu da doğru değildir; zira Velid Mekke’de ölmüştür ve o sırada Ümmü Seleme hâlâ eşi Ebû Seleme’nin nikahı altındaydı. Ebû Seleme’nin vefatı ise hicretten sonraki ilk aylarda⁴ gerçekleşmiş olup o sırada Ümmü Seleme eşiyle birlikte Medine’deydi. Ayrıca Velid onun amcasının oğlu değil, amcasıdır.

¹ el-A’lâm, Ziriklî: 9/1 • 4.

² el-İsâbe fî Temyîzi’s-Sahâbe, İbn Hacer el-Askalânî: 4/4 • 6.

³ el-Kâfi, Şeyh Kuleynî: 2/117.

⁴ el-A’lâm, Ziriklî: 9/1 • 4.

Görünen o ki bu hadise, eğer sahih ise, rivayetin sonunda geçtiği üzere amcasının oğlunun vefatı üzerine yaşanmıştır. Bahsi geçen kişi, Bedir Savaşı'nda esir düşen ve kardeşleri Halid ile Hişam'ın yüklü bir fidyeyle kurtardığı Velid b. Velid b. Mugîre'dir. Velid, Mekke'ye varınca Müslüman olmuş, kendisine; “Neden fidyeye ödenmeden önce Müslüman olmadın?” denilince; “Fidyeden kaçmak için Muhammed'e tabi oldu demesinler diye fidyeye ödenene kadar bekledim” demiştir. Kardeşleri onu Mekke'de hapsedmişse de o kaçarak Nebi'ye (s.a.a) katılmış ve hicretin yedinci yılında Medine'de vefat etmiştir. Ümmü Seleme o gün Nebi'nin (s.a.a) evindeydi. Rivayet edildiğine göre Ümmü Seleme onun ardından şu mersiyeği söylemiştir: “*Ey göz! Velid b. Velid b. Mugîre için ağla... Velid b. Velid, Ebü'l-Velid idi, kabilenin yiğidiydi.*”¹

Mekke'de Ebû Seleme ile evlendi. Ebû Seleme; Abdullah b. Abdu'l-Esed b. Hilâl b. Abdullah b. Ömer b. Mahzûm'dur (babaları amca oğludur). Kendisi Ebû Tâlib'in kız kardeşinin oğludur; zira annesi Abdu'l-Muttalib'in kızı Berre'dir. İslam'a ilk girenlerdendir; İbn İshak onun on kişiden sonra Müslüman olduğunu rivayet etmiştir.² Resûlullah'a (s.a.a) tabi olanlara karşı Kureyş'in gösterdiği o amansız ve şiddetli baskılarla yüzleşmiştir. Üstelik kendisi, Resûlullah'a (s.a.a) karşı savaş açan bir hanedandı. Ümmü Seleme'nin amcasının oğlu olan Ebû Cehil, bu vahşi saldırıların elebaşlarından. Bu sebeple Müslümanlar, dinlerini korumak adına Resûlullah'ın (s.a.a) emriyle Habeşistan'a hicret ettiler.

Esedü'l-Gâbe'de İbn İshak'tan şöyle rivayet edilmiştir: “Kureyş, kendilerinden Müslüman olanlara saldırdı; onları bağladılar, onlara eziyet ettiler. Belalar üzerlerine şiddetlendi, fitne büyüdü ve çok şiddetli bir sarsıntı (zelzele) yaşadılar. Cumahoğulları Osman b. Maz'ûn'a saldırdı. Ebû Seleme b. Abdu'l-Esed ise kendisini koruması için dayısı Ebû Tâlib'e sığındı. Ebû Tâlib onu koruması altına alınca Mahzûmoğulları onu almak için geldiler ve; ‘Ey Ebû Tâlib! Kardeşinin

¹ Sîret-i İbn Hişam: 4/14; Tarih-i Taberî: 4/224.

² Bihâru'l-Envâr: 10/164.

oğlunu (Muhammed'i) bizden korudun, peki kardeşimizin oğlunu (Ebû Seleme'yi) neden koruyorsun?' dediler. Ebû Tâlib; 'Evet, kardeşimin oğlunu neden koruyorsam, kız kardeşimin oğlunu da ondan korurum' dedi. O güne kadar kendisinden hayırlı bir söz işitilmeyen Ebû Leheb ise şöyle dedi: 'Ebû Tâlib doğru söyledi, onu size teslim etmeyecektir.'"¹

İbn İshak şöyle der: "Resûlullah'ın (s.a.a) ashabından, Kureyşli muhacirler arasından Medine'ye ilk hicret eden kişi, Akabe Biati'ndan bir yıl önce Ebû Seleme olmuştur. Kendisi Habeşistan topraklarından Resûlullah'ın (s.a.a) yanına Mekke'ye gelmişti. Kureyş ona eziyet edince ve Ensar'dan Müslüman olanların haberi ona ulaşınca, muhacir olarak Medine'ye doğru yola çıktı."

Ardından Ümmü Seleme'den (r.a) hicret esnasında başlarına gelenleri kendi ağzından senediyle şöyle rivayet etmiştir: "Ebû Seleme Medine'ye çıkmaya karar verince devemi hazırladı, beni üzerine bindirdi ve oğlum Seleme b. Ebî Seleme'yi de kucağıma verdi. Sonra devemin yularından tutarak yola çıktı. Mugîre b. Abdullah b. Ömer b. Mahzûm'un adamları onu görünce yanına gelip; 'Senin nefsine karşı gücümüz yetmedi (gidiyorsun), peki ya şu hanımın? Onu seninle beraber şehir şehir dolaşması için öylece bırakacağımızı mı sandın?' dediler. Devemin yularını elinden çekip aldılar ve beni ondan kopardılar. Bunun üzerine Ebû Seleme'nin kabilesi olan Abdu'l-Esedoğulları öfkeleniler ve; 'Hayır vallahi! Siz kadını arkadaşımızdan kopardığınıza göre, biz de oğlumuzu onun yanında bırakmayız' dediler. Oğlum Seleme'yi aralarında öyle bir çekiştirdiler ki çocuğun kolunu çıkardılar. Sonunda Abdu'l-Esedoğulları çocuğu alıp götürdü, Mugîreoğulları da beni yanlarında hapsedtiler. Kocam Ebû Seleme ise Medine'ye doğru yoluna devam etti. Böylece kocamla, oğlumla ve benim aram açıldı, birbirimizden koparıldık.

Her sabah çıkar, Ebtah mevkiinde oturdum. Akşama kadar ağlamaya devam ederdim. Bu halim bir yıl veya ona yakın bir süre devam etti.

¹ Esedü'l-Gâbe: 2/196. Sîret-i İbn Hişam: 2/10'te bu tavrın Ebû Tâlib'i, Ebû Leheb'in Müslüman olması hususunda ümitlendirdiği ve onu teşvik etmek için uzun bir kaside söylediği zikredilir.

Nihayet Mugîreoğulları'ndan amcamın oğlu olan bir adam yanıma uğradı, halimi görünce bana acıdı ve Mugîreoğulları'na; 'Şu zavallı kadını salıvermeyecek misiniz? Onu kocasıyla ve çocuğuyla arasını açıp perişan ettiniz' dedi. Bunun üzerine bana; 'İstersen kocana katılabilirsin' dediler. O sırada Abdu'l-Esedoğulları da oğlumu bana geri verdiler.

Devemi hazırladım, oğlumu alıp kucağıma koydum ve Medine'deki kocamın yanına gitmek üzere yola çıktım. Yanımda Allah'ın mahlukatından hiç kimse yoktu. Kendi kendime; 'Kocama varana dek yolda rastlayacağım kimselerle menzil alırım' diyordum. Ten'im mevkiine vardığımda Abdu'd-Dâr Oğulları'ndan Osman b. Talha b. Ebî Talha' ile karşılaştım. Bana; 'Nereye gidiyorsun ey Ebû Ümeyye'nin kızı?' dedi. Ben de; 'Medine'deki kocamın yanına gitmek istiyorum' dedim. 'Yanında kimse yok mu?' diye sordu. 'Hayır vallahi, Allah'tan ve şu oğlumdan başka kimsem yok' dedim. Şöyle dedi: 'Vallahi senin böyle yalnız bırakılman olmaz.' Devemin yularından tuttu ve benimle beraber hızlıca yol almaya başladı. Vallahi Araplar içinde ondan daha kerim (asil ve saygılı) bir adamla yol arkadaşlığı yapmadım. Bir konaklama yerine vardığımızda devemi ıhtırır, sonra benden uzaklaştırdı. Ben deveden inince devemi benden uzağa götürür, yükünü indirir ve deveyi bir ağaca bağlardı. Sonra kendisi (benden uzaktaki) bir ağacın altına gidip uzanırdı. Yola çıkma vakti gelince devemin yanına gider, onu hazırlar ve yanıma getirirdi. Sonra yine benden uzaklaşarak; 'Bin!' derdi. Ben binip deve üzerinde doğrulunca gelir, yulardan tutar ve bir sonraki konak yerine kadar beni götürürdü. "

"Beni Medine'ye ulaştırana dek böyle davranmaya devam etti. Kubâ'daki Amr b. Ayyoğullarının köyünü görünce; 'Kocan bu köydedir -ki Ebû Seleme orada konaklamaktaydı- Allah'ın bereketiyle oraya gir' dedi ve kendisi Mekke'ye geri döndü. "

¹ Kâbe-i Müşerrefe'nin anahtarını taşıyan (sâdin). O günlerde henüz müşrikti, Hudeybiye Barışı'ndan sonra Halid b. Velid ile birlikte Müslüman olmuş ve hicri ٢١ yılında Ecnâdeyn'de şehit düşmüştür. (Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ: ٣/١٠).

² Sîret-i İbn Hişam: ٢/٨٠-٨١.

Derim ki: Akla daha yatkın olan, Ebû Seleme'nin hicretinde eşini de yanına almış olmasıdır. Nitekim kaynaklar, Ebû Seleme'nin Medine'ye hicret eden ilk “zaîne”nin (deve üzerindeki kadın yolcu) sahibi olduğunu zikretmiştir. “Zaîne” tabiri ancak yanında bir kadın bulunmasıyla sadık olur. İbn Hacer şöyle der: “*Onun (Ümmü Seleme), Habeşistan'a hicret için çıkan ilk kadın ve Medine'ye giren ilk zaîne olduğu söylenmiştir.*”¹

ESİNİN VEFATI

el-İsâbe'de cumhurun (alimlerin çoğunluğunun) görüşü olarak; Ebû Seleme'nin “*hicretin dördüncü yılında, Uhud'dan döndükten sonra yarasının nüksetmesi¹ sebebiyle vefat ettiği*” nakledilmiştir. İbn Sa'd da şöyle demiştir: “*Ebû Seleme Bedir ve Uhud savaşlarına katıldı, Uhud'da yaralandı. Sonra Nebi (s.a.a) onu hicri 4. yılın Sefer ayında Esedoğulları üzerine bir seriyye ile gönderdi. Döndüğünde yarası nüksetti ve Cemâziyelâhir ayında vefat etti. Cumhurun kavli budur.*” İbn Mende'den ise onun hicri ٧. yılda Bedir'den döndükten sonra vefat ettiği nakledilmişse de “*İbn İshak Uhud'dan demiştir ki sahih olan da budur.*”²

¹ el-İsâbe: ٨/٤٠٤.

² Bu rivayeti, olayları ve sahabe haberlerini -özellikle şehitlerin çocuklarından- titizlikle takip eden ve hadisenin yaşandığı yeri bizzat görmek için oraya giden Vâkidî (١٢٠-٢٠٧ h.) el-Megâzî adlı eserinde tek başına nakletmiştir. Bu hadiseyi Seleme b. Abdullah b. Ömer b. Ebî Seleme'den şöyle rivayet eder: Ebû Seleme, Uhud Savaşı'nda pazusundan yaralandı, buna rağmen Nebi (s.a.a) ile birlikte Hamrâü'l-Esed'e çıktı. Yarasını tedavi etti ve iyileştiğini sandı. Hicretin ٧. ayının başında, Sefer ayı ٤. yılda, Nebi (s.a.a) onu, Müslümanların Uhud'daki yenilgisinden faydalanarak Medine'ye saldırmak için toplanan Esedoğulları'na baskın yapması için ١٥٠ kişilik bir seriyyenin başına komutan tayin etti. Necid'deki suları olan Katan mevkii yakınlarında zafer kazandı ve ganimet elde etti. Medine'ye döndükten sonra yarası tekrar nüksetti ve Cemâziyelâhir ayının üçünde vefat etti (Megâzî-i Vâkidî: ١/٣٤٠-٣٤٣). Taberî ise Kelbî'den, Nebi'nin (s.a.a) onun cenaze namazını kıldırıldığını, dokuz tekbir getirdiğini ve; “Eğer Ebû Seleme için b. tekbir getirsem, o buna ehildir” buyurduğunu rivayet etmiştir. (Şeyh Yûsufî el-Garevî, Mevsûâtü't-Târihi'l-İslâmî: ٢/٤١٢; Tarih-i Taberî: ٢/١ ٦٤'ten naklen).

³ el-İsâbe: ٢/٣٣٥, no: ٤٧٨٣.

Ebû Seleme'nin hicri ٤. yılın Cemâziyelâhir ayında vefat ettiği görüşüne göre, Ümmü Seleme'nin (r.a) iddeti Şevval ayında biter ki bu tarih Resûlullah'ın (s.a.a) onunla evlendiği tarihtir; nitekim *Bihâr*'da *el-Müntekâ*'dan bu şekilde nakledilmiştir.^١

Ancak bu tarihler, Ümmü Seleme'nin (r.a) Sıddîka-i Tâhire Fatımaüz-Zehra'nın (a.s) hicri ٧. yılın Zilhicce ayında gerçekleşen düğününde Nebi'nin (s.a.a) eşleri arasında hazır bulunduğu dair rivayetlerle çelişmektedir. Bu durumda Ebû Seleme'nin vefatı Bedir Savaşı'ndan önce olmalıdır. Nitekim *el-İstîâb*'da bu görüşe yer verilmiş ve şöyle denilmiştir: “*Resûlullah (s.a.a) onunla hicri 2. yılın Şevval ayında Bedir'den sonra, hatta Bedir'den de önce evlenmiştir.*”^٢ Bu kabule göre Katan seriiyesinin tarihi de Bedir Savaşı'ndan önceye tekabül eder. En doğrusunu Allah bilir.

HZ. FATİME-İ ZEHRA'NIN (A.S) DÜĞÜNÜNDE ÜMMÜ SELEME'NİN HAZIR BULUNMASI VE EBÛ SELEME'NİN VEFAT TARİHİ ÜZERİNE BİR TAHKİK

Kaynaklar, Sıddîka-i Tâhire Fatımaüz-Zehra'nın (a.s) Müminlerin Emiri Ali (a.s) ile olan izdivacının detaylarını genişçe nakletmişlerdir. Fatıma'nın (a.s), Nebi-i Ekrem'in (s.a.a) sahip olduğu o yüce makam ve üstünlükle beraber yegâne kızı olması hasebiyle, böyle bir hadisenin ilgi odağı olması ve detaylarının kaydedilmesi gayet tabiidir. Rivayetlerde şöyle geçer: Resûlullah (s.a.a) “*kadınlara dönerek; ‘Burada kim var?’ diye sordu. Ümmü Seleme; ‘Ben Ümmü Seleme’yim, bu Zeyneb’dir, bu da filanca ve filancadır’ dedi. Resûlullah (s.a.a); ‘Kızım ve amcamın oğlu için benim odalarım arasında bir oda hazırlayın’ buyurdu. Ümmü Seleme; ‘Hangi oda olsun ey Allah’ın Resûlü?’ diye sorunca, Resûlullah; ‘Senin odan olsun’ buyurdu ve*

^١ Bihârü'l-Envâr: ٢٠/١٨٥; el-Müntekâ fî Mevlûdi'l-Mustafâ: ١٢٦-١٢٨, ٤. yıl hadiselerini içeren dördüncü bölümden naklen.

^٢ el-İstîâb (el-İsâbe haşiyesi): ٤/٤٢١-٤٢٢. Seyyid Cafer Murtaza el-Âmilî de bunu es-Sahîh min Sireti'n-Nebiyi'l-A'zam (s.a.a): ٧/٢٣٦'da, Târihu'l-Hamîs: ١/٤٦٦ ve es-Simtü's-Semîn'den naklen zikretmiştir.

eşlerine Fatıma'nın çeyizini ve hazırlıklarını tamamlamalarını emretti. Ümmü Seleme der ki: Fatıma'ya; 'Yanında kendin için sakladığın bir güzel koku var mı?' diye sordum. 'Evet' dedi ve bir şişe getirdi. Ondan avucuma biraz döktü; öyle bir koku aldım ki ömrümde benzerini koklamamıştım.

...Resûlullah (s.a.a); 'Ey Ümmü Seleme! Fatıma'yı bana getir' buyurdu. Ümmü Seleme gitti ve Resûlullah'tan (s.a.a) duyduğu haya sebebiyle terler içinde kalmış olan Fatıma'yı, eteklerini toplayarak getirdi. Fatıma (heyecandan) tökezleyince Resûlullah (s.a.a); 'Allah seni dünyada ve ahirette tökezlemekten korusun' buyurdu. Fatıma huzurunda durunca, Ali'nin (a.s) onu görebilmesi için yüzündeki örtüyü kaldırdı. Sonra elini tutup Ali'nin (a.s) eline verdi ve; 'Ey Ali! Allah Resûlullah'ın kızı hakkında seni mübarek kılsın. Fatıma ne güzel bir eştir! Ey Fatıma! Ali de ne güzel bir kocadır! Haydi evine git' buyurdu. ''

Derim ki: Bu rivayetin zahiri, Ümmü Seleme'nin o gün Nebi'nin (s.a.a) zevcesi olduğunu göstermektedir. Oysa Müminlerin Emiri (a.s), Fatıma (a.s) ile hicretin ikinci yılı Zilhicce ayında evlenmiştir; o tarihte ise Ümmü Seleme hâlâ eşi Ebû Seleme'nin nikahı altındaydı. Bu sebeple rivayeti şu iki ihtimal üzerinden değerlendirmek gerekir:

Ya Ebû Seleme'nin hicri ikinci yılın Cemâziyelâhir ayında vefat ettiğini kabul etmeliyiz ki bu meşhur görüşe aykırıdır.

Ya da Ebû Seleme'nin vefatı hicri dördüncü yıldadır ve Ümmü Seleme, Ali ile Fatıma'nın (selânullahi aleyhimâ) düğününe -Kureyşli olması, Nebi (s.a.a) ile akrabalık bağlarının bulunması ve Ebû Seleme'nin Nebi'nin (s.a.a) halasının oğlu olması sebebiyle- Nebi'nin (s.a.a) daveti üzerine katılmıştır; dolayısıyla rivayetin bazı detaylarında bir karışıklık (iştibah) söz konusudur.

Ümmü Seleme'nin Medine'de iki kız çocuğu dünyaya getirdiği, hatta bazı kavillere göre oğlu Ömer'in de Medine'de doğduğu kabul edilirse; bu kadar doğumun gerçekleşmesi Ebû Seleme'nin hicri ikinci yılın

Cemâziyelâhir ayında vefat etmesiyle uyuşmaz, vefatın dördüncü yılda olması gerekir. Lakin bu ihtimal; Ömer'in Habeşistan'da doğduğuna dair kanıtlar ve Ümmü Seleme'nin (farklı isimlerle anılan) Zeyneb adında tek bir kızı olduğu, babası vefat ettiğinde annesinin ona hamile olduğu ve Nebi (s.a.a) Ümmü Seleme ile evlendiğinde Zeyneb'in kucağında bir süt bebeği olduğu rivayetleriyle reddedilmiştir.

Bununla birlikte, Ümmü Seleme'nin evlenip Nebi'nin (s.a.a) evine girmesinin Fatıma'nın (a.s) evliliğinden önce olduğuna dair daha önce geçen Taberî rivayeti¹ de bir destek sunabilir. Zira o rivayette, Nebi'nin (s.a.a) Ümmü Seleme ile evlendikten sonra Fatıma'yı (a.s) ona emanet ettiği, o sırada Fatıma'nın (a.s) henüz evlenmemiş bir genç kız olduğu ve Müminlerin Emiri (a.s) ile dokuz yaşındayken evlendiği zikredilmektedir.

Ebû Seleme'nin hicretten kısa bir süre sonra vefat ettiğine dair görüş, Şeyh Saduk'un kendi senediyle İmam Sadık'tan (a.s) rivayet ettiği şu hususla da desteklenebilir: Resûlullah (s.a.a), Hatice'nin vefatından sonra Mekke'de, kocası öldükten sonra Habeşistan muhacirlerinden olan (Hatice'nin kavmi Abdu'l-Uzzâoğulları'ndan) Sevde bint Zem'a ile evlenmiş ve onunla Medine'de zifafa girmiştir. Ardından Ümmü Seleme, sonra Aişe ve sonra da Hafsa ile evlenmiştir.² Bu sıra, daha önce geçen Taberî rivayetiyle de teyit edilmektedir.³

RESÛLULLAH (S.A.A) İLE EVLENDİĞİNDE AİŞE'NİN YAŞI

Bu veriler ışığında, Amme (Ehl-i Sünnet) kaynaklarında yer alan; Nebi'nin (s.a.a) Aişe ile Mekke'de o altı yaşındayken evlendiği ve hicretten aylar sonra dokuz yaşını doldurduğunda zifafa girdiği yönündeki rivayetlere şüpheyle bakmak mümkündür. Bu şüpheyi

¹ Sayfa ٧١'de zikredilen (Delâilü'l-İmâme: ٨٢).

² el-Hısâl: ٣١٥, "Dokuzlu" bölümü.

³ Sayfa ٧١'de (Delâilü'l-İmâme: ٨٢).

kuvvetlendiren hususlardan biri de İbn Hacer'in çeşitli yollarla Ebû Bekir'den naklettiği şu sözdür: *"Onu (Aişe'yi) Mut'im'in oğlu Cübeyr'e (nişanlı olarak) vermiştim."* İbn Sa'd'ın rivayetinde ise şöyle geçer: *"Resûlullah (s.a.a) Aişe bint Ebî Bekir'e talip olunca Ebû Bekir şöyle dedi: 'Ben onu Mut'im'in oğlu Cübeyr'e vermiştim; müsaade et de onu onlardan çekip alayım (bağını koparayım). 'Onu onlardan kurtardı, Cübeyr de onu boşadı (veya nişanı attı), bunun üzerine Resûlullah (s.a.a) onunla evlendi.'"* Taberânî de şöyle der: *"Ebû Bekir onu Cübeyr b. Mut'im ile evlendirmişti, sonra ondan ayırdı."*¹

Görünen o ki, Aişe'nin Cübeyr b. Mut'im ile olan bu evlilik veya nişanlılık durumu, Seyyide Hatice (r.a) hayattayken gerçekleşmişti. Zira o dönemde Hatice'nin Nebi (s.a.a) nezdindeki yüce makamı sebebiyle Ebû Bekir'in kızını Nebi (s.a.a) ile evlendirme gibi bir beklentisi yoktu. Hatice (r.a) hicretten üç yıl önce Refik-i A'lâ'ya irtihal edince, Ebû Bekir bu duruma rağbet etti ve -yukarıdaki ifadesiyle- kızını Cübeyr'den "kurtarıp" Nebi'ye (s.a.a) arz etti. Nebi (s.a.a) ise o sırada başkasının nikahı (veya sözü) altında olduğu için ona talip olmamıştı.

Dolayısıyla Aişe, hicretten birkaç yıl önce ve Nebi (s.a.a) ona talip olmadan evvel Mekke'de evlilik çağında bir genç kızdı. Yani Aişe'nin kendi evlilik haberini naklederken pazarlamaya çalıştığı gibi, Nebi'nin (s.a.a) onunla evlenmesi örf dışı veya istisnai bir durum değildi. Kapısı erkekler tarafından evlilik için çalınan bir genç kızın yaşı ise en az on beş civarındadır.

Ayrıca onun, Nebi'den (s.a.a) önce bir başkasıyla evlendiğine dair, Cübeyr b. Mut'im'den mi yoksa bir başkasından mı olduğu bilinmeyen Abdullah adında bir oğlunun olduğu ve vefat ettiğine dair kanıtlar da mevcuttur. Beyhakî şöyle rivayet eder: *"Aişe; 'Ey Allah'ın Resûlü! Bütün hanımlarının bir künyesi var, benim de bir künyem olsa olmaz mı?' dedi. Buyurdu ki: 'Evet, oğlun Abdullah'ın adıyla künyelen.'*

¹ el-İsâbe: 4/209.

² et-Tabakâtü'l-Kübrâ: 4/509.

³ el-Câmiu'l-Kebîr: 230/26.

Böylece o, Ümmü Abdullah (Abdullah'ın Annesi) diye künyelendi. ”’ Müellifler bunu, Nebi'nin (s.a.a) onun kız kardeşinin oğlu Abdullah b. Zübeyr'i kastettiği şeklinde tefsir etmişlerse de; “bir Arap kadınının kendi kız kardeşinin oğluyla künyelenmesi bilinen bir durum değildir. ”’

Kaynaklarda yer alan, ablası Esmâ'dan on yaş küçük olduğu⁷ bilgisine dayanarak; Aişe evlendiğinde yaşının on yediden az olmadığı sonucuna varılır ki bu da bizim istintacımızla örtüşmektedir. Zira Zübeyr b. Avvam'ın eşi Esmâ bint Ebî Bekir, hicret sırasında yirmi yedi yaşındaydı. Çünkü Esmâ, hicri ٧٣ yılında oğlu Abdullah b. Zübeyr'in öldürülmesinden birkaç gün sonra yüz yaşındayken vefat etmiştir.⁸

Aişe'nin Mekke'deki tarihçesine dair hayret verici bir husus da şudur: Cübeyr b. Mut'im o günlerde bir müşrikti ve Bedir esirlerinin fidyeleri için Medine'ye Resûlullah'ın (s.a.a) yanına gelenler arasındaydı; ancak Mekke'nin fethinde veya Hudeybiye'den sonra Müslüman olmuştu.⁹ Peki, Ebû Bekir Müslüman olan kızını nasıl bir müşrikle evlendirebilmiştir?

ÇOCUKLARI

١- **Seleme:** İlk çocuğudur, Mekke'de doğmuştur. Anne ve babasıyla birlikte hem Habeşistan hem de Medine hicretlerine katılmıştır. Medine'de, Abdu'l-Melik b. Mervan'ın hilafeti döneminde vefat etmiştir. *el-İstîâb*'da şöyle geçer: “*Nesep alimleri, annesi Ümmü Seleme'nin Resûlullah (s.a.a) ile olan nikah akdini onun kıydığını söylerler. Resûlullah (s.a.a) onu Hamza b. Abdu'l-Muttalib'in kızı*

⁷ Sünen-i Beyhakî: ٩/٣١١.

⁸ es-Sîretü'n-Nebeviyye bi-Rivâyeti Ehli'l-Beyt (a.s), Merhum Şeyh Ali el-Kûrânî: ٣/٦٠١.

⁹ İbn Kesir, el-Bidâye ve'n-Nihâye: ٨/٣٨١; Merhum Şeyh Ali el-Kûrânî de es-Sünnetü'n-Nebeviyye bi-Rivâyeti Ehli'l-Beyt (a.s): ٣/٦٠٠'de nakletmiştir.

⁸ el-İsâbe: ٤/٢٣٠, Kadınlar bölümü no: ٤٦; el-İstîâb (el-İsâbe haşiyesi): ٤/٢٣٤.

⁹ el-İsâbe: ١/٢٢٦ no: ١٠٩١; el-İstîâb (el-İsâbe haşiyesi): ١/٢٣٠.

Ümâme ile evlendirdiğinde ashabına dönerek; ‘Gördünüz mü, ona olan borcumu (iyiliğini) nasıl ödedim?’ buyurmuştur.”¹

O ve kardeşi Ömer, Müminlerin Emiri’nin (a.s) sadık yardımcılarındandırlar. Annesinin Resûlullah (s.a.a) ile evlenmesinden sonra, teberrük ve şereflendirme gayesiyle adının “Muhammed” olarak değiştirilmiş olması muhtemeldir. Şeyh Tûsî *Ricâl*’inde, Ümmü Seleme’nin (r.a) “iki oğlu Muhammed ve Seleme’yi, ona yardım etmeleri için Müminlerin Emiri’ne (a.s) getirdiğini ve; ‘Bu ikisi sana sadakamdır (Allah rızası için feda olsunlar); eğer dışarı çıkmam benim için uygun olsaydı ben de sizinle gelirdim’ dediğini” rivayet etmiştir.² Yani o, iki oğlunu Müminlerin Emiri’ne (a.s) yardım yolunda Allah Teâlâ’ya vakfetmiştir. İbn Ukde ise; “Ömer ve Seleme’yi getirdi” demiştir.³

¶- **Ömer b. Ebî Seleme:** Resûlullah’ın (s.a.a) terbiyesinde yetişme şerefine nail olanlardandır. Şöyle rivayet etmiştir: “Resûlullah’ın (s.a.a) kucağında bir çocuktum. Yemek yerken elim tabağın her tarafına giderdi. Resûlullah (s.a.a) bana; ‘Yavrum! Allah’ın adını an (besmele çek), sağ elinle ye ve önünden ye!’ buyurdu. O günden sonra yemek yeme şeklim hep böyle oldu.”⁴

el-Kâfî’deki bir rivayette, Nebi’nin (s.a.a) Ümmü Seleme ile evliliğinde, Ömer’in annesinin velisi olmasına razı olduğu ve “Ümmü Seleme’yi Nebi (s.a.a) ile henüz bülüğ çağına ermemiş küçük bir çocukken Ömer b. Ebî Seleme’nin evlendirdiği” zikredilir.⁵

el-İstîâb ve *el-İsâbe*’ye göre, Habeşistan’a hicretin ikinci yılında orada doğmuştur. Bu durumda, “Resûlullah (s.a.a) vefat ettiğinde dokuz yaşındaydı”⁶ şeklindeki kavil doğru olamaz.

¹ el-İstîâb (el-İsâbe haşiyesi): 7/87.

² Ricâl-i Tûsî: 28.

³ es-Sîretü’n-Nebeviyye bi-Rivâyeti Ehli’l-Beyt (a.s), Şeyh Ali el-Kûrânî:

3/22.

⁴ Sahîh-i Buhârî: 7/196, Yemekler Bölümü, Yemekte Besmele Çekme Babı.

⁵ el-Kâfî: 2/391.

⁶ el-İstîâb (el-İsâbe haşiyesi): 4/474.

Derim ki: Kaynaklarda meşhur olduğu üzere eğer Habeşistan'da doğmuşsa, bu onun Medine hicretinden önce doğduğu anlamına gelir. Zira anne ve babası önce Mekke'ye dönmüş, ardından Medine'ye hicret etmişlerdir. Bu durumda Nebi'nin (s.a.a) vefatı sırasında yaşının 11'den fazla olması gerekir. Hicretin ilk günlerinde doğan (annesi ona hamileyken Mekke'den çıkmıştı) Abdullah b. Zübeyr'in, Ömer hakkında; *"Benden iki yaş büyüktür"* demesi de bunu teyit eder. Muhtemelen bu dokuz yaş iddiasında bulunan kişi, onun hicretin (Medine hicretinin) ikinci yılında doğduğunu sanmıştır; oysa zahir olan, Habeşistan hicretinin ikinci yılında doğduğudur.

Bununla birlikte, anne ve babasının Medine hicreti sırasında - Habeşistan'dan sonra gerçekleşmesine rağmen- ondan hiç bahsedilmemesi ve sadece kardeşi Seleme'nin adının geçmesi, onun Habeşistan'da değil de Medine'de doğmuş olabileceği ihtimalini destekler.

Müminlerin Emiri (a.s) ile birlikte Cemel Savaşı'na katılmış, İmam (a.s) onu Bahreyn'e vali tayin etmiştir. Müminlerin Emiri'nin (a.s) valiliği döneminde ona yazdığı mektuptan, İmam'ın (a.s) kalbindeki yüce makamı açıkça görülmektedir. Mektupta şöyle buyrulur: *"Ammâ ba'd; Şüphesiz ben Bahreyn'e Nu'mân b. Aclân ez-Zürakî'yi vali tayin ettim ve seni -yerilmeyi veya kınanmayı gerektirecek bir durumun olmaksızın- bu görevden aldım. Sen valiliği en güzel şekilde yaptın ve emaneti eda ettin. Şimdi ne zan altında ne kınanmış, ne itham edilmiş ne de günahkar olarak (huzuruma) gel. Zira ben Şam ehli olan zalimlerin üzerine yürümek istiyorum ve senin de benimle beraber hazır bulunmanı arzuluyorum. Çünkü sen, düşmana karşı cihat etmede ve dinin direğini ayakta tutmada kendisinden yardım alacağım kimselerdensin, inşallah."*¹ Bunun üzerine Ömer gelip İmam'la (a.s) beraber savaflara katılmış, sonra Ali'yi (a.s) takip ederek Kufe'ye gitmiş ve bir yıldan fazla orada onunla kalmıştır.

¹ Nehcü'l-Belâga: İmam Ali'nin (a.s) Mektupları, c.3, s.17.

Hicri ٨٣ yılında, Abdu'l-Melik b. Mervan'ın hilafeti döneminde Medine'de vefat etmiştir. Sıffin'de Ali (a.s) ile beraberken şehit edildiği yönündeki iddialar ise bir vehimden ibarettir.

¶- **Zeyneb:** Asıl adının “Berre” olduğu, annesiyle evlendikten sonra Nebi'nin (s.a.a) ona “Zeyneb” adını verdiği söylenmiştir.¹ İbn Sa'd *et-Tabakât*'ta Nebi'nin (s.a.a); “*Kendinizi temize çıkarmayın; zira Allah aranızdaki ‘Ber’ (iyilik) ehlini en iyi bilendir*”² buyurduğunu nakleder. Zeyneb o sırada süt bebeği idi; Nebi (s.a.a) onunla çocukken şakalaşır ve ona “Züveyneb” (Zeynebcik) diye hitap ederdi.³ Onu Medine'nin en fakih kadını olarak vasfetmişlerdir; nitekim birisi şöyle demiştir: “*Medine’de fakih bir kadından bahsedecek olsam, aklıma hemen Ebû Seleme’nin kızı Zeyneb gelir.*”

Zeyneb, Ümmü Seleme'nin baba bir kız kardeşi Karîbe'nin oğlu olan Abdullah b. Zem'a b. Esved ile evlenmiştir. Abdullah, Kureyş'in eşrafından olup Hatice'nin kabilesi olan Esed b. Abdu'l-Uzzâ b. Kusayoğulları'ndandır.

Bu Zeyneb, Ali b. Ebî Tâlib'in (a.s) şehit edilmesine sevinen ve şairin şu beytini okuyarak şematet gösteren Aişe'ye reddiyede bulunmuştur:

Asasını bıraktı ve vatanına yerleşti, Tıpkı yolculuktan dönen yolcunun gözünün aydın olması gibi.

Aişe; “Onu kim öldürdü?” diye sorup “Murâd kabilesinden bir adam” cevabını alınca şöyle demiştir:

*Eğer o (Ali) uzaklaşmışsa, ölümü haber verilmiştir; Öyle bir genç tarafından ki ağzında toprak yoktur.*⁴

¹ el-İsâbe: ٤/٢٥١, Kadınlar bölümü no: ١٧١.

² Sahîh-i Müslim: ٣/١٦٨٨, Edeb Bölümü, Çirkin İsimlerin Değiştirilmesinin Müstehaplığı Babı; et-Tabakâtü'l-Kübrâ: ٨/٤٦١.

³ el-Mecmau's-Sağîr: ١/٣٩٦.

⁴ İbn Cerîr et-Taberî, Târihu't-Taberî: c. ٥, s. ١٥٠; Dr. Şeyh Ali eş-Şerhânî, Ümmü Seleme Siyerine Kısa Bir Bakış.

Bunun üzerine Ümmü Seleme'nin kızı Zeyneb ona; “*Ali hakkında mı bunu söylüyorsun?*” deyince Aişe; “*Eğer unutursam bana hatırlatın*” demiştir. Ravi der ki: Aişe sonra şu beyti okumuştur:

*Aramızda şiirler hediye edilip dururdu, Dost ismi ve pek çok lakapla birlikte. Nihayet öyle bir hale geldin ki, onlar hakkındaki sözün, Her mecliste sinek vızıltısı gibi kaldı.*¹

❖- **Ümmü Gülsüm:**² Annesi Ümmü Seleme'den, Necaşi'nin hediyesinin geri dönmesiyle ilgili hadisi rivayet etmiştir.³

•- **Dürre:** Siyer kitaplarında pek zikredilmese de, Buhârî'nin rivayet ettiği bir hadiste adı geçer. Ebû Süfyan'ın kızı Ümmü Habibe, Nebi'ye (s.a.a) kız kardeşiyle evlenmesini teklif edince, Nebi (s.a.a) iki kız kardeşi bir nikah altında toplamının haramlığı sebebiyle bunu reddetmiştir. Bunun üzerine Ümmü Habibe; “*Biz senin Ebû Seleme'nin kızı Dürre ile evleneceğini konuşuyoruz*” deyince, Nebi (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “*Eğer o kucağımda büyüyen üvey kızım (rebibe) olmasaydı bile yine bana helal olmazdı; zira o benim süt kardeşimin kızıdır.*”⁴

Derim ki: Muhtemelen bu, Zeyneb'in bir diğer adıdır veya “Berre” isminin bir tasrifidir; dolayısıyla yukarıda zikredilen Zeyneb ile aynı kişidir. Zira bazı kaynaklar iki oğul ile birlikte tek bir kız çocuğu zikreder. *el-İstîâb*'da şöyle geçer: “*Ümmü Seleme Müminlerin Annesi oldu; Resûlullah (s.a.a) ise onun çocukları Ömer, Seleme ve Zeyneb'in hamisi (rebibi) oldu.*”⁵ Nebi'nin (s.a.a) ona olan evlilik teklifi

¹ Makâtîlü't-Tâlibiyyîn: ٢٦.

² el-İsâbe: ٤/٤٩٠ no: ١٤٧٢; el-İstîâb (el-İsâbe haşiyesi): ٤/٤٨٩.

³ Müsned-i Ahmed: ٦/٤٠٤; Mecmau'z-Zevâid: ٨/٢٨٩; Esedü'l-Gâbe: ٥/٦١٢.

⁴ Kendi kitaplarında rivayet edildiğine göre; Ebû Seleme ve Hamza b. Abdu'l-Muttalib, Resûlullah'ın (s.a.a) süt kardeşidir; zira onları Ebû Leheb'in azatlısı Süveybe emzirmiştir.

⁵ el-İsâbe: ٤/٢٩٧, Kadınlar bölümü no: ٢٩٧; el-İstîâb (el-İsâbe haşiyesi): ٤/٢٩٨; Sünen-i Nesâî: ٢/٦٩٢, Anne ile kızını bir nikah altında toplamının haramlığı babı; Esedü'l-Gâbe: ٥/٤٤٦.

⁶ el-İstîâb (el-İsâbe haşiyesi): ٢/٣٣٨.

hadisinde de Ümmü Seleme'nin; “Benim bir kızım var ve ben kıskanç bir kadınıym”¹ dediği geçer. En doğrusunu Allah bilir.

Vefatı

Ümmü Seleme (r.a), Resûlullah'ın (s.a.a) eşleri arasında en son vefat edenidir. Vefat tarihi hakkında ihtilaf edilmiş; hicri ٥٧, ٥٨ veya ٥٩ yılları zikredilmiştir. Ancak bunların tamamı yanlıştır; zira daha önce geçtiği üzere o, Hüseyin b. Ali'nin (selâmullahi aleyhimâ) şehit edildiği sırada hayattaydı. Görünen o ki, Hüseyin'in (a.s) şehadetinden sonra fazla yaşamamış; keder ve hüzn içinde canını teslim etmiştir.

İbn Kuteybe'nin anlatımından, onun hicri ٦٢ yılındaki Harre Vakası sırasında da hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Rivayete göre; Amr b. Osman b. Affan, (Ümmü Seleme'nin kızı Zeyneb'in oğlu olan) Yezid b. Abdullah b. Zem'a'yı getirmiştir. Amr, anneannesi Ümmü Seleme'ye; “Kızının oğlunu benimle gönder” demiş ve onu Müslim b. Ukbe'ye götürmüştür. Yezid öne çıkınca Müslim ona; “Müminlerin emiri Yezid b. Muaviye'ye, Allah'ın Müslümanların kılıçlarıyla ona verdiği bir köle (kul) olarak biat edeceksin; dilerse bağışlar, dilerse azat eder, dilerse köleleştirir” demiştir. Yezid; “Ben Müminlerin emirine senden daha yakınım” deyince Müslim; “Vallahi bu (biat) teklifini bir daha asla alamayacaksın” demiştir. Amr b. Osman; “Allah aşkına (yapma), ben onu Ümmü Seleme'den geri getireceğime dair söz vererek aldım” dediyse de Müslim, Yezid'i ayağıyla iterek tahtından aşağı atmış ve Yezid b. Abdullah orada öldürülmüştür.²

٨٥ yıla varan uzun ömrünün ardından; “Allah'a verdikleri sözde sadık kalan” (Ahzab, ٢٣) müminlerden biri olarak, Rabbine razı ve razı olunmuş bir halde kavuşmuştur. Böylece, İslam'ın Mekke'deki ilk doğuşundan, cennet gençlerinin efendisinin (a.s) katledildiği o çöküş dönemine kadar İslam tarihine ve hadiselerine tanıklık eden yegâne şahidin hayatı son bulmuştur. Baki Mezarlığı'na defnedilmiştir

¹ Sahîh-i Müslim: ٦/٦٣١, Cenazeler Bölümü, Musibet Anında Söylenecik Sözler Babı.

² el-İmâme ve's-Siyâse: ٢/١٥.

(Allah’ın rızası, rahmeti ve salâtı onun üzerine olsun). Şam’da ona nispet edilen kabrin ise sahih olmadığı kanaatindeyim.

SON